



มูลนิธิศึกษาและเผยแพร่พระพุทธศาสนา
Dhamma Study and Support Foundation

แนวทางเจริญวิปัสสนา

เล่ม ๓๑ ตอนที่ ๓๐๑ – ๓๑๐

บรรยายโดย

สุจินต์ บริหารวนเขตต์



แนวทางเจริญวิปัสสนา

๓๐๑



ธรรมที่ได้อบรม ได้ยิน ได้ฟัง ได้มนสิการ ได้พิจารณาด้วยดี แทງตลอด ด้วยทวิฏฐิ ถึงแม้ว่าจะเกิดในภูมิเทพที่มีความสุข และสติไม่ได้เกิดเลยในระหว่างนั้นก็จริง แต่เมื่อมีภิกษุผู้มีฤทธิ์ ถึงความชำนาญแห่งจิต แสดงธรรมแก่เทพบริษัท ทำให้บุคคลนั้นยอมระลึกได้ถึงในกาลก่อน ที่ได้เคยประพาสพรหมจรรย์ในธรรมวินัยนั้น เหมือนกับเวลาที่เป็นผู้ถูกลาดต่อเสียงกลอง ถึงแม้ว่าจะเดินทางไกลไปที่อื่น เวลาที่ได้ยินเสียงกลอง ก็ไม่สงสัยเลย ไม่เคลือบแคลงเลยว่า นั่นเป็นเสียงกลองหรือไม่ใช่เสียงกลอง เพราะเหตุว่าเป็นผู้ที่มีความฉลาดต่อเสียงกลองแล้ว

เพราะฉะนั้น ท่านอาจจะเคยได้ยินได้ฟังธรรมมาแล้วในอดีต เวลาที่ฟังอีก เข้าใจได้ ไม่เหมือนคนที่ไม่ได้ใส่ใจมนสิการศึกษามาก่อนเลย เวลาที่ได้ยินได้ฟังก็รู้สึกว่ายากแก่การเข้าใจ แต่ถ้าผู้ใดเคยฟัง หรือแม้ในปัจจุบันชาตินี้เอง การฟังครั้งแรก ๆ กับการฟังต่อ ๆ มา นาน ๆ จะเห็นได้ว่า เวลาฟังนาน ๆ ก็เข้าใจในเหตุในผล ในสภาพธรรม หรือแม้ในการเจริญสติปัฏฐาน ไม่เข้าใจผิด ไม่เข้าใจคลาดเคลื่อน นี่เป็น อานิสงส์ประการที่ ๒ สติเกิดซ้ำ แต่ก็สามารถที่จะบรรลุคุณวิเศษเร็วพลัน ซึ่งอาศัย ภิกษุผู้มีฤทธิ์ ถึงความชำนาญแห่งจิต แสดงธรรมแก่เทพบริษัท

ในสมัยนี้ จะมีภิกษุผู้มีฤทธิ์ ถึงความชำนาญแห่งจิต แสดงธรรมแก่เทพบริษัท ใหม่ ไม่ใช่ในมนุษย์ เพราะเหตุว่าจะต้องเป็นผู้ที่มีอิทธิฤทธิ์ สามารถไปสู่เทพบริษัท แสดงธรรม ซึ่งในครั้งที่พระผู้มีพระภาคยังไม่ปรินิพพานมีมาก แม้พระผู้มีพระภาคเอง และพระสาวก ก็ได้ไปสู่สวรรค์ ไปสู่พรหมบริษัท แสดงธรรมในที่นั้น ซึ่งถ้าบุคคลนั้น เป็นผู้ที่เคยอบรมการฟัง การประพาสพรหมจรรย์ในพระธรรมวินัยนี้มาแล้วในกาลก่อน ในอดีต ก็สามารถที่จะเข้าใจในพระธรรม และสติเกิดขึ้นบรรลุคุณวิเศษได้เร็วพลัน

อานิสงส์ประการที่ ๓ ข้อความต่อไปมีว่า



ภิกษุยอมเล่าเรียนธรรม ธรรมเหล่านั้นเป็นธรรมอันภิกษุนั้นฟังเนื่อง ๆ คล่องปาก ชื่นใจ แทงตลอดด้วยดีด้วยทวิญญู เธอมีสติหลงลืม เมื่อกระทำกาละ ย่อมเข้าถึง เทพนิกายหมู่ใดหมู่หนึ่ง บทแห่งธรรมทั้งหลายย่อมไม่ปรากฏแก่เธอผู้มีความสุขอยู่ในภพนั้นเลย ทั้งภิกษุผู้มีฤทธิ์ ถึงความชำนาญแห่งจิต ก็ไม่ได้แสดงธรรมในเทพบริษัท แต่เทพบุตรยอมแสดงธรรมในเทพบริษัท เธอมีความคิดอย่างนี้ว่า

ในกาลก่อนเราได้ประพฤติพรหมจรรย์ในธรรมวินัยใด นี่คือธรรมวินัยนั่นเอง สติบังเกิดขึ้นซ้ำ แต่ว่าสัตว์นั้นยอมเป็นผู้บรรลุคุณวิเศษเร็วพลัน

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย บุรุษผู้ฉลาดต่อเสียงสังข์ เขาเดินทางไกล ฟังได้ฟังเสียงสังข์เข้า เขาไม่เพียงมีความสงสัยหรือเคลือบแคลงว่า เสียงสังข์หรือมิใช่หนอ ที่แท้เขา ฟังถึงความตกลงใจว่า เสียงสังข์ ฉันทใด ภิกษุก็ฉันทนั้นเหมือนกัน ย่อมเล่าเรียนธรรม คือ สุตตะ ... ย่อมเป็นผู้บรรลุคุณวิเศษเร็วพลัน

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย นี่เป็นอันสงส์ประการที่ ๓ แห่งธรรมทั้งหลาย ที่บุคคลฟังเนื่อง ๆ คล่องปาก ชื่นใจ แทงตลอดด้วยดีด้วยทวิญญู อันบุคคลฟังหวังได้

ข้อความตอนนี้ ดูเหมือนกับว่าไม่ใช่ตัวท่าน แต่ความจริงพຸ່ງนี้ท่านผู้ฟังทราบไหมว่าจะอยู่ที่ไหน อาจจะอยู่ในเทพบริษัทหนึ่งบริษัทใดก็ได้ ซึ่งเสวยความสุขในภพนั้นแล้วก็หลงลืมสติ แต่อาศัยที่ท่านเคยศึกษา เคยอบรม ประพฤติพรหมจรรย์ในธรรมวินัยนี้ เมื่อเทพบุตรแสดงธรรมในเทพบริษัท ก็ทำให้ท่านเกิดความคิดอย่างนี้ว่า ในกาลก่อน เราได้ประพฤติพรหมจรรย์ในธรรมวินัยนี้ เป็นเรื่องของท่านเองก็ได้ในอนาคตชาติ ซึ่งอาจจะเป็นพຸ່ງนี้ หรือเมื่อไรก็ได้ แต่ให้ทราบว่า การฟัง และการมนสิการ การอบรมธรรมที่ถูกต้องจะเกื้อกูลจริง ๆ

อันสงส์ต่อไป ประการที่ ๔ มีข้อความว่า

อีกประการหนึ่ง ภิกษุยอมเล่าเรียนธรรม ธรรมเหล่านั้นเป็นธรรมอันภิกษุนั้นฟังเนื่อง ๆ คล่องปาก ชื่นใจ แทงตลอดด้วยดีด้วยทวิญญู เธอมีสติหลงลืม เมื่อกระทำกาละ ย่อมเข้าถึงเทพนิกายหมู่ใดหมู่หนึ่ง ... แม้ภิกษุผู้มีฤทธิ์ ถึงความชำนาญแห่งจิต ก็ไม่ได้แสดงธรรมในเทพบริษัท แม้เทพบุตรก็ไม่ได้แสดงธรรมในเทพบริษัท



แต่เทพบุตรผู้เกิดก่อนเดือนเทพบุตรผู้เกิดทีหลังว่า ท่านผู้ใดที่ทุกข์ ย่อมระลึกได้หรือว่า เราได้ประพาศพรหมจรรย์ในกาลก่อน เธอกล่าวอย่างนี้ว่า เราระลึกได้ ท่านผู้ใดที่ทุกข์ เราระลึกได้ ท่านผู้ใดที่ทุกข์ สติเกิดขึ้นช้า แต่ว่าสัตว์นั้นย่อมเป็นผู้บรรลุคุณวิเศษเร็วพลัน

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย สหาย ๒ คน เล่นผ่นด้วยกัน เขามาพบกันบางครั้งบางคราวในที่บางแห่ง สหายคนหนึ่งพึงกล่าวกะสหายคนนั้นอย่างนี้ว่า สหาย ท่านระลึกถึงกรรมแม้นี้ได้หรือ เขาพึงกล่าวอย่างนี้ว่า เราระลึกได้ เราระลึกได้ ฉันทิ ภิกษุก็ฉันทันเหมือนกัน ย่อมเล่าเรียนธรรม ... ย่อมเป็นผู้บรรลุคุณวิเศษเร็วพลัน

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย นี่เป็นอานิสงส์ประการที่ ๔ แห่งธรรมทั้งหลายที่ภิกษุพึงเนื่อง ๆ คล่องปาก ชื่นใจ ทางตลอดด้วยดีด้วยทิวา อันบุคคลพึงหวังได้

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย อานิสงส์ ๔ ประการนี้ แห่งธรรมทั้งหลายที่ภิกษุพึงแล้วเนื่อง ๆ คล่องปาก ชื่นใจ ทางตลอดด้วยดีด้วยทิวา อันบุคคลพึงหวังได้

มีสหายที่เกื้อกูลกัน เดือนให้ระลึกถึงการประพาศพรหมจรรย์ในกาลก่อนที่ได้ประพาศติดบรมาแล้ว ซึ่งก็เป็นเหตุให้สติบังเกิดขึ้น แม้ว่าจะช้า แต่ว่าผู้นั้นก็บรรลุคุณวิเศษได้เร็วพลัน

เพราะฉะนั้น การเกื้อกูลกันให้เกิดความเห็นถูกในข้อประพฤติปฏิบัติ เป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด เพราะเหตุว่าถ้าท่านเข้าใจผิด เข้าใจคลาดเคลื่อนในข้อประพฤติปฏิบัติ ไม่มีโอกาสเลยที่จะรู้แจ้งอริยสัจธรรมได้ ถึงแม้ว่าท่านจะอบรม แต่ปัญญาไม่เกิดที่จะทางตลอดในสภาพธรรมที่กำลังปรากฏ ที่พระผู้มีพระภาคทรงตรัสรู้และทรงแสดงไว้ด้วยดี ทั้งพยัญชนะและอรรถ เพราะฉะนั้น ถ้าพระธรรมไม่เกื้อกูลให้ท่านเข้าใจถูก ท่านยังคงยึดมั่นในความเห็นผิด ในข้อปฏิบัติที่คลาดเคลื่อน นอกจากในปัจจุบันชาติ จะไม่รู้แจ้งอริยสัจธรรมแล้ว แม้ในชาติต่อไป ก็มีความเข้าใจผิด หลงไปว่าข้อปฏิบัติที่คลาดเคลื่อนนั้นถูกต้อง

ใน **อังคุตตรนิกาย ดิกนิบาต อโยนิโสสูตร** พระผู้มีพระภาคตรัสว่า



ดูกร ภิกษุทั้งหลาย บุคคลผู้ประกอบด้วยธรรม ๓ ประการ พึงทราบว่าเป็นคนพาล ธรรม ๓ ประการเป็นไฉน คือ ตั้งปัญหาโดยไม่แยบคาย ๑ เฉลยปัญหาโดยไม่แยบคาย ๑ ไม่อนุโมทนาปัญหาที่ผู้อื่นเฉลยโดยแยบคาย ด้วยบทพยัญชนะที่เหมาะสมสละสลวยเข้ารูป ๑

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย บุคคลผู้ประกอบด้วยธรรม ๓ ประการนี้แล พึงทราบว่าเป็นคนพาล

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย บุคคลผู้ประกอบด้วยธรรม ๓ ประการ พึงทราบว่าเป็นบัณฑิต ธรรม ๓ ประการเป็นไฉน คือ ตั้งปัญหาโดยแยบคาย ๑ เฉลยปัญหาโดยแยบคาย ๑ อนุโมทนาปัญหาที่ผู้อื่นเฉลยโดยแยบคาย ด้วยบทพยัญชนะที่เหมาะสมสละสลวยเข้ารูป ๑

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย บุคคลผู้ประกอบด้วยธรรม ๓ ประการนี้แล พึงทราบว่าเป็นบัณฑิต

ตั้งแต่ครั้งโน้นจนถึงครั้งนี้ ไม่เว้นสักโอกาสเดียวที่พระผู้มีพระภาคจะทรงเกื้อกูลพุทธบริษัท ใครก็ตามที่อาจจะมีความคิดเห็นผิดไป คลาดเคลื่อนไป แต่เป็นผู้ที่ใส่ใจพิจารณาธรรมตรงตามความเป็นจริง ผู้นั้นย่อมไม่เข้าข้างตัวเอง เมื่อฟังธรรม ก็ฟังเหตุผลของธรรม และถ้าสภาพธรรมตามความเป็นจริงเป็นอย่างไร การเจริญปัญญา ก็จะต้องรู้ตรงสภาพธรรมตามความเป็นจริงอย่างนั้น แต่ถ้าสภาพธรรมตามความเป็นจริงและที่ทรงแสดงไว้เป็นอย่างนี้ แต่ท่านเข้าใจผิด รู้อย่างอื่น แม้ว่าพระธรรมจะได้ทรงแสดงไว้โดยละเอียดอย่างไรก็ตาม ก็ไม่ได้เกื้อกูลให้ท่านเห็นว่า ยังไม่ใช่ความรู้จริง ซึ่งถ้าเป็นความรู้จริงแล้ว ก็จะต้องรู้ตรงตามสภาพธรรมที่ปรากฏ และที่ทรงแสดงไว้

เพราะฉะนั้น ถ้าไม่เทียบเคียงจะไม่ทราบว่า ผู้ใดหนักด้วยมิจฉาทิฎฐิ ยึดมั่นในความเห็นแม้ไม่ตรงกับพระธรรมที่ได้ทรงแสดงไว้ และไม่ตรงกับสภาพธรรมตามความเป็นจริง แต่ก็ไม่ทึ่ง หรือทึ่งไม่ได้ ซึ่งแสดงว่า ความเห็นผิดหนักมากทีเดียว ถ้าไม่ถ้อยถอนก็ไม่มีโอกาสที่จะเห็นถูก หรือไม่มีโอกาสที่จะรู้แจ้ง รู้จริงในสภาพธรรมตามที่ปรากฏ และตามที่ได้ทรงแสดงไว้ ซึ่งพระผู้มีพระภาคทรงทราบถึงอริยาศัยของบุคคล



ต่าง ๆ โดยละเอียด เพราะฉะนั้น ถึงแม้ว่าจะเป็นพระธรรมเทศนาสั้น ๆ แต่ก็ได้ทรง
แสดงไว้ เพื่อพุทธบริษัทที่มโนการด้วยดีในธรรมที่ได้ยินได้ฟัง

อีกสูตรหนึ่งใน **อังคุตตรนิกาย ติกนิบาต อัจฉยสูตร** มีข้อความว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย บุคคลผู้ประกอบด้วยธรรม ๓ ประการ พึงทราบว่าเป็นคน
พาลธรรม ๓ ประการเป็นไฉน คือ ไม่เห็นโทษโดยความเป็นโทษ ๑ เห็นโทษโดย
ความเป็นโทษแล้ว แต่ไม่ทำคืนตามธรรม ๑ เมื่อผู้อื่นชี้โทษอยู่ ไม่รับรู้ตามธรรม ๑

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย บุคคลผู้ประกอบด้วยธรรม ๓ ประการนี้แล พึงทราบว่าเป็น
คนพาล

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย บุคคลผู้ประกอบด้วยธรรม ๓ ประการ พึงทราบว่าเป็น
บัณฑิต ธรรม ๓ ประการเป็นไฉน คือ เห็นโทษโดยความเป็นโทษ ๑ เห็นโทษโดย
ความเป็นโทษแล้ว ย่อมทำคืนตามธรรม ๑ เมื่อผู้อื่นชี้โทษอยู่ ย่อมรับรู้ตามธรรม ๑

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย บุคคลผู้ประกอบด้วยธรรม ๓ ประการนี้แล พึงทราบว่าเป็น
บัณฑิต

น่าที่พระผู้มีพระภาคจะทรงเกื้อกูลด้วยพระสูตรนี้ใหม่ ซึ่งถ้าบุคคลใดไม่มีความ
เห็นถูก การปฏิบัติก็ไม่ถูก การรู้แจ้งธรรมก็ถูกไม่ได้ เพราะฉะนั้น ความเห็นถูก
เป็นเบื้องต้น เป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่จะทำให้ท่านสามารถประพฤติปฏิบัติต่อไปจนกระทั่ง
รู้แจ้งสภาพธรรมตามความเป็นจริงได้

สังยุตตนิกาย มหาวารวรรค สุริยปมาสูตรที่ ๑ มีข้อความว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย เมื่อพระอาทิตย์จะขึ้น สิ่งที่ยืนก่อน สิ่งที่เป็นนิมิตมาก่อน
คือ แสงเงินแสงทอง ฉ่นใด สิ่งที่เป็นเบื้องต้น เป็นนิมิตมาก่อนแห่งการตรัสรู้ร้อยสี่
๔ ตามความเป็นจริง คือ สัมมาทิฐิ ฉ่นนั้นเหมือนกัน อันภิกษุผู้มีความเห็นชอบ
พึงหวังข้อนี้ได้ว่า จักรู้ตามความเป็นจริงว่า นี่ทุกข์ นี่ทุกข์สมุทัย นี่ทุกข์นิโรธ
นี่ทุกข์นิโรธคามินีปฏิปทา

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย เพราะฉะนั้นแหละ เธอทั้งหลายพึงกระทำความเพียรเพื่อ
รู้ตามความเป็นจริงว่า นี่ทุกข์ นี่ทุกข์สมุทัย นี่ทุกข์นิโรธ นี่ทุกข์นิโรธคามินีปฏิปทา



ในพระไตรปิฎก จะไม่เว้นข้อความที่จะเป็นประโยชน์กับพุทธบริษัทที่จะพิจารณาธรรม

ขุททกนิกาย สิริมาเถรคาถา มีข้อความว่า

ถ้าตนมีจิตไม่ตั้งมั่น ถึงชนเหล่าอื่นจะสรรเสริญ ชนเหล่าอื่นก็สรรเสริญเปล่า เพราะตนมีจิตไม่ตั้งมั่น ถ้าตนมีจิตตั้งมั่นดีแล้ว ถึงชนเหล่าอื่นจะติเตียน ชนเหล่าอื่นก็ติเตียนเปล่า เพราะตนมีจิตตั้งมั่นดีแล้ว

นี่เป็นสิ่งที่จะเกื้อกูลท่านผู้ฟัง

จากการได้สนทนากับท่านผู้ฟัง ได้รับทราบความคิดเห็นหลายประการของท่านผู้ฟังที่เป็นคุณให้ยิ่งว่า รู้สึกดีใจมากที่สภาพธรรมที่ได้ทรงแสดงไว้นั้น สามารถที่จะปฏิบัติได้แม้คุณให้ยิ่งซึ่งเพียงรักษาศีลห้า เป็นกำลังใจแก่ฆราวาสซึ่งมีชีวิตประจำวันที่ดำเนินไปด้วยการรักษาศีลได้เพียง ๕ ข้อ แต่ยังสามารถที่จะประพาสพรหมจรรย์ เจริญอบรมมรรคมรรคมีองค์ ๘ เจริญสติปัฏฐาน เพื่อการรู้แจ้งอริยสัจธรรมได้ โดยที่ไม่จำเป็นต้องละอาคารบ้านเรือนเป็นบรรพชิตเท่านั้นจึงจะเจริญสติปัฏฐาน อบรมมรรคมรรคมีองค์ ๘ และรู้แจ้งอริยสัจธรรมได้

ขอกล่าวถึงข้อความในพระสูตร ที่แสดงให้เห็นถึงโทษของการเลื่อมใสในบุคคล ซึ่งจะเกื้อกูลท่านผู้ฟังให้พิจารณาในธรรมที่ได้ยินได้ฟัง ถ้าพระสูตรนั้นไม่เกื้อกูลพระผู้มีพระภาคจะไม่ทรงแสดงพระสูตรนั้นเลย

อังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต ปุคคปสาทสูตร มีข้อความว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย โทษในความเลื่อมใสที่เกิดขึ้นในบุคคล ๕ ประการนี้ ๕ ประการเป็นไฉน คือ

บุคคลย่อมเลื่อมใสในบุคคลใด บุคคลนั้นต้องอาบัติอันเป็นเหตุให้สงฆ์ยกวัตร เขาจึงคิดอย่างนี้ว่า บุคคลผู้เป็นที่รักที่ชอบใจของเรานี้ถูกสงฆ์ยกวัตรเสียแล้ว เขาจึงเป็นผู้ไม่มีความเลื่อมใสมากในพวกภิกษุ เมื่อไม่มีความเลื่อมใสมากในพวกภิกษุ จึงไม่คบหาภิกษุเหล่าอื่น เมื่อไม่คบหาภิกษุเหล่าอื่น จึงไม่ฟังสัทธรรม เมื่อไม่ฟังสัทธรรม จึงเลื่อมจากสัทธรรม นี่เป็นโทษในความเลื่อมใสที่เกิดขึ้นในบุคคลข้อที่ ๑



ถ้าไม่พูดถึงพระวินัย พูดถึงพระธรรม ลองเทียบเคียงดู เมื่อเลื่อมใสในบุคคล แต่ถ้าบุคคลนั้นประพฤติดี เห็นผิด ทำผิด แทนที่จะเห็นว่าเป็นการประพฤติดี เข้าใจผิด ทำผิด กลับไม่พอใจในพวกงฆ์ และไม่มีความเลื่อมใสในภิกษุอื่น เพราะฉะนั้น ก็ไม่คบหาภิกษุอื่น และไม่ฟังสังฆธรรม ถ้าท่านจะไม่ฟังพระธรรม ท่านควรจะได้พิจารณาว่าเพราะอะไร

ข้อความต่อไปมีว่า

อีกประการหนึ่ง บุคคลย่อมเลื่อมใสในบุคคลใด บุคคลนั้นต้องอาบัติอันเป็นเหตุให้สงฆ์บังคับให้นั่งที่สุดสงฆ์ เขาจึงคิดอย่างนี้ว่า บุคคลผู้เป็นที่รักที่ชอบใจของเรา นี้ ถูกสงฆ์บังคับให้นั่งในที่สุดสงฆ์เสียแล้ว เขาจึงเป็นผู้ไม่มีความเลื่อมใสมากในพวกภิกษุ เมื่อไม่มีความเลื่อมใสมากในพวกภิกษุ จึงไม่คบหาภิกษุเหล่านี้ เมื่อไม่คบหาภิกษุเหล่านี้ จึงไม่ฟังสังฆธรรม เมื่อไม่ฟังสังฆธรรม จึงเสื่อมจากสังฆธรรม นี่เป็นโทษในความเลื่อมใสที่เกิดขึ้นในบุคคลข้อที่ ๒

ตามวินัยของสงฆ์ เมื่อสงฆ์รูปใดประพฤติดี ต้องอาบัติ มีการลงโทษตามพระวินัยแล้ว แต่บุคคลที่เลื่อมใสในภิกษุผู้ประพฤติดีนั้น กลับเห็นผิด ทำให้ไม่ฟังสังฆธรรม เพราะเหตุว่าไม่มีความเลื่อมใสในสงฆ์ หรือว่าในพวกภิกษุเหล่านี้





๓๐๒



ข้อความต่อไปมีว่า

อีกประการหนึ่ง บุคคลย่อมเลื่อมใสในบุคคลใด บุคคลนั้นหลักไปสู่ทิศเสีย เขาจึงคิดอย่างนี้ว่า บุคคลผู้เป็นที่รักที่ชอบใจของเรานี้ หลักไปสู่ทิศเสียแล้ว เขาจึงเป็นผู้ไม่มีความเลื่อมใสมากในพวกริกษุ ... จึงเสื่อมจากสัทธรรม นี่เป็นโทษในความเลื่อมใสที่เกิดขึ้นในบุคคลข้อที่ ๓

นี่เป็นการติดในบุคคล คือ เชื้อมั่น ยึดถือเฉพาะบุคคลนั้นบุคคลเดียว แม้ว่าบุคคลนั้นจะผิด ก็ไม่ฟังบุคคลเหล่านั้นเลย เพราะเหตุว่าเลื่อมใสในบุคคล หรือแม้ว่าบุคคลนั้นจะไปสู่ทิศอื่น ไม่สามารถที่จะได้ฟังธรรม ก็ไม่ยอมที่จะฟังธรรมจากสงฆ์ หรือจากภิกษุเหล่านั้น เพราะเหตุว่าเป็นผู้ที่เลื่อมใสในบุคคล ติดในบุคคลนั้น

อีกประการหนึ่ง บุคคลย่อมเลื่อมใสในบุคคลใด บุคคลนั้นลาสิกขา เขาจึงคิดอย่างนี้ว่า บุคคลผู้เป็นที่รักที่ชอบใจของเรานี้ลาสิกขาเสียแล้ว เขาจึงไม่คบหาภิกษุเหล่านั้น ... จึงเสื่อมจากสัทธรรม นี่เป็นโทษในความเลื่อมใสที่เกิดขึ้นในบุคคลข้อที่ ๔

บางท่านเคยเลื่อมใสในพระภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง ซึ่งเป็นผู้ที่มีชื่อเสียงมาก แต่ว่าท่านผู้นั้นไม่สามารถที่จะประพฤติพรหมจรรย์ต่อไปก็ลาสิกขา บุคคลนั้นก็เลิกการสนใจในการฟังธรรม มีไหมอย่างนั้น ซึ่งการฟังธรรมที่เป็นการฟังธรรมจริง ๆ ต้องไม่ใช่ฟังเฉพาะบุคคลหนึ่งบุคคลใดบุคคลเดียว โดยเฉพาะถ้าเป็นผู้ที่ติดในบุคคลอย่างหนาแน่น ถึงแม้ว่าบุคคลนั้นพูดผิด กล่าวผิด ก็เชื่อว่าถูก นี่เป็นโทษอย่างยิ่ง

ข้อความต่อไปมีว่า

อีกประการหนึ่ง บุคคลย่อมเลื่อมใสในบุคคลใด บุคคลนั้นกระทำกาละเสียแล้ว เขาจึงคิดอย่างนี้ว่า บุคคลผู้เป็นที่รักที่ชอบใจของเรานี้ กระทำกาละเสียแล้ว



เขาจึงไม่คบหาภิกษุเหล่านี้ เมื่อไม่คบหาภิกษุเหล่านี้ จึงไม่ฟังสังฆธรรม เมื่อไม่ฟังสังฆธรรม จึงเสื่อมจากสังฆธรรม นี่เป็นโทษในความเลื่อมใสที่เกิดขึ้นในบุคคลข้อที่ ๕

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย โทษในความเลื่อมใสที่เกิดขึ้นในบุคคล ๕ ประการนี้แล

เพราะฉะนั้น ท่านผู้ฟังที่ฟังธรรม ก็ฟังธรรมต่อไป พระธรรมวินัยยังอยู่ครบทั้ง ๓ ปิฎก แม้ว่าท่านจะได้ความรู้ความเข้าใจจากบางท่านแล้ว แต่ท่านก็ไม่ควรจะยุติหรือหยุดการศึกษาธรรมเพียงที่บุคคลนั้นบุคคลเดียว ควรจะได้ศึกษาทั้งพระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก และพระอภิธรรมปิฎกตามโอกาส ตามความสามารถที่ท่านจะศึกษาได้ อย่างหวังที่จะฟังเพียงบุคคลหนึ่งบุคคลใดบุคคลเดียว เพราะถึงแม้ว่าจะเป็นบุคคลที่เข้าใจถูกในสภาพธรรม แต่บุคคลนั้นก็จะต้องสิ้นชีวิต กระทบกาละ แล้วท่านก็จะไม่ฟังธรรมต่อไป ไม่ศึกษาธรรมต่อไป ซึ่งเป็นการไม่สมควร โดยเฉพาะถ้าบุคคลที่ท่านเลื่อมใสนั้นเป็นผู้ที่เห็นผิด และท่านก็ยึดมั่นติดในบุคคลนั้น ก็จะทำให้ท่านขาดการฟังสังฆธรรม

บางท่านไม่มีความเลื่อมใสในอุบาสิกาพุทธบริษัท ท่านบอกว่า ตอนแรก ๆ ท่านไม่ฟังเลย แต่ตอนหลังเมื่อฟังแล้วรู้ตัวเองว่าเป็นผู้ที่ไป บอด หนวกจริง ๆ ในการที่ไม่ฟัง เพราะฉะนั้น ถ้าท่านรู้ในสภาพธรรมที่เป็นเหตุเป็นผล และปฏิบัติในธรรมที่เป็นเหตุเป็นผลโดยที่ไม่สำคัญว่าผู้ใดกล่าว โดยลักษณะนั้น จะทำให้ท่านเป็นผู้ที่ได้รับประโยชน์จากธรรมที่ได้ฟัง

สำหรับข้อความในพระไตรปิฎก พระผู้มีพระภาคผู้ทรงตรัสรู้สภาพของจิตใจโดยละเอียด ซึ่งได้ทรงแสดงไว้มาก เพราะฉะนั้น จะขอกล่าวถึงข้อความบางตอนซึ่งจะช่วยทำให้ท่านผู้ฟังได้พิจารณาสภาพจิตใจของท่านเอง เพราะว่าการที่จะละกิเลสซึ่งมีอยู่มาก ต้องอาศัยการขัดเกลาทุกประการอย่างมากทีเดียว

อังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต ข้อความใน ทุกกาสสูตร มีว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ถ้อยคำของบุคคล ๕ จำพวก ย่อมเป็นถ้อยคำชั่ว เมื่อเทียบบุคคลกับบุคคล บุคคล ๕ จำพวกเป็นไฉน คือ ถ้อยคำปรรวาศรัทธา เป็นถ้อยคำชั่วแก่ผู้ไม่มีศรัทธา ๑ ถ้อยคำปรรวาศีล เป็นถ้อยคำชั่วแก่ผู้ทุศีล ๑ ถ้อยคำ



ปรารภพาลุสัจจะ เป็นถ้อยคำชั่วแก่ผู้ได้สดับน้อย ๑ ถ้อยคำปรารภจาคะ เป็นถ้อยคำชั่วแก่ผู้ตระหนี่ ๑ ถ้อยคำปรารภปัญญา เป็นถ้อยคำชั่วแก่ผู้ทรมปัญญา ๑

เพราะฉะนั้น ถ้าท่านผู้ใดฟังธรรมแล้วรู้สึกขัดเคือง ไม่พอใจในเรื่องของศรัทธา ในเรื่องของศีล ในเรื่องของพาลุสัจจะ ในเรื่องของจาคะ ในเรื่องของปัญญา ท่านจะทราบได้ว่าเป็นเพราะเหตุใด แต่ก็เป็นที่ธรรมดาของโลก ที่แต่ละท่านได้ฟังพระธรรมแล้ว ก็จะต้องมีความรู้สึก มีความคิดต่าง ๆ กันไป

ข้อความต่อไปมีว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุไร ถ้อยคำปรารภศรัทธาจึงเป็นถ้อยคำชั่วแก่ผู้ไม่ศรัทธา เพราะผู้ไม่มีศรัทธา เมื่อพูดเรื่องศรัทธา ย่อมขัดข้อง โกรธ พยาบาท กระด้าง แสดงความโกรธเคืองและความขัดใจให้ปรากฏ ข้อนั้นเพราะเหตุไร

เพราะผู้ไม่มีศรัทธานั้น ย่อมไม่เห็นศรัทธาสัมปทาในตน และย่อมไม่ได้ปฏิบัติ ปราโมทย์ที่มีศรัทธาสัมปทานั้นเป็นเหตุ ฉะนั้น ถ้อยคำปรารภศรัทธา จึงเป็นถ้อยคำชั่วแก่ผู้ไม่มีศรัทธา

การที่ให้มีศรัทธานั้น หมายความว่า ให้น้อมใจเชื่อในสิ่งที่มีเหตุผลควรเชื่อ ไม่ใช่ว่าท่านมีศรัทธาไปเสียทุกสิ่งทุกอย่างที่ผิด ๆ อย่างนั้นไม่ใช่ศรัทธาแน่นอน เพราะเหตุว่าศรัทธาเป็นโสภณเจตสิก เกิดกับโสภณจิตเท่านั้น แต่ถ้าท่านเชื่อในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ไม่เป็นเหตุผล เป็นมิจฉาทิฏฐิ ซึ่งเกิดกับอกุศลจิต ซึ่งผู้ที่มีปกติเจริญสติปัฏฐาน จะรู้ความต่างกันของขณะจิตที่เป็นอกุศล กับขณะจิตที่เป็นกุศล

ข้อความต่อไป

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุไร ถ้อยคำปรารภศีลจึงเป็นถ้อยคำชั่วแก่ผู้ทุศีล เพราะผู้ทุศีล เมื่อพูดเรื่องศีล ย่อมขัดข้อง โกรธ พยาบาท กระด้าง แสดงความโกรธเคืองและความขัดใจให้ปรากฏ ข้อนั้นเพราะเหตุไร



เพราะผู้ทุกข์นั้น ย่อมไม่เห็นศีลสัมปทาในตน และย่อมไม่ได้ปิติและปราโมทย์ ที่มีศีลสัมปทานั้นเป็นเหตุ ฉะนั้น ถ้อยคำปรารภศีล จึงเป็นถ้อยคำชั่วแก่ผู้ทุกข์

เรื่องของศีลเป็นเรื่องที่ละเอียด

ต่อจากเรื่องของทาน ก็จะได้กล่าวถึงเรื่องของศีลเป็นลำดับต่อไป ซึ่งเรื่องของศีลเป็นการขัดเกลายิ่งกว่าทาน เพราะเหตุว่าเป็นเรื่องที่จะต้องระมัดระวังกาย วาจา ของบุคคลซึ่งมีกิเลสอยู่ และถึงแม้ว่าจะมีกิเลส แต่เป็นคนที่ใคร่ต่อการที่จะดับกิเลส ขัด เกลากิเลส ก็จะต้องเป็นผู้ที่ระมัดระวังกาย วาจาของตนด้วย

สำหรับทานนั้น เพียงท่านมีวัตถุที่จะสละได้ ท่านก็สละให้ไปเป็นประโยชน์แก่ บุคคลอื่นเป็นครั้งเป็นคราว แต่กายวาจาของท่าน เคยคึกคะนอง หรือว่าเคยเป็นไปใน ลักษณะที่เต็มไปด้วยกิเลสแรงกล้าอย่างใด ถึงขั้นทุจริตกรรม หรืออกุศลกรรม ถ้าเป็น ผู้ที่ไม่ใส่ใจ ไม่สนใจในการที่จะละกิเลส ขัดเกลากิเลส ท่านก็จะไม่ระมัดระวังในกาย วาจาของท่าน

ข้อความต่อไปมีว่า

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

เพราะเหตุใด ถ้อยคำปรารภพาลุสัจจะจึงเป็นถ้อยคำชั่วแก่ผู้ได้สดับน้อย เพราะผู้ได้สดับน้อย เมื่อพูดเรื่องพาลุสัจจะ ย่อมขัดข้อง โกรธ พยาบาท กระด้าง แสดงความโกรธเคืองและความขัดใจให้ปรากฏ ชื่อนั้นเพราะเหตุไร

เพราะผู้ได้สดับน้อยนั้น ย่อมไม่เห็นสุตสัมปทาในตน และย่อมไม่ได้ปิติ ปราโมทย์ที่มีสุตสัมปทาเป็นเหตุ ฉะนั้น ถ้อยคำปรารภพาลุสัจจะ จึงเป็นถ้อยคำชั่ว แก่ผู้ได้สดับน้อย

ท่านผู้ฟังจะสังเกตได้ แม้ในการปฏิบัติธรรม และการศึกษาธรรมที่จะต้อง สอดคล้องกัน ซึ่งบางท่านไม่พอใจเลยที่จะให้ยกเหตุผลของพระธรรมโดยละเอียดลึกซึ้ง ในพระวินัยปิฎกบ้าง ในพระสุตตันตปิฎกบ้าง ในพระอภิธรรมปิฎกบ้าง ประกอบกับ การเข้าใจเรื่องของการประพฤติปฏิบัติ การเจริญมรรคมีองค์ ๘ ให้ถูกต้อง ที่เป็นอย่าง นี้เพราะอะไร ก็เป็นเพราะผู้ที่ฟังน้อยอาจจะเกรงว่า ถ้าศึกษามาก หรือว่ากล่าวถึง



ข้อความที่ลึกซึ้งในพระธรรมวินัยโดยตลอดแล้ว จะไม่ตรงกับความคิดความเข้าใจ และการปฏิบัติที่ท่านปฏิบัติอยู่

เพราะฉะนั้น ถ้าท่านผู้ฟังจะไม่ยอมฟังธรรมโดยละเอียด เห็นว่าเป็นการเสียเวลา ก็จะทำให้ท่านเป็นผู้ที่มีการสับสนน้อย เมื่อเป็นอย่างนั้นแล้ว เวลาที่บุคคลใดพูดเรื่องพาหุสัจจะ ท่านก็ย่อมจะขัดข้อง โกรธ พยาบาท กระด้าง แสดงความโกรธเคืองและความขัดใจให้ปรากฏ ซึ่งข้อนั้นเพราะเหตุไร เพราะผู้สับสนน้อยนั้น ย่อมไม่เห็นสุตสัมปทาในตน และย่อมไม่ได้ปฏิบัติปราโมทย์ที่มีสุตสัมปทาเป็นเหตุ ฉะนั้น ถ้อยคำปรารภพาหุสัจจะ จึงเป็นถ้อยคำชั่วแก่ผู้ได้สับสนน้อย

ข้อความต่อไปมีว่า

เพราะเหตุไร ถ้อยคำปรารภจากะจึงเป็นถ้อยคำชั่วแก่ผู้ตระหนี่ เพราะผู้ตระหนี่ เมื่อพูดเรื่องจากะ ย่อมขัดข้อง โกรธ พยาบาท กระด้าง แสดงความโกรธเคืองและความขัดใจให้ปรากฏ ข้อนั้นเพราะเหตุไร

เพราะผู้ตระหนี่นั้น ย่อมไม่เห็นจากสัมปทาในตน และย่อมไม่ได้ปฏิบัติปราโมทย์ที่มีจากสัมปทานั้นเป็นเหตุ ฉะนั้น ถ้อยคำปรารภจากะ จึงเป็นถ้อยคำชั่วของผู้ตระหนี่

ผู้ตระหนี่ คือ ผู้ที่ไม่ยินดี และเสียตายในการที่จะบริจาคสิ่งที่ตนมีอยู่ให้เป็นประโยชน์สุขแก่คนอื่น เมื่อไม่เป็นผู้ที่บริจาค ไม่มีการเสียสละเพื่อประโยชน์สุขของบุคคลอื่น เวลาที่ใครพูดเรื่องนี้จะปลาบปลื้มใจไม่ได้ เพราะเหตุว่าตนเองไม่ได้บริจาค

ประการที่ ๕ ข้อความต่อไปมีว่า

เพราะเหตุไร ถ้อยคำปรารภปัญญาจึงเป็นถ้อยคำชั่วแก่ผู้ทราหมปัญญา เพราะผู้ทราหมปัญญา เมื่อพูดเรื่องปัญญา ย่อมขัดข้อง โกรธ พยาบาท กระด้าง แสดงความโกรธเคืองและขัดใจให้ปรากฏ ข้อนั้นเพราะเหตุไร

เพราะผู้ทราหมปัญญานั้น ย่อมไม่เห็นปัญญาสัมปทาในตน และย่อมไม่ได้ปฏิบัติปราโมทย์ที่มีปัญญาสัมปทานั้นเป็นเหตุ ฉะนั้น ถ้อยคำปรารภปัญญา จึงเป็นถ้อยคำชั่วแก่ผู้ทราหมปัญญา



ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ถ้อยคำของบุคคล ๕ จำพวกนี้แล ย่อมเป็นถ้อยคำชั่ว เมื่อเทียบบุคคลกับบุคคล

เรื่องของปัญญาเป็นเรื่องที่จะต้องอบรมเจริญยิ่งขึ้น ทั้งในการศึกษาและในการปฏิบัติ คือ ศึกษาด้วยสติที่ระลึกไว้ในสภาพของธรรมที่กำลังปรากฏ เพื่อเป็นความรู้ที่แจ่มแจ้ง เพื่อเป็นความจริง เพราะฉะนั้น ถ้าท่านผู้ใดปรารภกถาธรรม เรื่องของปัญญาที่จะต้องระลึกถึงลักษณะของนามธรรมและรูปธรรมที่กำลังปรากฏ เพื่อที่จะได้รู้ชัดในสภาพธรรมนั้นตามความเป็นจริง ไม่ว่าท่านจะอยู่ ณ สถานที่ใด ไม่ว่าท่านกำลังประกอบกิจการงานใดทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ ปัญญาก็จะต้องอบรมเจริญขึ้น เพื่อจะได้รู้สภาพธรรมนั้นถูกต้องตามความเป็นจริง ซึ่งบุคคลใดปรารภถึงถ้อยคำที่เป็นเรื่องของการเจริญปัญญาอย่างนี้แล้ว ผู้ฟังขัดเคืองไม่พอใจ ก็เป็นเพราะเหตุว่า ผู้ทรามนปัญญานั้น ย่อมไม่เห็นปัญญาสัมปทาในตน และย่อมไม่ได้ปติปราโมทย์ที่มีปัญญาสัมปทานั้นเป็นเหตุ ฉะนั้น ถ้อยคำปรารภปัญญา จึงเป็นถ้อยคำชั่วแก่ผู้ทรามนปัญญา

ข้อความต่อไป โดยนัยตรงกันข้าม

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ถ้อยคำของบุคคล ๕ จำพวก ย่อมเป็นถ้อยคำดี เมื่อเทียบบุคคลกับบุคคล บุคคล ๕ จำพวกเป็นไหน คือ ถ้อยคำปรารภศรัทธา เป็นถ้อยคำดีแก่ผู้มีศรัทธา ๑ ถ้อยคำปรารภศีล เป็นถ้อยคำดีแก่ผู้มีศีล ๑ ถ้อยคำปรารภพหุสัจจะ เป็นถ้อยคำดีแก่ผู้ได้สดับมาก ๑ ถ้อยคำปรารภจาคะ เป็นถ้อยคำดีแก่ผู้มีจาคะ ๑ ถ้อยคำปรารภปัญญา เป็นถ้อยคำดีแก่ผู้มีปัญญา ๑

เหตุผลก็โดยนัยเดียวกัน คือ ถ้อยคำที่ปรารภศรัทธา ศีล พหุสัจจะ จาคะ ปัญญา เป็นถ้อยคำดีแก่ผู้มีศรัทธา ศีล พหุสัจจะ จาคะ ปัญญา เพราะว่าผู้ที่มีศรัทธา ศีล พหุสัจจะ จาคะ ปัญญา เมื่อพูดเรื่องศรัทธา ศีล พหุสัจจะ จาคะ ปัญญา ย่อมไม่ขัดข้อง ไม่โกรธ ไม่พยาบาท ไม่กระด้าง ไม่แสดงความโกรธเคือง และความเข้าใจให้ปรากฏ ชื่อนั้นเพราะเหตุไร



เพราะผู้มีศรัทธา ศีล พานุสัจจะ จาคะ ปัญญานั้น ย่อมเห็นศรัทธาสัมปทา ศีลสัมปทา พานุสัจจะสัมปทา จาคะสัมปทา ปัญญาสัมปทาในตน และย่อมได้ปิติ ปราโมทย์ที่มีศรัทธา ศีล พานุสัจจะ จาคะ ปัญญานั้นเป็นเหตุ

ฉะนั้น ถ้อยคำปรารภศรัทธา ศีล พานุสัจจะ จาคะ ปัญญา จึงเป็นถ้อยคำดี แก่ผู้มีศรัทธา ศีล พานุสัจจะ จาคะ ปัญญา

ข้อความตอนท้ายของพระสูตรนี้

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย ถ้อยคำของบุคคล ๕ จำพวกนี้แล ย่อมเป็นถ้อยคำดี เมื่อเทียบบุคคลกับบุคคล

ท่านผู้ฟังได้ฟังเรื่องของศรัทธา เรื่องของศีล เรื่องของพานุสัจจะ เรื่องของจาคะ เรื่องของปัญญา ตรวจสอบสวนสภาพจิตใจของตนเองได้ไหมว่า ปิติปราโมทย์แค่ไหน หรือว่าปิติปราโมทย์บ้างหรือเปล่า เพราะฉะนั้น การศึกษาและปฏิบัติธรรมต้องตรงต่อ สภาพธรรม

ต่อไปขอกล่าวถึงเรื่องเทพอนุโมทนา ก่อนที่จะกล่าวถึงเรื่องการอนุโมทนาของ มนุษย์ สำหรับภูมิของเทพนั้นก็มิได้อยู่ใกล้เคียงกับของมนุษย์ แต่เป็นภูมิที่มีกำเนิดสูงกว่ามนุษย์ ซึ่งการที่มนุษย์จะพึงปฏิบัติต่อเทพด้วยการทำบุญและอุทิศส่วนกุศลให้ อนุโมทนา นั่นคือ การบูชาเทพ

ขอกล่าวถึงเทพและการบูชาเทพ ในพระไตรปิฎก **ทีฆนิกาย มหาวรรค มหาสมัยสูตรที่ ๗** มีข้อความว่า

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ ป่ามหาวัน เขตพระนครกบิลพัสดุ์ ในสักกชนบท พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่ประมาณ ๕๐๐ รูป ล้วนเป็นพระอรหันต์ ก็พวกเทวดาจากโลกธาตุทั้ง ๑๐ ประชุมกันมาก เพื่อทักทายพระผู้มีพระภาคและภิกษุสงฆ์



ครั้งนั้น เทวดาชั้นสุทธาวาส ๔ องค์ ได้มีความดำริว่า พระผู้มีพระภาคนี้แลประทับอยู่ ณ ปามหาวัน เขตพระนครกบิลพัสดุ์ ในสักกชนบท พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่ประมาณ ๕๐๐ รูป ล้วนเป็นพระอรหันต์ ก็พวกเทวดาจากโลกธาตุทั้ง ๑๐ ประชุมกันมาก เพื่อทำศนาพระผู้มีพระภาคและภิกษุสงฆ์ ไฉนหนอ แม้พวกเราควรเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ครั้นแล้วพึงกล่าวคาถา เฉพาะองค์ละคาถา ในสำนักพระผู้มีพระภาค

ลำดับนั้น เทวดาพวกนั้นหายไปใน เทวโลกชั้นสุทธาวาส แล้วมาปรากฏเบื้องพระพักตร์พระผู้มีพระภาค เหมือนบุรุษมีกำลังเหยียดแขนที่คู้ออก หรือคู้แขนที่เหยียดออกเข้า ฉะนั้น

เทวดาพวกนั้น ถวายอภิวาทพระผู้มีพระภาคแล้ว ได้ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง เทวดาองค์หนึ่ง ได้กล่าวคาถาว่า ในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

การประชุมใหญ่ในป่าใหญ่ หมู่เทวดามาประชุมกันแล้ว พวกเราพากันมาสู่ธรรมสมัยนี้ เพื่อได้เห็นหมู่ท่านผู้ชนะมาร

ลำดับนั้น เทวดาอีกองค์หนึ่ง ได้กล่าวคาถาว่า ในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

ภิกษุทั้งหลายในที่ประชุมนั้น มั่นคง กระทำกิจของตน ๆ ให้ตรง บัณฑิตทั้งหลายย่อมรักษาอินทรีย์ เหมือนสารถึถือบังเหียนขับม้า ฉะนั้น

ลำดับนั้น เทวดาอีกองค์หนึ่ง ได้กล่าวคาถาว่า ในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

ภิกษุเหล่านั้น ตัดกิเลสดุจตะปู ตัดกิเลสดุจลิ่มสลัก ถอนกิเลสดุจเสาเขื่อนได้แล้ว เป็นผู้ไม่หวั่นไหว หมดจด ปราศจากมลทิน เทียวไป ท่านเป็นหมู่นาคหนุ่มอันพระผู้มีพระภาคผู้มีจักขุทรงฝึกดีแล้ว

ลำดับนั้น เทวดาอีกองค์หนึ่งได้กล่าวคาถาว่า ในสำนักพระผู้มีพระภาคว่า

ชนเหล่าใดเหล่าหนึ่ง ถึงพระพุทธเจ้าว่าเป็นสรณะ เขาจักไม่ไปอบายภูมิ ละกายมนุษย์แล้ว จักยังเทวกายให้บริบูรณ์





๓๐๓



ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคตรัสเรียกภิกษุทั้งหลาย แล้วตรัสว่า
ดูกร ภิกษุทั้งหลาย พวกเทวดาในโลกธาตุทั้ง ๑๐ ประชุมกันมาก เพื่อทัศนาศาคราและภิกษุสงฆ์

พวกเทวดาประมาณเท่านี้แหละ ได้ประชุมกัน เพื่อทัศนาศาคราพระผู้มีพระภาค-
อรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าซึ่งได้มีแล้วในอดีตกาล เหมือนที่ประชุมกันเพื่อทัศนาศาเราใน
บัดนี้ พวกเทวดาประมาณเท่านี้แหละ จักประชุมกัน เพื่อทัศนาศาพระอรหันตสัมมาสัม-
พุทธเจ้าซึ่งจักมีในอนาคตกาล เหมือนที่ประชุมกันเพื่อทัศนาศาเราในบัดนี้

พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าทุกพระองค์ จะมีเทวดาจากโลกธาตุทั้ง ๑๐ มา
ประชุมกัน เพื่อเฝ้าทัศนาศาพระผู้มีพระภาคและพระภิกษุสงฆ์ โดยไม่ต้องมีใครเชิญ
เพราะเหตุว่าผู้ทรงคุณอย่างพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าและพระภิกษุสงฆ์นั้น เป็นผู้
ควรแก่การทัศนาศาที่จะได้เฝ้า

ข้อความต่อไปมีว่า

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

เราจักบอกนามพวกเทวดา เราจักระบุนามพวกเทวดา เราจักแสดงนามพวก
เทวดา พวกเธอจงฟังเรื่องนี้ จงใส่ใจให้ดี เราจักกล่าว

ภิกษุเหล่านั้นทูลรับพระผู้มีพระภาคแล้ว พระผู้มีพระภาคได้ตรัสพระคาถานี้ว่า
เราจักร้อยกรองโสลก ภูมิเทวดาอาศัยอยู่ ณ ที่ใด พวกภิกษุก็อาศัยที่นั่น
ภิกษุพวกใดอาศัยชอกเขา ส่งตนไปแล้ว มีจิตตั้งมั่น ภิกษุพวกนั้น เป็นอันมาก เร้นอยู่
เหมือนราชสีห์ ครอบงำความขนพองสยองเกล้าเสียได้ มีใจผุดผ่อง เป็นผู้หมดจด
ใสสะอาด ไม่ขุ่นมัว พระศาสดาทรงทราบ พระภิกษุประมาณ ๕๐๐ เศษ ที่อยู่ ณ ป่า
มหาวัน เขตพระนครกบิลพัสดุ์ แต่นั้นจึงตรัสเรียกสาวกผู้ยินดีในพระศาสนา ตรัสว่า
ดูกร ภิกษุทั้งหลาย หมู่เทวดามุ่งมางันแล้ว พวกเธอจงรู้จักหมู่เทวดานั้น



ภิกษุเหล่านั้น สดับรับสั่งของพระพุทธเจ้าแล้ว ได้กระทำความเพียร ญาณเป็นเครื่องเห็นพวกอมนุษย์ ได้ปรากฏแก่ภิกษุเหล่านั้น

ไม่ใช่จะเห็นได้ง่าย ๆ แม้ว่าเทวดาทั้ง ๑๐ โลกธาตุจะได้มาเฝ้า พระผู้มีพระภาค ก็ทรงแสดงนามของพวกเทวดาเหล่านั้น ระบุนามของพวกเทวดาเหล่านั้น บอกนามของพวกเทวดาเหล่านั้น โดยไม่ได้บอกเฉย ๆ โดยไม่ได้ระบุเฉย ๆ โดยไม่ได้แสดงนามเฉย ๆ แต่พระภิกษุประมาณ ๕๐๐ รูปนั้น กระทำความเพียร ญาณเป็นเครื่องเห็นพวกอมนุษย์ ได้ปรากฏแก่ภิกษุเหล่านั้น ถ้าไม่มีญาณที่จะเห็น ก็ไม่เห็น ไม่ใช่ว่าจะเห็นได้ง่าย ๆ โดยการที่บอกว่าใครมาและคนอื่นก็เห็น แต่ที่จะเห็นได้ต้องมีเหตุ คือ กระทำความเพียร ญาณเป็นเครื่องเห็นอมนุษย์ ได้ปรากฏแก่ภิกษุเหล่านั้น ถ้าเห็นจริงต้องเป็นอย่างนี้ คือ ต้องถึงความสมบูรณ์ด้วยเหตุที่จะให้เห็นได้

ซึ่งภิกษุบางรูปได้เห็นอมนุษย์ร้อยละหนึ่ง บางพวกได้เห็นอมนุษย์พันหนึ่ง บางพวกได้เห็นอมนุษย์เจ็ดหมื่น บางพวกได้เห็นอมนุษย์หนึ่งแสน บางพวกได้เห็นไม่มีที่สุด อมนุษย์ได้แผ่ไปทั่วทิศ

พระศาสดาผู้มีพระจักขุ ทรงใคร่ครวญทราบเหตุนั้นสิ้นแล้ว แต่นั้น จึงตรัสเรียกสาวกผู้ยินดีในพระศาสนา ตรัสว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย พวกเทวดามุ่งมากันแล้ว พวกเธอจงรู้จักหมู่เทวดานั้น เราจักบอกพวกเธอด้วยวาจาตามลำดับ

ยัก্ষเจ็ดพันเป็นภุมเทวดา อาศัยอยู่ในพระนครกิลพัสดุ์ มีฤทธิ์ มีอำนาจ มีรัศมี มียศ ยินดี มุ่งมายังป่าอันเป็นที่ประชุมของภิกษุ

ข้อความต่อจากนั้น พระผู้มีพระภาคทรงลำดับเทพที่มาประชุม ณ ที่นั้น โดยตลอดไปจนถึงเทพชั้นพรหมที่เป็นพรหมบุคคล รวมทั้งมารเสนาก็มาด้วย

ข้อความตอนท้ายของพระสูตรนี้มีว่า

มารเสนาได้เห็นพวกเทวดา พร้อมทั้งพระอินทร์พระพรหมทั้งหมดนั้น ผู้มุ่งมาก็มาด้วย แล้วกล่าวว่า



ท่านจงดูความเขลาของมาร พระยามารกล่าวว่า พวกท่านจงมาจับเทวดา เหล่านี้ผูกไว้ ความผูกด้วยราคะจะมีแก่ท่านทั้งหลาย พวกท่านจงล้อมไว้โดยรอบ อย่าปล่อยใคร ๆ ไป

นี่เป็นวิธีของมาร ทั้ง ๆ ที่พระภิกษุเหล่านั้นเป็นพระอรหันต์ทั้งหมด แต่มารก็เข้าใจว่า จะผูกภิกษุเหล่านั้นได้ด้วยราคะ

ข้อความต่อไปมีว่า

พระยามารบังคับเสนามารในที่ประชุมนั้นดังนี้แล้ว เอาฝ่ามือตบแผ่นดิน กระทำเสียงน่ากลัว เหมือนเมฆยังฝนให้ตก ค่ำรามอยู่ พร้อมทั้งฟ้าแลบ ฉะนั้น เวลานั้น พระยามารนั้น ไม่อาจยังใครให้เป็นไปในอำนาจได้ โกรธจัด กลับไปแล้ว

พระศาสดาผู้มีพระจักขุ ทรงพิจารณาทราบเหตุนี้ทั้งหมด แต่นั้น จึงตรัส เรียกสาวกผู้ยินดีในพระศาสนา ตรัสว่า

ดูกร ภิกษุทั้งหลาย มารเสนามาแล้ว พวกเธอจงรู้จักเขา

ภิกษุเหล่านั้น สดับพระดำรัสสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว ได้กระทำความเพียร มารและเสนามารหลีกไปจากภิกษุผู้ปราศจากราคะ ไม่ยังแม้ชนของท่านให้ไหว ซึ่ง พระยามารก็ได้กล่าวสรรเสริญว่า

พวกสาวกของพระองค์ทั้งหมดชนะสงครามแล้ว ล่วงความกลัวได้แล้ว มียศปรากฏในหมู่ชน บันเทิงอยู่กับด้วยพระอริยเจ้า ผู้เกิดแล้วในพระศาสนา ดังนี้แล

ถ. คำว่า อนุโมทนา ที่กล่าวอยู่เป็นอันมากนี้ บางทีก็มีความเข้าใจสับสน อยู่บ้าง บอกว่าอนุโมทนาในส่วนกุศลบ้าง อนุโมทนาในส่วนอกุศลบ้าง ส่วนอกุศลนี้ กระผมเองก็ไม่ค่อยเคยได้ยินว่าใครอนุโมทนา แต่ก็มีกล่าวถึงเหมือนกัน

อย่างพวกเทพ ท่านย่อมรู้สารพัด เพราะว่าท่านเป็นผู้ที่มีทิพยจักขุ ทิพยโสต เพราะฉะนั้น มนุษย์จะทำอะไร ๆ ก็ตาม พวกเทพย่อมรู้ สมมติว่า มนุษย์กำลัง ประกอบการกุศลอยู่ เทพผู้ก็อนุโมทนาได้ มนุษย์ไม่จำเป็นจะต้องไปบอกว่า ฉันขอ อุทิศส่วนกุศลให้แก่ท่าน หรือว่า ท่านรู้ว่าศาลัดตลินเอาคนชั่วไปลงโทษ ตัดสินให้ ประหารชีวิตบุคคลผู้นั้นเสีย อย่างนี้เทพย่อมจะอนุโมทนาด้วยหรือเปล่าครับ



ส. ก่อนที่จะคิดถึงจิตใจของเทพ ใจมนุษย์เป็นอย่างไร อนุโมทนา เป็นการยินดีด้วย ยินดีในกุศลที่บุคคลอื่นกระทำ ไม่ใช่ในอกุศล บุคคลทำกรรมใดก็ได้รับผลของกรรมนั้น ไม่ใช่เป็นเรื่องที่บุคคลอื่นจะต้องไปยินดีในเคราะห์กรรมของคนที่กำลังได้รับผลของอกุศลกรรม

ถ. สรุปได้ว่า อนุโมทนา หมายความว่า ยินดีในกุศลกรรม หรือตามยินดีในกุศลกรรมของผู้อื่นที่เขากระทำแล้ว แต่สำหรับเทพ ท่านก็รู้สารพัด มนุษย์นี้จะอุทิศ หรือจะไม่อุทิศ ท่านก็รู้ของท่านอยู่แล้ว ทำไมต้องรอให้มนุษย์อุทิศให้ ท่านถึงจะรับอย่างนั้นหรือ

ส. เรื่องการอนุโมทนาเป็นเรื่องของเทพ แต่เรื่องการอุทิศเป็นกุศลของผู้อุทิศ การบูชาเทพด้วยการอุทิศส่วนกุศล บูชาด้วยการทำกุศล และอุทิศส่วนกุศลให้เป็นกุศลจิตของมนุษย์ต่อเทพ

ถ. ที่ว่า อนุโมทนาในอกุศล มีครับ มีมากด้วย อาจจะเนื่องจากการที่ไม่เคยได้ยินได้ฟัง หรือว่าไม่ได้ศึกษา ยกตัวอย่าง เมื่อ ๒ ปีที่ผ่านมา เป็นเรื่องจริงเลยคลองเตยไปเกือบ ๆ จะถึงซอยอารีย์ มีร้านขายยางร้านหนึ่ง ตัวเก่าแก่ไปเล่นไฟกลางคืน ตัวเก่าแก่นั้นมีเงิน ได้ยินว่าเปียแชร์มีเงิน ๒ - ๓ หมื่นบาท เก็บไว้ในบ้าน ลูกจ้างก็ขโมยไป เมื่อขโมยแล้วยังไม่ไป รอจนกระทั่งเก่าแก่กลับมา ฆ่าเก่าแก่และภรรยาเก่าแก่ที่อยู่ที่บ้านก็ฆ่าเสีย คนใช้อีกคนหนึ่งก็ถูกฆ่าด้วย ๔ ชีวิตเขาฆ่าหมด ภายหลังตำรวจจับได้ ศาลสั่งประหารชีวิต เมื่อสั่งประหารชีวิต หนังสือพิมพ์ก็ออกว่า บุคคลทำกรรมแบบนี้ ทำความผิดแบบนี้ ถูกศาลสั่งประหารชีวิต ผู้ที่รู้ข่าวแบบนี้ พลอยยินดีไปทั้งนั้นว่า บุคคลคนนี้ควรแล้ว สมควรแล้วที่ศาลสั่งฆ่าเสีย แบบนี้ผมเข้าใจว่า เป็นการอนุโมทนาในอกุศล

และผมสงสัยว่า ๑๐ โลกธาตุนี้หมายถึงอะไร และที่ภิกษุเมื่อทำความเพียรแล้ว กลับไปเห็นอมมนุษย์ หมายความว่า เทวดากับอมมนุษย์นี้เป็นอันเดียวกันหรือครับ



ส. เรื่อง ๑๐ โลกธาตุ หมายความว่า มาก โลกมีมากซึ่งเป็นที่อยู่ เป็นจักรวาล เป็นพันจักรวาล เป็นหมื่นจักรวาล เป็นแสนจักรวาล เป็นโกฏิจักรวาล โลกของมนุษย์ก็มีหลายทวีป เช่น โลกที่อยู่ในขณะนี้ ก็เป็นชมพูทวีป และยังมีโลกอื่นอีก แต่เมื่อเป็นสิ่งที่ยังมองไม่เห็น จะรู้สึกอย่างไรเมื่อพูดถึงโลกเหล่านี้ นอกจากเป็นที่ตั้งของความสงสัยว่า มีจริงไหม อยู่ที่ไหน อย่างไร ไกลแสนไกลสักแค่ไหน แต่ผู้รู้ ผู้ที่เห็นก็แสดงได้ เพราะฉะนั้น แล้วแต่ที่ท่านจะมีปัญญาที่จะรู้จริงถึงกับประจักษ์ หรือว่าศึกษาตามท่านที่รู้แล้ว แสดงแล้ว

สำหรับอมนุษย์ ความหมายคือ ไม่ใช่มนุษย์ ภูผอื่น ภูมิต่อ คติอื่น ทั้งหมดที่ไม่ใช่มนุษย์ เป็นอมนุษย์ทั้งนั้น เปเรตเป็นอมนุษย์ อสุรกายเป็นอมนุษย์ เทพเป็นอมนุษย์ สัตว์ในนรกเป็นอมนุษย์ ดิรัจฉานเป็นอมนุษย์ ทั้งหมดที่ไม่ใช่มนุษย์ เป็นอมนุษย์

ถ้าท่านพิจารณาพระธรรม จะเห็นได้ว่า ในพระไตรปิฎกไม่ได้มีการเชื่อเชิญเทพ แต่ว่าบุคคลใดที่มีคุณความดี ควรที่เทพผู้ใดในการเจริญกุศลก็มาสนทนาด้วย หรือว่ามาเฝ้าพระผู้มีพระภาค เป็นต้น และเวลาที่มา ก็ไม่ได้มาเพื่อลาภสักการะ แต่มาอนุโมทนาในกุศล ในการขัดเกลา ในการละกิเลส ในการดับกิเลส แต่ผู้ที่ยังต้องการลาภอยู่ เต็มไปด้วยกิเลส จะหวังให้เทวดามาอนุโมทนาได้ไหม

เพราะฉะนั้น ข้อความในพระสูตรนี้ มีหลายตอนที่ท่านผู้ฟังควรที่จะได้พิจารณา บางตอนท่านผู้ฟังก็อาจจะสงสัย เช่น ข้อความที่ว่า เทวดาหายไป ณ เทวโลกชั้นสุทธาวาส แล้วมาปรากฏเบื้องพระพักตร์พระผู้มีพระภาค เหมือนนรุษมีกำลังเหยียดแขนที่คู้ออก หรือคู้แขนที่เหยียดออกเข้า ฉะนั้น

สำหรับเทวโลกชั้นสุทธาวาสนั้น ได้แก่ พรหมโลกชั้นสูง เป็นภูมิของผู้ที่เจริญสมณะถึงขั้นปัญจมณาน และเจริญวิปัสสนาบรรลुकุณธรรมถึงขั้นพระอนาคามีบุคคล แม้เป็นพระโสดาบันได้ถึงปัญจมณาน ก็ไม่สามารถที่จะเกิดในสุทธาวาสภูมิได้ เพราะเหตุว่าผู้ที่จะเกิดภูมินั้นได้ ต้องเป็นผู้ที่บรรลुकุณธรรมเป็นพระอนาคามีบุคคล และได้บรรลูปัญจมณานด้วย จึงจะเกิดในพรหมโลกชั้นสุทธาวาสได้



ข้อความที่ว่า เทวดาหายไป ณ เทวโลกชั้นสุทธาวาส แล้วมาปรากฏเบื้องพระพักตร์พระผู้มีพระภาค เหมือนบุรุษมีกำลังเหยียดแขนที่คู้ออก หรือคู้แขนที่เหยียดออกเข้า ฉะนั้น เร็วอย่างนั้น เพราะเหตุว่าบุรุษที่มีกำลัง กับบุรุษที่ไม่มีกำลัง ใครทำได้เร็วกว่ากัน ใครเหยียดได้เร็ว ได้ช้ากว่ากัน แล้วแต่กำลัง เพราะฉะนั้น ถ้าเป็นผู้ที่จิตบริสุทธิ์ และอบรมทั้งสมถภาวนา ประกอบด้วยอิทธิฤทธิ์ต่าง ๆ ก็สามารถที่จะทำสิ่งที่บุคคลที่ไม่ได้อบรมมาอย่างนั้นกระทำไม่ได้ นี่เป็นเรื่องของเหตุปัจจัย

ขอต่อเรื่องของ การบูชาเทวดา ด้วยการอุทิศส่วนกุศล ซึ่งท่านผู้ฟังจะได้ทราบถึงสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นไปในครั้งนั้น ใน **ขุททกนิกาย อุทาน ปาฏลिकามิยสูตร** มีข้อความว่า

ข้าพเจ้าได้สดับมาแล้วอย่างนี้

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคเสด็จจาริกไปในแคว้นมคธ พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่ ได้เสด็จถึงปาฏลิกาม อุบาสกชาวปาฏลิกามได้สดับข่าวว่า พระผู้มีพระภาคเสด็จจาริกไปในแคว้นมคธ พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่ เสด็จไปถึงปาฏลิกามแล้ว ลำดับนั้นแล อุบาสกชาวปาฏลิกามพากันเข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ถวายบังคมแล้ว นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ครั้นแล้วได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ขอพระผู้มีพระภาคทรงรับเรือนสำหรับพักของข้าพระองค์ทั้งหลายเถิด

พระผู้มีพระภาคทรงรับโดยดุษณีภาพ

ลำดับนั้นแล อุบาสกชาวปาฏลิกามทราบว่า พระผู้มีพระภาคทรงรับแล้ว ลูกจากอาสนะ ถวายบังคมพระผู้มีพระภาค กระทำประทักษิณ แล้วเข้าไปยังเรือนสำหรับพัก ครั้นแล้วลาดเครื่องลาดทั้งปวง ปูลาดอาสนะ ตั้งหมอนน้ำ ตามประทีปน้ำมันแล้ว เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค ถวายบังคมแล้ว ได้ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ครั้นแล้วได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ เรือนสำหรับพัก ข้าพระองค์ทั้งหลายปูลาดแล้ว ปูลาดอาสนะ ตั้งหมอนน้ำ ตามประทีปน้ำมันแล้ว บัดนี้ ขอพระผู้มีพระภาคทรงสำคัญกาลอันควรเถิด



ครั้งนั้นแลเป็นเวลาเช้า พระผู้มีพระภาคทรงนั่งแล้ว ทรงถือบาตรและจีวร เสด็จถึงเรือนสำหรับพัก พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์ ครั้นแล้วทรงล้างพระบาท เสด็จเข้าไปยังเรือนสำหรับพัก ประทับนั่งพิงเสากลาง ผินพระพักตร์ไปทางทิศบูรพา แม้ภิกษุสงฆ์ล้างเท้าแล้ว เข้าไปยังเรือนสำหรับพัก นั่งพิงฝาด้านหลัง ผินหน้าไปทางทิศบูรพา แวดล้อมพระผู้มีพระภาคอยู่ แม้อุบาสกชาวปาฏลิคามก็ล้างเท้า แล้วเข้าไปยังเรือนสำหรับพัก นั่งพิงฝาด้านหน้า ผินหน้าไปทางทิศประจิม แวดล้อมพระผู้มีพระภาคอยู่

ข้อความต่อไป พระผู้มีพระภาคก็ได้ตรัสกับอุบาสกชาวปาฏลิคาม เรื่องโทษของศีลวิบัติ ๕ ประการ

ข้อความต่อไปมีว่า

ลำดับนั้นแล พระผู้มีพระภาคทรงชี้แจงให้อุบาสกชาวปาฏลิคามเห็นแจ้ง ให้สมาทน ให้อาจหาญ ร่าเริง ด้วยธัมมิกถา สิ้นราตรีเป็นอันมาก แล้วทรงส่งไปด้วยพระดำรัสว่า

ดูกร คฤหบดีทั้งหลาย ราตรีล่วงไปแล้ว ท่านทั้งหลายจงสำคัญเวลาอันควร ณ บัดนี้เถิด

ลำดับนั้น อุบาสกชาวปาฏลิคามทั้งหลาย ขึ้นชมยินดีภาสิตของพระผู้มีพระภาค ลุกจากอาสนะ ถวายบังคมพระผู้มีพระภาค กระทำประทักษิณแล้วหลีกไป ลำดับนั้น เมื่ออุบาสกชาวปาฏลิคามหลีกไปแล้วไม่นาน พระผู้มีพระภาคได้เสด็จเข้าไปยังสุญญาคาร

ข้อความต่อไปมีว่า

กัสมัยนั้นแล มหาอำมาตย์ในแคว้นมคธ ชื่อสุณีระและวัสสการะ จะสร้างเมืองในปาฏลิคาม เพื่อป้องกันเจ้าวัชชีทั้งหลาย

กัสมัยนั้นแล เทวดาเป็นอันมาก แบ่งเป็นพวกละพัน ย่อมรักษาพื้นที่ในปาฏลิคาม เทวดาผู้มีศักดิ์ใหญ่รักษาพื้นที่อยู่ในประเทศใด จิตของราชมหาอำมาตย์ของพระราชาผู้มีศักดิ์ใหญ่ ย่อมโน้มไปเพื่อจะสร้างนิเวศน์ในประเทศนั้น



นี่คือจิตที่ตรงกัน ระหว่างผู้มีศักดิ์ใหญ่ที่เป็นเทพ กับผู้มีศักดิ์ใหญ่ที่เป็นมหา
อำมาตย์ของพระราชา

เทวดาผู้มีศักดิ์ปานกลาง รักษาพื้นที่อยู่ในประเทศใด จิตของราชมหาอำมาตย์
ของพระราชาผู้มีศักดิ์ปานกลาง ย่อมโน้มไปเพื่อจะสร้างนิเวศน์ในประเทศนั้น

นี่คือการสร้างเมืองใหม่ ก็มีผู้คนที่ จะสร้างบ้านสร้างเมืองกัน ณ ที่ต่าง ๆ และ
จิตของเทพชั้นใดก็ตรงกับจิตของมนุษย์ผู้มีศักดิ์ชั้นนั้น ๆ





๓๐๔



ข้อความต่อไปมีว่า

เทวดาผู้มีศักดิ์ต่ำ รักษาพื้นที่อยู่ในประเทศใด จิตของราชมหาอำมาตย์ของ
พระราชามีศักดิ์ต่ำ ย่อมโน้มไปเพื่อจะสร้างนิเวศน์ในประเทศนั้น

การคบหาสมาคม หรือว่าระดับของจิตก็เท่าเทียมกัน ระหว่างเทพกับมนุษย์
เมื่อเทพศักดิ์ชั้นต่ำมีความคิด มีความดำริ มีความประสงค์ มีความปรารถนาอย่างใด
จิตของราชมหาอำมาตย์ของพระราชามีศักดิ์ต่ำ ย่อมโน้มไปเพื่อจะสร้างนิเวศน์ใน
ประเทศนั้น

พระผู้มีพระภาคได้ทรงเห็นเทวดานั้น เป็นจำนวนพัน ๆ รักษาพื้นที่อยู่ใน
ปาฏลิกามด้วยทิพยจักขุอันบริสุทธิ์ ล่วงจักขุของมนุษย์ คือ เทวดาผู้มีศักดิ์ใหญ่ ...
เทวดาผู้มีศักดิ์ต่ำ รักษาพื้นที่อยู่ในประเทศใด จิตของราชมหาอำมาตย์ของพระราชามี
ผู้มีศักดิ์ต่ำ ย่อมโน้มไปเพื่อจะสร้างนิเวศน์ในประเทศนั้น

ครั้งนั้น เมื่อปัจจุสมัยแห่งราตรีนั้นตั้งขึ้น พระผู้มีพระภาคตรัสถามท่านพระ
อานนทว่า

ดูกร อานนท ใครหนอจะสร้างเมืองในปาฏลิกาม

ท่านพระอานนทกราบทูลว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ มหาอำมาตย์ในแว่นแคว้นมคธ ชื่อสุณีระและวัสสการะ
จะสร้างเมืองในปาฏลิกาม เพื่อป้องกันเจ้าวัชชีทั้งหลายพระเจ้าข้า

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกร อานนท มหาอำมาตย์ในแว่นแคว้นมคธ ชื่อสุณีระและวัสสการะ จะ
สร้างเมืองในปาฏลิกาม เพื่อป้องกันเจ้าวัชชีทั้งหลาย ประหนึ่งว่าปรึกษากับเทวดาชั้น
ดาวดึงส์แล้วสร้างเมืองฉะนั้น



ดูกร อานนท์ เราได้เห็นเทวดาเป็นจำนวนมาก แบ่งเป็นพวกละพัน รักษาพื้นที่อยู่ในปาฏลีคามด้วยทิพยจักขุอันบริสุทธิ์ ล่วงจักขุของมนุษย์ ณ ตำบลนี้ คือ เทวดาผู้มีศักดิ์ใหญ่ ... เทวดาผู้มีศักดิ์ต่ำ รักษาพื้นที่อยู่ในประเทศใด จิตของราชมหาอำมาตย์ของพระราชามีศักดิ์ต่ำ ย่อมโน้มไปเพื่อจะสร้างนิเวศน์ในประเทศนั้น

ดูกร อานนท์ เมืองนี้จักเป็นเมืองเลิศแห่งที่ประชุมของเหล่ามนุษย์ผู้เป็นอริยะ และเป็นทางค้าขาย เป็นที่แก้อหิงสาคำ อันตราย ๓ อย่างจักมีแก่เมืองปาฏลีคาม จากไฟ ๑ จากน้ำ ๑ จากความแตกแห่งกันและกัน ๑

ข้อความต่อไป เป็นเรื่องของการอุทิศส่วนกุศล ซึ่งมีข้อความว่า

ครั้งนั้นแล มหาอำมาตย์ในแว่นแคว้นมคธ ชื่อสุณีระและวัสสการะ เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ ได้ปราศรัยกับพระผู้มีพระภาค ครั้นผ่านการปราศรัยพอให้ระลึกถึงกันไปแล้ว ได้ยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ครั้นแล้วได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า

ขอพระโคตมผู้เจริญ พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์ โปรดทรงรับภัตของข้าพระองค์ทั้งหลายเพื่อเสวยในวันนี้

พระผู้มีพระภาคทรงรับนิมนต์โดยดุชนิภาพ

ลำดับนั้น มหาอำมาตย์ในแว่นแคว้นมคธ ชื่อสุณีระและวัสสการะทราบบว่า พระผู้มีพระภาคทรงรับนิมนต์แล้ว เข้าไปยังที่พักของตน ครั้นแล้วสั่งให้ตบแต่ง ขาทนิยโกชนียาหารอันประณีตในที่พักของตน แล้วกราบทูลภักตกาลแด่พระผู้มีพระภาคว่า

ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ ถึงเวลาแล้ว ภัตเสร็จแล้ว

ครั้งนั้นเป็นเวลาเช้า พระผู้มีพระภาคทรงนุ่งแล้ว ทรงถือบาตรและจีวร เสด็จเข้าไปยังที่พักของมหาอำมาตย์ในแว่นแคว้นมคธ ชื่อสุณีระและวัสสการะ พร้อมด้วยพระภิกษุสงฆ์ ครั้นแล้วประทับนั่งเหนืออาสนะที่ปูลาดถวายเป็น

ลำดับนั้น มหาอำมาตย์ในแว่นแคว้นมคธ ชื่อสุณีระและวัสสการะ อังคาสภิกษุสงฆ์ มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข ด้วยขาทนิยโกชนียาหารอันประณีตให้อิมหน้าสำราญด้วยมือของตน



ครั้งนั้นแล เมื่อพระผู้มีพระภาคเสวยเสร็จแล้ว ชักพระหัตถ์ออกจากบาตรแล้ว มหาอำมาตย์ในแว่นแคว้นมคธ ชื่อสุสีระและวัสสการะ ถือเอาอาสนะตำแหน่งหนึ่ง นั่งอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง พระผู้มีพระภาคทรงอนุโมทนากับมหาอำมาตย์ในแว่นแคว้นมคธ ชื่อสุสีระและวัสสการะผู้นั่งอยู่แล้ว ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง

เวลาที่บุคคลใดกระทำกุศล เช่น ถวายภัตตาหาร เป็นต้น พระผู้มีพระภาคทรงอนุโมทนา แต่ว่าทรงอนุโมทนาด้วยพระธรรม เพื่อที่จะให้จิตใจของบุคคลผู้ถวายทานนั้นผ่องใส ปิติยิ่งขึ้น หลังจากที่ได้ถวายทานแล้ว เพราะเหตุว่าเมื่อได้ฟังธรรมที่ทำให้เข้าใจสภาพธรรมชัดเจนขึ้น จิตของบุคคลนั้นก็ย่อมผ่องใส เพราะฉะนั้น เวลาที่พระผู้มีพระภาคทรงอนุโมทนา พระองค์ทรงอนุโมทนาด้วยการทรงแสดงธรรม

ซึ่งในครั้งนี้ พระผู้มีพระภาคทรงอนุโมทนากับมหาอำมาตย์ในแว่นแคว้นมคธ ชื่อสุสีระและวัสสการะผู้นั่งอยู่แล้ว ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ด้วยพระคาถาเหล่านี้ว่า

บุรุษชาติบัณฑิต ย่อมสำเร็จการอยู่ในประเทศใด พึงเชิญท่านผู้มีศีล สำรวมแล้ว ประพฤติพรหมจรรย์ ให้บริโภคในประเทศนั้น ควรอุทิศทักษิณาทานเพื่อเทวดา ผู้สถิตอยู่ในที่นั้น ๆ เทวดาเหล่านั้นอันบุรุษชาติบัณฑิตนับถือบูชาแล้ว ย่อมนับถือบูชาบุรุษบัณฑิตนั้น แต่นั้นย่อมอนุเคราะห์บุรุษชาติบัณฑิตนั้น ประหนึ่งมารดาอนุเคราะห์บุตรแล้วก็ย่อมเห็นความเจริญทุกเมื่อ

เป็นสิ่งที่หวังกันอีกหรือเปล่า หวังให้เทวดาอนุเคราะห์อีกหรือเปล่า เทวดาจะอนุเคราะห์หรือไม่อนุเคราะห์ แล้วแต่เทวดา แล้วแต่กรรมของบุคคลนั่นเองด้วย เพราะฉะนั้น กรรมสำคัญที่สุด จะต้องหวังพึงกรรมของตนเอง ซึ่งจะต้องประกอบกรรมดี แม้ว่าผู้นั้นถวายทานอุทิศส่วนกุศลแก่เทวดาแล้ว และเทวดาก็อนุเคราะห์บุคคลนั้นผู้ถวายทาน มีความเคารพ มีความนับถือในบุคคลนั้น และอนุเคราะห์ คือการอารักขาคุ้มครองบุคคลนั้นก็จริง แต่ว่ามีใครบ้างไหมที่จะพ้นไปจากกรรมของตนเอง

บางคนคิดแต่ว่า เทวดาจะคุ้มครอง จะอารักขา จะอนุเคราะห์ เสมือนว่าตัวเองนั้นไม่ได้ทำอกุศลกรรมใด ๆ ที่จะได้รับอกุศลวิบากเลย แต่ทั้ง ๆ ที่มีเทพ มีการบูชาเทพ มีการถวายทานอุทิศส่วนกุศลแก่เทพ ซึ่งเทพก็ย่อมอนุเคราะห์บุรุษชาติ



บัณฑิตนั้น ประหนึ่งมารดาอนุเคราะห์บุตร แต่จะอนุเคราะห์ได้ตามควรแก่กรรมของบุคคลนั้นเท่านั้น เพราะเหตุว่าจะพ้นจากกรรมไม่ได้

แม้เทพจะอนุเคราะห์ แต่บุคคลนั้นมีอกุศลกรรมในอดีตที่จะได้รับผลของอกุศลกรรมนั้น เทพจะกั้นกรรมของบุคคลนั้นได้ไหม ท่านพระมหาโมคคัลลานะก็ดี หรือว่าบุคคลอื่นก็ดีที่จะต้องได้รับผลของกรรม ก็ย่อมได้รับตามควรแก่กรรมของตน

เพราะฉะนั้น เป็นเรื่องของเทพจะอนุโมทนาหรือไม่อนุโมทนา จะมาหรือไม่มา จะอนุเคราะห์หรือไม่อนุเคราะห์ เป็นเรื่องของเทพ แต่เรื่องของท่านเอง เป็นเรื่องที่จะต้องละกิเลสของท่าน ด้วยการเป็นผู้ตรงต่อสภาพธรรม ต่อจิตใจของท่านว่า ในขณะที่นั้นเป็นกุศลหรืออกุศลอย่างไร

ใน **ปรมัตถทีปนี อรรถกถา** มีข้อความอธิบายว่า

เทพที่อยู่ในปาฎลีคามก็มีทั้งเทพที่มีศรัทธา และเทพที่ไม่มีศรัทธา ถ้าเป็นอย่างนี้แล้ว ความคิดจะต่างกันไหม ระหว่างเทพที่มีศรัทธากับเทพที่ไม่มีศรัทธา เพราะฉะนั้น พวกเทวดาที่มีศรัทธาทั้งหลายก็มีความคิดอย่างนี้ว่า

พวกมนุษยสร้างที่อยู่ที่นี่แล้ว จะนิมนต์พระภิกษุสงฆ์มานั่ง แล้วให้สวดมงคลก่อน เมื่อเป็นเช่นนี้ พวกเราก็จะได้เห็น จะได้ฟังธรรมกถา ฟังการแก้ปัญหา และฟังอนุโมทนาของพระคุณเจ้าผู้ทรงศีลทั้งหลาย ส่วนพวกมนุษย์ทั้งหลายให้ทานแล้ว ก็จะทำให้ส่วนบุญแก่พวกเรา

นี่คือเทพที่มีศรัทธา ก็คิดเหมือนกับมนุษย์ผู้มีศรัทธา

ฝ่ายเทวดาที่ไม่มีศรัทธาก็คิดว่า เราจักได้เห็นข้อปฏิบัติ และจะได้ฟังถ้อยคำของพระคุณเจ้าเหล่านั้น ตามปรารถนาของตน

ยังไม่มีศรัทธาแต่ก็จะได้ฟัง เพื่อว่าจะได้พิจารณาดู ก็แล้วแต่ว่าจะเกิดศรัทธาหรือไม่เกิดศรัทธา

ข้อความใน **ปรมัตถทีปนี อรรถกถา** มีต่อไปว่า



เมื่อภิกษุผู้มีศีลทั้งหลายฉันแล้วในที่นี้ คือ ในที่เป็นที่อยู่ของตน เป็นผู้สำรวจม
ด้วยกาย วาจา และจิต

๒ บทว่า ตาลัม ทกฺขินมาทิสเ ได้แก่ พึงอุทิศ คือว่า พึงให้ซึ่งส่วนบุญใน
ปัจจัย ๔ ที่ตนได้ถวายแล้วแก่พระสงฆ์ อุทิศแก่เทวดาผู้สิงสถิตอยู่ในเรือนเหล่านั้น

๒ บทว่า ปุชิตา ปุชยนฺติ ได้แก่ เทวดาทั้งหลายเหล่านั้นอันมนุษย์ทั้งหลาย
บูชาแล้ว พวกเขาคิดว่า มนุษย์ทั้งหลายเหล่านี้ไม่ได้เป็นญาติของพวกเรา แม้จะไม่ได้
เป็นญาติกันก็ยังให้ส่วนบุญแก่พวกเรา ดังนี้แล้ว จึงกระทำการอารักขาเป็นอย่างดี
ได้แก่ ให้การอารักขาด้วยดี

๒ บทว่า มานิตา มานยนฺติ ได้แก่ เทวดาเหล่านั้นพากันคิดว่า มนุษย์เหล่านี้
แม้ไม่ได้เป็นญาติของพวกเรา แม้ถึงกระนั้นก็ยังพลีกรรมแก่พวกเราเป็นเวลา ๔ เดือน
๕ เดือน หรือ ๖ เดือน ดังนี้แล้ว จึงนับถือมนุษย์เหล่านั้น คือ ย่อมนำอันตรายที่
บังเกิดขึ้นออกไปเสีย

ท่านผู้ฟังคงจะได้ยินข้อความที่ว่า คนดีเทวดาก็คุ้มครองรักษา ซึ่งก็ต้องเป็น
เพราะความดีของบุคคลนั้น หรือเพราะกรรมของบุคคลนั่นเองด้วย

๒ บทว่า ตโต น ได้แก่ แต่นั้นย่อมอนุเคราะห์ซึ่งบุรุษผู้มีชาติเป็นบัณฑิตคน
นั้น

บทว่า โอรัส ได้แก่ วางไว้แล้วบนอก ให้เจริญแล้วดูจุมารดาอนุเคราะห์บุตร
ฉะนั้น อธิบายว่า มารดาพยาบาลเพื่อนำอันตรายที่บังเกิดขึ้นออกไปเสีย
ฉันใด พวกเทวดาก็ย่อมอนุเคราะห์บุรุษนั้น ฉะนั้น

แต่อย่าลืม คือ อย่าหวังพึ่ง จะอนุเคราะห์หรือไม่อนุเคราะห์ เรื่องของเทพ
จะอนุโมทนาหรือไม่อนุโมทนา ก็เรื่องของเทพ

๒ บทว่า ภาทรานิ ปสฺสตี ได้แก่ ย่อมเห็นกรรมอันงามทั้งหลาย

ถ้าทำดี เทวดาเห็นแล้ว ก็อนุโมทนา เพราะฉะนั้น ไม่ควรจะทำชั่ว เพราะ
เทวดาเห็น จึงควรจะมีหิริ ความละอายในการที่ทำความชั่ว



บทว่า อนุมิตติวา ได้แก่ กระทำแล้วซึ่งธรรมกถาของภิกษุทั้งหลายเหล่านั้น ด้วยอำนาจการอนุมิตตนาส่วนบุญที่ชนทั้งหลายเหล่านั้นประสบแล้ว ในกาลนั้น

ข้อความตอนสุดท้ายของอรรถกถา มีว่า

แม้มหาอำมาตย์ในแว่นแคว้นมคธ ชื่อสุณิระและวัสสการะ พังพระดำรัสของ พระผู้มีพระภาคว่า เทวดาเหล่าใดอาศัยอยู่แล้วในที่นั้น บุคคลก็พึงอุทิศทักษิณาทาน แก่เทวดาเหล่านั้นในที่นั้น ๆ ดังนี้แล้ว จึงอุทิศส่วนกุศลแก่เทวดาทั้งหลาย

แม้มหาอำมาตย์สุณิระและวัสสการะได้ฟัง ก็เจริญกุศลด้วยการอุทิศส่วนกุศล แก่เทวดาทั้งหลายด้วย เพราะฉะนั้น ท่านผู้ฟังก็ควรบูชาเทพ เจริญกุศลด้วยการ กระทำความดี กระทำบุญกุศล และอุทิศส่วนกุศลให้แก่เทวดา

ถ. เวลาสวดมนต์ทุก ๆ ครั้ง สมัยนี้จะมีอยู่ที่ไหนผมก็ไม่ทราบ เขาเรียกว่า ชุมนุมเทวดา สคฺเค กาเม ... ผมก็ไม่ทราบว่าเมื่ออยู่ที่ไหนเดี๋ยวนี้ มีอยู่ในพระไตรปิฎก หรือไม่ครับ

สุ. เป็นบทขัดตำนานก่อนที่จะสวดพระธรรม เพราะว่าการสวด ก็คือ การ แสดงธรรมด้วยเสียงที่เป็นทำนองของการสวด ไม่ว่าจะเป็นมงคลสูตร รัตนสูตร หรือ สูตรอื่น ๆ ก็ตาม ที่เรียกว่าสวด เป็นการแสดงธรรมเป็นภาษาบาลีด้วยทำนองของการ สวด แต่ก่อนที่จะสวดสูตรใด ย่อมมีการกล่าวถึงตำนาน หรือว่าที่มาของพระสูตรนั้น ก่อน ซึ่งการกล่าวถึงตำนาน หรือที่มาของพระสูตรนั้น เป็นคำภาษาบาลีที่แต่งขึ้นใน ภายหลัง และการชุมนุมเทวดา ก็เป็นธรรมเนียมก่อน ๆ มาที่จะเชื้อเชิญเทวดามาเพื่อ อุทิศส่วนกุศลในการฟังธรรม ให้เทวดาอนุโมทนาด้วย

ถ้าท่านเป็นผู้ที่สนใจในคำแปลของบทขัดตำนาน เช่น การชุมนุมเทวดาก่อนที่ จะมีการสวด ก็จะทราบว่า เป็นการเชื้อเชิญเทวดาทั้งหลายมาฟังธรรม ซึ่งในตอนจบ ก็จะขอให้เทวดาอนุโมทนาในการฟังธรรม และขอให้เทพนั้นประพฤติปฏิบัติธรรม และ เชิญเทวดากลับ

นี่เป็นธรรมเนียมประเพณีที่กระทำมาในครั้งนั้น แต่ว่าจุดประสงค์ที่จะให้ สอดคล้องกับพระธรรม ไม่ใช่เพื่อการติด ไม่ใช่เพื่อให้เกิดการตื่นเต้น ยึดมั่นว่า มี



เทวดามาฟังธรรม แต่ว่าจุดประสงค์ของการอุทิศส่วนกุศลให้แก่เทพนั้น เป็นการบูชาเทพ เคารพคุณธรรมของเทพ เพื่อให้ระลึกถึงคุณความดี ซึ่งการที่จะเกิดเป็นเทพ ก็จะต้องเป็นผลของกุศลกรรม เป็นผลของความดี

เพราะฉะนั้น ผู้ฟังธรรมต้องพยายามที่จะเข้าใจประโยชน์ของพิธี หรือธรรมเนียมว่า เพื่อประโยชน์อะไร อีกประการหนึ่ง ก็เพื่อให้ท่านผู้ฟังมีจิตเลื่อมใสในการฟังธรรม เพราะแม้เทพหรือพรหมก็ยังฟังธรรมด้วย ให้เห็นคุณค่า ความประเสริฐของพระธรรมที่สมบูรณ์พร้อมในพยานุสนะและอรรถ ซึ่งเป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่ผู้ฟัง เมื่อน้อมนำประพฤติปฏิบัติตาม

เพราะฉะนั้น ผู้ฟังธรรมควรที่จะได้ฟังธรรมด้วยความเคารพ ด้วยการพิจารณาความถูกต้องสมบูรณ์ในเหตุผล เพื่อจะประพฤติปฏิบัติตาม แต่ท่านผู้ฟังก็ต้องเข้าใจด้วยว่า การที่จะเชื่อเชิญเทพมานั้น ก็เพื่อที่จะอุทิศส่วนกุศล เป็นการเคารพในคุณธรรมของผู้ที่เกิดเป็นเทพเพราะกุศลกรรม แต่ว่าเทพจะมาหรือไม่มา ใครจะรู้ และถ้าปรากฏว่า มีบางท่านบอกว่า ขณะนั้นหรือขณะนี้ หรือขณะไหนก็ตาม มีเทพมาฟังธรรมมาก ท่านจะรู้สึกอย่างไร หรือว่าเฉยๆ หรือว่าไม่ใคร่ครวญในบุคคลผู้กล่าว ไม่ใคร่ครวญในถ้อยคำ

ท่านผู้ฟังกล่าวว่า มีความโน้มเอียงไปในทางที่ไม่ค่อยจะเชื่อ โน้มเอียงเท่านั้น แต่การที่จะพิจารณาเหตุผล ควรจะพิจารณาสอบสวนจริง ๆ ว่า ที่กล่าวอย่างนั้นเพื่อประโยชน์อะไร ในการที่บุคคลหนึ่งบุคคลใดจะกล่าวว่า เทพมาฟังธรรมกันมากทีเดียววันนี้ เทพชั้นต่าง ๆ มาฟังธรรมกันมาก ผู้กล่าวมีจุดประสงค์อะไรจึงกล่าวอย่างนั้น ต้องการจะให้บุคคลอื่นเห็นว่า เป็นบุคคลพิเศษที่สามารถจะเห็นเทพได้ ในเมื่อคนอื่นไม่เห็นหรือเปล่า และคนอื่นจะรู้ได้อย่างไรว่า คนนั้นเห็นจริง ๆ หรือเปล่า ต้องเป็นคนพิเศษแน่ ๆ ในเมื่อคนอื่นไม่เห็น และไม่ใชเห็นเฉย ๆ ยังกล่าวให้คนอื่นรู้ด้วยว่า มีเทพมามากมายทีเดียว ชั้นนั้น ชั้นนี้ เพราะฉะนั้น ก็ควรที่จะใคร่ครวญ คิดดูถึงจุดประสงค์ของผู้กล่าวว่า เพื่อประโยชน์อะไร และผู้ที่กล่าวอย่างนั้น เห็นเทพจริง ๆ หรือเปล่า ก็น่าที่จะคิด เพราะเหตุว่าการที่จะเห็นเทพได้จริง ต้องมีเหตุ ไม่ใช่ว่าไม่มี



เหตุ บางท่านเจริญเหตุไม่สมควร คือ ไม่เพียงพอแก่การที่จะเห็นเทพ เกิดนิมิตและเข้าใจว่าเห็นเทพจริง ๆ ซึ่งเท่ากับว่า เป็นการหลอกตัวเองด้วย หลอกบุคคลอื่นด้วย

เพราะฉะนั้น เรื่องของเทพ เป็นเรื่องที่ยิ่งยวดจริง แต่ไม่ใช่ว่าทุกท่านจะได้เห็นถึงแม้ว่าเทพมีจริง ก็เป็นเรื่องของกำหนดหนึ่งที่เป็นผลของกรรม

มีท่านผู้ฟังท่านหนึ่ง ซึ่งแต่ก่อนนี้ท่านเป็นผู้ที่ติดเทพมากทีเดียว และท่านก็เป็นผู้ที่สนใจในธรรม ภายหลังท่านได้ศึกษาธรรม และท่านเจริญสติปัฏฐาน ซึ่งก่อนนั้นท่านทำวิปัสสนาแบบต่าง ๆ ตามที่ได้ยินได้ฟัง แต่ไม่ได้ละความติดในเทพเลย ต่อเมื่อเป็นผู้ที่มีปกติเจริญสติปัฏฐาน ท่านที่เคยเป็นผู้ที่ติดเทพก็กล่าวว่า เทพนั้นถึงมีจริงก็เหมือนไม่จริง เพราะไม่เห็น





๓๐๕



เพราะฉะนั้น ถึงเทพจะมีจริง ท่านควรจะติดในเทพ พึงพาเทพ หรือว่าท่านควรจะละการผูกพันในเทพ ไม่ว่าท่านกำลังเห็นเทพก็ตาม ซึ่งไม่เห็นแน่ ๆ ถ้าไม่พร้อมด้วยเหตุปัจจัยที่จะให้เห็นเทพ แต่ถึงแม้ว่า เหตุสมควรแก่การที่จะได้เห็นเทพจริง ๆ ท่านควรที่จะติดในเทพ หรือว่าควรจะละด้วยสติที่ระลึกได้ รู้ในสภาพที่เห็น และในสิ่งที่ปรากฏว่า เป็นแต่เพียงนามธรรมและรูปธรรมเท่านั้น และถ้าท่านไม่เห็นเทพ ควรใหม่ที่จะติดในเทพ ถ้าท่านควรจะละ ท่านก็เป็นผู้ที่ควรระลึกถึงลักษณะของนามธรรมและรูปธรรมที่กำลังปรากฏ และจะไม่เป็นผู้ที่หลอกตัวเองด้วย

เพราะฉะนั้น ถึงแม้เทพจะมีจริง และมีใครบอกว่าเห็นเทพ ท่านผู้ฟังก็ควรที่จะได้พิจารณาว่า ผู้ที่กล่าวเช่นนั้น มีจุดประสงค์อะไร และเห็นจริงหรือเปล่า มีเหตุปัจจัยสมควรที่จะให้เห็นเทพได้จริงไหม หรือว่าเป็นแต่เพียงความคิด ที่คิดว่าเห็นเทพ หรือว่าได้พุดกับเทพ

ขอกล่าวถึงบุคคลในครั้งที่พระผู้มีพระภาคยังไม่ปรินิพพาน และเป็นผู้ที่เห็นเทพจริง ๆ ใน **ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค มหาสิทธสูตร** มีข้อความว่า

สมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ที่ภูฏาคารศาลาในป่ามหาวัน เขตเมืองเวสาลี สมัยนั้น พวกพราหมณทูตชาวโกศลรัฐ และพราหมณทูตชาวมครรัฐมากด้วยกัน พักอยู่ที่ในเมืองเวสาลีนั้นด้วยกิจธุระบางประการ พราหมณทูตสองพวกนั้นก็ ได้ทราบว่า พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ ภูฏาคารศาลาในป่ามหาวัน และพราหมณทูตทั้งสองพวกนั้นก็ ได้สดับเกียรติศัพท์อันงามของพระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ครั้นนั้น พราหมณทูตทั้งสองพวกนั้น ก็ได้เข้าไปยังภูฏาคารศาลาในป่ามหาวัน เพื่อไปเฝ้าพระผู้มีพระภาค

สมัยนั้น ท่านพระนาคิตเถระเป็นอุปัฏฐากของพระผู้มีพระภาค พราหมณทูตสองพวกนั้นก็ ได้เข้าไปหาท่านพระนาคิตเถระ และได้ถามว่า พระผู้มีพระภาคประทับ



อยู่ ณ ที่ไหน พวกตนประสงค์ที่จะเฝ้าพระผู้มีพระภาค ซึ่งท่านพระนาคิตเถระก็ได้ตอบว่า เวลานี้ยังไม่ควรจะเฝ้าพระผู้มีพระภาค เพราะพระองค์ประทับหลีกเร้นอยู่ พวกพราหมณทูตทั้งสองพวกนั้นก็นั่งคอย ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ที่พระวิหารนั้น

ฝ่ายเจ้าโฏฐฐลิจจวี พร้อมด้วยบริษัทลิจจวีหมู่ใหญ่ ก็ได้ไปหาท่านพระนาคิตเถระ แล้วก็ได้ถามว่า พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ ที่ไหน พวกตนประสงค์ที่จะเฝ้าพระผู้มีพระภาค ซึ่งท่านพระนาคิตเถระก็ได้ตอบว่า เวลานี้ยังไม่ควรจะเฝ้าพระผู้มีพระภาค เพราะพระองค์ประทับหลีกเร้นอยู่ บริษัทลิจจจวีก็นั่งคอย ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ที่พระวิหารนั้น

ครั้งนั้น สามเณรสี่หะ เห็นพวกพราหมณทูตมากด้วยกัน และบริษัทเจ้าลิจจวีหมู่ใหญ่นั่งคอยเพื่อจะเฝ้าพระผู้มีพระภาค สามเณรสี่หะก็ได้เข้าไปหาท่านพระนาคิตเถระ แล้วก็ได้ขอให้หมู่ชนเหล่านั้นได้เฝ้าพระผู้มีพระภาคเถิด ซึ่งท่านพระนาคิตเถระก็ได้ให้สามเณรสี่หะไปกราบทูลพระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบ

พระผู้มีพระภาครับสั่งให้สามเณรสี่หะจัดอาสนะในร่ม หลังพระวิหาร แล้วเสด็จออกจากพระวิหารไปประทับ ณ อาสนะที่สามเณรสี่หะจัดไว้ ในร่ม หลังพระวิหาร พวกพราหมณทูต และบริษัทลิจจจวีหมู่ใหญ่ ก็ได้เฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ

ซึ่งข้อความในพระไตรปิฎก มีข้อความว่า

เจ้าโฏฐฐลิจจจวีกกราบทูลพระผู้มีพระภาคว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ วันก่อน ๆ สุนัขขัตตลิจจวีบุตรได้เข้าไปหาข้าพระองค์ แล้วบอกว่า มหาลิ ตลอดเวลาที่ข้าพเจ้าอาศัยพระผู้มีพระภาคอยู่ไม่ทันถึง ๓ ปี ข้าพเจ้าก็ได้เห็นรูปทิพย์อันน่ารัก ประกอบด้วยกาม เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนัด แต่ไม่ได้ยินเสียงทิพย์อันไพเราะ ประกอบด้วยกาม เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนัด

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ เสียงทิพย์อันไพเราะประกอบด้วยกาม เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนัดที่สุนัขขัตตลิจจวีบุตรไม่ได้ยินนั้น มีอยู่หรือไม่

พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

มี มหาลิ มิใช่ไม่มี



เจ้าโกฎฐทลิจจวิฑฺฒคามว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ อะไรเล่าเป็นเหตุเป็นปัจจัยที่มีให้สุนัขขัตตลิจจวิบุตรได้
ยินเสียงทิพย์อันไพเราะ ประกอบด้วยกาม เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนัดที่มีอยู่ มิใช่ว่า
ไม่มีนั้น

ถ้าท่านผู้ฟังสังเกตพยานุชนะที่สุนัขขัตตลิจจวิบุตรได้ไปหาเจ้าโกฎฐทลิจจวิ
แล้วบอกว่า ตลอดเวลาที่อาศัยพระผู้มีพระภาคอยู่ไม่ทันถึง ๓ ปี ก็ได้เห็นรูปทิพย์อัน
น่ารัก แต่ว่าไม่ได้ยินเสียงทิพย์

นี่เห็นรูปทิพย์จริง ๆ และท่านที่กล่าวว่า ท่านเห็นเทพนี้ ท่านเห็นรูปอะไร เป็น
ทิพย์อย่างไร นี่ก็เป็นสิ่งที่ควรจะได้ทราบถึงความเป็นรูปทิพย์จริง ๆ กับสิ่งที่เพียงเป็น
มโนภาพที่สร้างขึ้นและเข้าใจว่าเป็นเทพ แต่แม้กระนั้นผู้ที่ได้เห็นรูปทิพย์ ก็ไม่ได้ยิน
เสียงทิพย์ ซึ่งมี ไม่ใช่ไม่มี แต่เพราะไม่ได้เจริญเหตุปัจจัยที่จะให้ได้ยินเสียงทิพย์ ก็
ไม่ได้ยินเสียงทิพย์ แม้แต่การที่จะเห็นรูปทิพย์ การที่จะได้ยินเสียงทิพย์ ก็จะต้องเป็น
เพราะเหตุปัจจัยที่สมควร ไม่ใช่ใครก็ตามเพียงทำสมาธิเล็ก ๆ น้อย ๆ นิด ๆ หน่อย ๆ
แล้วก็จะได้เห็นรูปทิพย์ ได้ยินเสียงทิพย์

ซึ่งพระผู้มีพระภาคได้ตรัสตอบเจ้าโกฎฐทลิจจวิว่า

คุกร มหาลิ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ เจริญสมาธิเฉพาะส่วน เพื่อเห็นรูปทิพย์อัน
น่ารัก ประกอบด้วยกาม เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนัด ในทิศตะวันออก แต่มิได้เจริญ
เพื่อฟังเสียงทิพย์อันไพเราะ ประกอบด้วยกาม เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนัด เพราะเธอ
เจริญสมาธิเฉพาะส่วน เมื่อเห็นรูปทิพย์อันน่ารัก ประกอบด้วยกาม เป็นที่ตั้งแห่ง
ความกำหนัด ในทิศตะวันออก แต่มิได้เจริญเพื่อฟังเสียงทิพย์อันไพเราะ
ประกอบด้วยกาม เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนัด เธอจึงเห็นแต่รูปทิพย์อันน่ารัก
ประกอบด้วยกาม เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนัด ในทิศตะวันออก มิได้ฟังเสียงทิพย์อัน
ไพเราะ ประกอบด้วยกาม เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนัด ข้อนั้นเพราะเหตุไร



ดูกร มหาลิ ทั้งนี้เพราะภิกษุนี้ เจริญสมาธิเฉพาะส่วน เพื่อเห็นรูปทิพย์อันน่ารัก ประกอบด้วยกาม เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด ในทิศตะวันออก แต่มิได้เจริญเพื่อฟังเสียงทิพย์อันไพเราะ ประกอบด้วยกาม เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด

เพียงแต่ฟังพยานะว่า ภิกษุในธรรมวินัยนี้ เจริญสมาธิเฉพาะส่วน ท่านผู้ฟังไม่ควรจะคิดว่า เพียงสมาธิเล็กน้อย แต่หมายความว่า ท่านผู้นั้นจะต้องเจริญสมถภาวนาจนกระทั่งบรรลุถึงฌานจิต ทั้งรูปฌานและอรูปฌานอย่างแคล่วคล่อง มีความชำนาญ ฝึกหัดน้อมไปที่จะใช้สมาธิที่เป็นอัปปนาสมาธิที่เป็นฌานจิตนั้น ในการที่จะได้เห็นรูปทิพย์ ซึ่งแล้วแต่ความสามารถของท่านผู้นั้น จะเห็นได้ใกล้ไกล มากน้อยเท่าไร แต่ก็ยังแล้วแต่ทิศอีก

ซึ่งข้อความต่อไป พระผู้มีพระภาคตรัสถึงภิกษุในธรรมวินัยนี้ เจริญสมาธิเฉพาะส่วน เพื่อเห็นรูปทิพย์อันน่ารัก ประกอบด้วยกาม เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด แต่มิได้เจริญเพื่อฟังเสียงทิพย์อันไพเราะ ประกอบด้วยกาม เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด ในทิศใต้ ในทิศตะวันตก ทิศตะวันออก ในทิศเหนือ ในทิศเบื้องบน ทิศเบื้องต่ำ และทิศเบื้องขวาง

แยกกันเป็นแต่ละทิศ ๆ โดยนัยเดียวกัน นี่ก็ต่อแล้วแต่การฝึกหัดความชำนาญที่จะให้ได้เห็นรูปทิพย์ในทิศใด

ข้อความต่อไป พระผู้มีพระภาคตรัสถึง ภิกษุในธรรมวินัยนี้ เจริญสมาธิเฉพาะส่วน เพื่อฟังเสียงทิพย์อันไพเราะ ประกอบด้วยกาม เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด แต่มิได้เจริญเพื่อเห็นรูปทิพย์อันน่ารัก ประกอบด้วยกาม เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด ในทิศตะวันออก ในทิศใต้ ในทิศตะวันตก ในทิศเหนือ ในทิศเบื้องบน ในทิศเบื้องต่ำ ในทิศเบื้องขวาง แยกเป็นแต่ละทิศ ๆ โดยนัยเดียวกัน

ข้อความต่อไป พระผู้มีพระภาคตรัสถึง ภิกษุในธรรมวินัยนี้ เจริญสมาธิโดยส่วน ๒ เพื่อเห็นรูปทิพย์อันน่ารัก และเพื่อฟังเสียงทิพย์อันไพเราะ ประกอบด้วยกาม เป็นที่ตั้งแห่งความกำหนด ในทิศตะวันออก ในทิศใต้ ในทิศตะวันตก ในทิศเหนือ ในทิศเบื้องบน ในทิศเบื้องต่ำ ในทิศเบื้องขวาง แยกเป็นแต่ละทิศ ๆ โดยนัยเดียวกัน



ซึ่งพระสูตรนี้จะช่วยแก้กมลท่านผู้ฟังที่อาจจะเคยได้ทราบมา ท่านผู้ใดเห็นเทพให้ได้พิจารณาว่า ผู้ที่กล่าวนั้นเห็นจริง ๆ หรือเปล่า หรือว่าเป็นแต่เพียงมโนภาพ และเข้าใจว่าเห็น หรือเข้าใจว่าได้ยินเสียงทิพย์

ข้อความต่อไปมีว่า

เมื่อเจ้าโฏฐฐิทธิจณวีได้ฟังพระดำรัสของพระผู้มีพระภาคดังนี้แล้ว ก็ได้กราบทูลว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ภิกษุทั้งหลายเห็นจะประพาศพรหมจรรย์ในพระผู้มีพระภาค เพื่อเหตุจะทำให้แจ้งซึ่งสมาธิภาวนาเหล่านั้นเท่านั้น

นี่เป็นความเข้าใจของบางท่านที่คิดว่า พระศาสนานั้นเพียงที่จะเห็นสิ่งต่าง ๆ ที่น่าอัศจรรย์ เป็นต้นว่า เห็นรูปทิพย์บ้าง หรือฟังเสียงทิพย์บ้าง ก็อัศจรรย์ เข้าใจว่านี่เป็นผลของการประพฤติปฏิบัติธรรมในพระศาสนา

ซึ่งพระผู้มีพระภาคได้ตรัสตอบว่า

ดูกร มหาลิ มิใช่ภิกษุทั้งหลายจะประพาศพรหมจรรย์ในเรา เพื่อเหตุกระทำให้แจ้งซึ่งสมาธิภาวนาเหล่านั้นเท่านั้น ดูกร มหาลิ ธรรมเหล่านั้นที่ภิกษุประพาศพรหมจรรย์ในเรา เพื่อเหตุกระทำให้แจ้งอันดีกว่าและประณีตกว่า ยังมีอยู่

เจ้าโฏฐฐิทธิจณวีกราบทูลว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ธรรมทั้งหลายที่ภิกษุประพาศพรหมจรรย์ในพระผู้มีพระภาค เพื่อเหตุกระทำให้แจ้งอันดีกว่าและประณีตกว่านั้น เป็นไฉน

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกร มหาลิ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ เป็นโสดาบัน มีความเป็นผู้ไม่ตกต่ำเป็นธรรมดา เป็นผู้เที่ยง มีอันที่จะตรัสรู้เป็นเบื้องหน้า เพราะสังโยชน์ ๓ หมดสิ้นไป

ดูกร มหาลิ ธรรมนี้แล ที่ภิกษุประพาศพรหมจรรย์ในเรา เพื่อเหตุกระทำให้แจ้ง อันดีกว่าและประณีตกว่า

สำหรับสังโยชน์ ๓ คือ ธรรมที่พระโสดาบันบุคคลละ คือ สักกายทิฏฐิ ๑ วิจิกิจฉา ๑ สีลัพพตปรามาส ๑



สักกายทิฐิ คือ การยึดถือสภาพธรรมที่ประชุมรวมกันเป็นสัตว์ เป็นบุคคล เป็นวัตถุสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เพราะฉะนั้น ถ้ายังไม่รู้ชัดในลักษณะของสภาพธรรมที่ปรากฏ ก็ยังคงมีวิจิกิจฉา มีความสงสัยในลักษณะของสภาพธรรมที่ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่ตัวตน ไม่ใช่บุคคล เป็นแต่เพียงลักษณะของนามธรรมแต่ละชนิด เป็นแต่เพียงลักษณะของ รูปธรรมจริง ๆ แต่ละชนิด เมื่อไม่ประจักษ์แจ้ง ความสงสัยก็ยังไม่หมดสิ้น

ข้อความต่อไป

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกร มหาลิ ข้ออื่นยังมีอีก ภิกษุเป็นสกทาคามี มาสู่โลกนี้อีกเพียงครั้งเดียว จะทำที่สุดแห่งทุกข์ได้ เพราะสังโยชน์ ๓ หมดสิ้นไป และเพราะราคะ โทสะ โมหะ เบาลงไป

ดูกร มหาลิ แม้ 이것ก็เป็นธรรมที่ภิกษุประพฤติพรหมจรรย์ในเรา เพื่อเหตุจะทำให้แจ้ง อันทีกว่าและประณีตกว่า

การดับกิเลสได้หมดสิ้นเป็นสมุจเฉทจริง ๆ ไม่ใช่เพียงละสักกายทิฐิ วิจิกิจฉา และสีลัพพตปรามาสเท่านั้น แต่การที่จะดับกิเลสให้หมดสิ้นจนกระทั่งไม่มีกิเลสเหลือเลยนั้น เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ เป็นลำดับขั้น

ข้อความต่อไป

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกร มหาลิ ข้ออื่นยังมีอีก ภิกษุไปเกิดในภพสูง ปรีณิพพานในภพนั้น ไม่ต้องเวียนกลับมาจากโลกนั้น เพราะสังโยชน์ส่วนเบื้องต่ำ ๕ ประการหมดสิ้นไป

ดูกร มหาลิ แม้ 이것ก็เป็นธรรมที่ภิกษุประพฤติพรหมจรรย์ในเรา เพื่อเหตุจะทำให้แจ้ง อันทีกว่าและประณีตกว่า

การบรรลุคุณธรรมเป็นพระอนาคามีบุคคล สามารถที่จะดับสังโยชน์เบื้องต่ำ ๕ ประการ คือ สักกายทิฐิ ๑ วิจิกิจฉา ๑ สีลัพพตปรามาส ๑ กามฉันทะ ๑



พยาปาทะ ๑ นี่เป็นการดับกิเลส ที่ทำให้บุคคลนั้นบรรลุคุณธรรมเป็นพระอนาคามีบุคคล แต่กิเลสก็ยังมีเหลืออีก ที่จะต้องดับหมดเป็นสมุจเฉท

ข้อความต่อไปมีว่า

ดูกร มหาลิ ข้ออื่นยังมีอีก ภิกษุทำให้แจ้งด้วยปัญญาอันยิ่งเอง บรรลุเจโตวิมุตติ ปัญญาวิมุตติ อันไม่มีอาสวะ เพราะสิ้นอาสวะอยู่ในปัจจุบัน

ดูกร มหาลิ แม้นี้ก็ป็นธรรมที่ภิกษุประพฤติพรหมจรรย์ในเรา เพื่อเหตุกระทำให้แจ้ง อันดีกว่าและประณีตกว่า

ดูกร มหาลิ เหล่านี้แล ธรรมทั้งหลายที่ภิกษุประพฤติพรหมจรรย์ในเรา เพื่อเหตุกระทำให้แจ้ง อันดีกว่าและประณีตกว่า

คือ สามารถที่จะดับกิเลสได้หมดสิ้น ไม่มีเลย เป็นพระอรหันต์ ซึ่งถ้าท่านผู้ฟังจะสังเกตพยัญชนะนี้ จะมีข้อความว่า บรรลุเจโตวิมุตติ ปัญญาวิมุตติ อันไม่มีอาสวะ บรรลุเจโตวิมุตติด้วยการเป็นผู้รู้แจ้งอริยสัจธรรมพร้อมด้วยฉานจิต เป็นพระอริยเจ้าที่ประกอบด้วยฉานสมาบัติ เพราะเหตุว่าเป็นผู้ที่เจริญอบรมสมถภาวนา และในขณะที่รู้แจ้งอริยสัจธรรมนั้น ก็ประกอบด้วยองค์ของฉานที่เป็นผลของการเจริญสมถภาวนาด้วย แต่สำหรับผู้ที่เป็นปัญญาวิมุตติ คือ ผู้ที่รู้แจ้งอริยสัจธรรม แต่ไม่ได้ประกอบด้วยสมาธิขั้นอุปนาทที่เป็นผลของการเจริญสมถภาวนา

ที่เป็นอย่างนี้ ท่านผู้ฟังจะเห็นได้ว่า การรู้แจ้งอริยสัจธรรมของแต่ละบุคคลนั้น แล้วแต่บุคคล แล้วแต่อัธยาศัย แล้วแต่การสะสม แม้เป็นบรรพชิต ก็ไม่ใช่ว่าบรรพชิตทุกคนจะเจริญสมถภาวนาจนกระทั่งบรรลุฉานจิตและรู้แจ้งอริยสัจธรรม เพราะเหตุว่าการรู้แจ้งอริยสัจธรรมนั้น เป็นการรู้สภาพธรรมที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริงของแต่ละบุคคล ถ้าผู้นั้นเคยเจริญสมถภาวนามาก่อน เมื่อได้ฟังเรื่องของการเจริญสติปัฏฐานแล้ว จะต้องเป็นผู้ที่มีปกติเจริญสติ เพื่อที่จะได้รู้สภาพธรรมที่เกิดขึ้นเพราะเหตุปัจจัยตามปกติ ตามความเป็นจริง ละความไม่รู้ ละการที่ยึดถือสภาพธรรมที่เป็นกุศล เป็นอกุศลต่าง ๆ นั้น รู้ว่าไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน ไม่ว่าจะเป็นทาน ไม่ว่าจะเป็นศีล ไม่ว่าจะเป็นสมาธิ ไม่ว่าจะเป็นฉานจิต



การเป็นผู้ที่มีปกติเจริญสติ จะทำให้สติระลึกรู้แม้ขณะนั้นว่า ฌานจิตก็เป็นแต่เพียงนามธรรมชนิดหนึ่งที่เกิดขึ้นเพราะเหตุปัจจัยแล้วก็ดับไป แต่การที่จะรู้อย่างนี้ได้ ต้องเป็นผู้ที่มีปกติเจริญสติจนชำนาญ เพราะฉะนั้น จะเห็นได้ว่า แม้บรรพชิตที่ไม่ใช่ว่าจะเจริญสมถภาวนาจนกระทั่งได้ฌานจิต แต่ว่าท่านเป็นปัญญาวิมุตติ เพราะเป็นผู้ที่มีปกติเจริญสติปฏิฐาน และก็รู้แจ้งอริยสัจธรรมโดยที่ไม่ได้ประกอบด้วยการเจริญสมถภาวนาที่จะทำให้บรรลุฌานจิต

สำหรับผู้ที่ไม่ใช่บรรพชิต เป็นอุบาสก เป็นอุบาสิกา ที่ท่านจะรู้แจ้งอริยสัจธรรม เป็นพระอริยเจ้า เป็นพระอริยสาวกที่เป็นสมรวาส ก็เพราะท่านเป็นผู้ที่มีปกติเจริญสติ ระลึกรู้สภาพธรรมที่เกิดขึ้นกับตนตามความเป็นจริงว่า ธรรมทั้งหลายเกิดปรากฏเพราะเหตุปัจจัยตามที่ได้สะสมมา จึงจะทำให้ละการยึดถือสภาพธรรมที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริงนั้นว่าไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน

ข้อความต่อไปในพระไตรปิฎกมีว่า

เจ้าโฏฐฐิทธิจฉวีได้กราบทูลว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ มรรคมีอยู่หรือ ปฏิบัติเพื่อทำให้แจ้งธรรมเหล่านั้นมีอยู่หรือ

พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

ดูกร มหาลิ มรรคมีอยู่ ปฏิบัติเพื่อทำให้แจ้งธรรมเหล่านั้นมีอยู่

เจ้าโฏฐฐิทธิจฉวีกราบทูลว่า

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ ก็มรรคเป็นไฉน ปฏิบัติเพื่อทำให้แจ้งธรรมเหล่านั้นเป็นไฉน

ท่านผู้ฟังควรที่จะได้พิจารณา สังเกต สำเนียงว่า เจ้าโฏฐฐิทธิจฉวีเป็นคฤหัสถ์ เป็นอุบาสก เมื่อกราบทูลถามถึงมรรค หนทางปฏิบัติที่จะทำให้ดับกิเลสได้ พระผู้มีพระภาคจะตรัสว่าอย่างไร





๓๐๖



พระผู้มีพระภาคตรัสว่า

มรรคมืองค์ ๘ อันประเสริฐนี้แหละ คือ ความเห็นชอบ ความดำริชอบ เจรจาชอบ การงานชอบ เลี้ยงชีพชอบ ความเพียรชอบ ความระลึกชอบ ความตั้งมั่นชอบ ดูกร มหาลิ มรรคนี้ ปฏิบัตินี้แหละ เพื่อให้แจ้งธรรมเหล่านั้น

ให้ไปที่ไหนหรือเปล่า ทำไมคิดว่า การเจริญสติปัฏฐานจะเจริญได้ต่อเมื่อต้องไปสู่สถานที่ๆ เป็นสำนักปฏิบัติ ซึ่งในพระไตรปิฎกไม่มี

เมื่อเจ้าโอรุทฐ์ทูลจฉวีกราบทูลถามถึงหนทาง มรรค ปฏิบัติ ข้อปฏิบัติ พระผู้มีพระภาคตรัสว่า มรรคมืองค์ ๘ อันประเสริฐนี้แหละ คือ ความเห็นชอบ ตามสภาพธรรมที่กำลังปรากฏ ตรงตามลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏ จึงจะชื่อว่าเห็นชอบ

เพราะฉะนั้น มรรค หนทางที่จะทำให้ดับกิเลสได้หมดสิ้นนั้น คือ ความเห็นชอบ ความดำริชอบ เจรจาชอบ การงานชอบ เลี้ยงชีพชอบ ทุกคนต้องเลี้ยงชีพ เลี้ยงชีพชอบ และเจริญสติระลึกถึงลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏในขณะนั้น ตามเพศของคฤหัสถ์ หรือบรรพชิต

ความระลึกชอบ คือ ระลึกถึงลักษณะของสิ่งที่กำลังปรากฏซึ่งเป็นของจริง เป็นสัจธรรม สิ่งที่กำลังปรากฏทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจ เป็นของจริง ที่มีลักษณะจริง ๆ ปรากฏแต่ละทาง เพราะฉะนั้น ความระลึกชอบ คือ ระลึกถึงในลักษณะของสิ่งที่กำลังปรากฏ

ถ. เมื่อสักครู๋ท่านอาจารย์กล่าวว่า การเจริญสติไม่จำเป็นจะต้องไปสู่สถานที่ใดที่หนึ่ง แต่สำหรับอาจารย์หลายท่านที่ยังยึดมั่นอยู่ว่า จำเป็นจะต้องไปสู่สถานที่ใดที่หนึ่งนั้น ท่านกล่าวว่า อาจารย์ที่กล่าวว่าไม่ต้องไปสู่สถานที่ใดที่หนึ่งนั้น กล่าวคู่พุทธพจน์ ก็ในบาลีมีปรากฏอยู่แท้ ๆ ว่า ไปสู่โคนไม้ ไปสู่เรือนว่าง ไปสู่ป่า ก็มี



และจะพูดว่า ไม่จำเป็นต้องไปอย่างนี้ ก็จะแย้งพระพุทธพจน์ เป็นการดูพระพุทธรูปเจ้า ท่านยังยึดมั่นของท่านอยู่อย่างนี้

ส. เรื่องการดูพระพุทธรูปพจน์นี้ ท่านผู้ฟังจะต้องพิจารณาถึงอรรถของ พระพุทธรูปด้วย เช่น พระผู้มีพระภาคตรัสว่า เป็นผู้ที่มีปกติเจริญสติ พยัญชนะนี้ ท่านผู้รู้บาลีทั้งหลายจะปฏิเสธไม่ได้เลยว่า พยัญชนะนี้แปลว่า เป็นผู้ที่มีปกติเจริญสติ- ปฏิฐาน

คำว่า มีปกติ หมายความว่าอย่างไร ก็หมายความว่า อยู่แล้วว่า ขณะนี้ปกติ ที่เป็นปกติจริง ๆ เป็นของจริงหรือไม่จริง ถ้าเป็นของจริง เป็นธรรม เป็นสิ่งที่สติระลึก และรู้ในสภาพธรรมนั้นได้ว่าไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน เพราะพระผู้มีพระภาค ตรัสแน่นอนว่า เป็นผู้ที่มีปกติเจริญสติปฏิฐาน หรือว่าท่านผู้ใดที่รู้ภาษาบาลีไม่เห็น ด้วยในพยัญชนะนี้

ถ้าท่านจะตรวจสอบ ท่านตรวจสอบได้กับภาษาบาลีและอรรถของพยัญชนะนี้ ซึ่งหมายความว่า เป็นผู้ที่มีปกติเจริญสติปฏิฐาน คำนี้แสดงอยู่แล้วว่า เป็นผู้ที่มีจริย สติปฏิฐานเป็นปกตินั่นเอง

ชีวิตปกติมาวัด ฟังธรรม ทำธุรกิจการงานต่าง ๆ สติเจริญ อบรมที่ละเล็ก ที่ละน้อย ที่จะเกิดขึ้นระลึกรู้ลักษณะของนามธรรมและรูปธรรม ซึ่งเป็นชีวิตจริง ๆ เกิดขึ้นเพราะเหตุปัจจัยทั้งสิ้น

เพราะฉะนั้น การที่จะอบรมเจริญสติ ระลึกรู้ของจริงในชีวิตจริงตามปกติ วัน หนึ่งสติก็ต้องเพิ่มพูนสมบูรณ์ขึ้น พร้อมทั้งปัญญาที่สามารถที่จะแทงตลอดใน ลักษณะของสภาพธรรมที่กำลังปรากฏได้

ซึ่งเป็นสิ่งที่ท่านผู้ฟังจะพิจารณาว่า ปัญญาที่แท้จริงนั้นสามารถที่จะแทงตลอด ในสภาพธรรมที่กำลังปรากฏได้หรือไม่ได้ ถ้าเป็นปัญญาจริง ๆ และถ้าได้ เพราะเจริญ อบรมอย่างไร แต่ถ้ากล่าวว่ ขณะนี้ สติเกิดไม่ได้ ปัญญาเกิดไม่ได้ ก็หมายความว่า ไม่ได้อบรมจึงเกิดไม่ได้ แต่ถ้าอบรมก็เกิดได้



เพราะฉะนั้น ก็แล้วแต่ท่านผู้ฟังจะพิจารณาว่า พระพุทธพจน์นั้น พระผู้มีพระภาคตรัสว่าอย่างไร และมีอรรถว่าอย่างไร โดยเฉพาะที่ว่า เป็นผู้มีปกติเจริญสติปัฏฐาน นี่เป็นพระพุทธพจน์แน่นอน ไม่ว่าท่านจะสอบทานภาษาบาลีกับท่านผู้รู้บาลีท่านใด

ขอกล่าวถึงข้อความในพระไตรปิฎก ในครั้งอดีตซึ่งมีผู้ให้เห็นเทพจริง ๆ ซึ่งท่านผู้นั้นเป็นพระอนาคามีบุคคล เป็นผู้ที่ชำนาญมากในฌานสมาบัติ เพราะฉะนั้น ความเห็นของท่านจะคลาดเคลื่อน หรือว่าจะผิดไป หรือว่าจะหลุดตัวเอง โดยที่ไม่ได้เห็นเทพก็เข้าใจว่าเห็นไม่ได้ เพราะว่าท่านเป็นพระอนาคามีบุคคลที่ชำนาญอย่างยิ่งในฌานสมาบัติ

สังยุตตนิกาย สฬายตนวรรค คิลานสูตร มีข้อความว่า

ก็สมัยนั้นแล จิตตคฤหบดีป่วย เป็นทุกข์ มีไข้หนัก ครั้งนั้นแล อารามเทวดา วนเทวดา รุกขเทวดา และเทวดาที่สิงสถิตอยู่ที่ต้นไม้ เป็นยา หญ้า และพระยาไม้ มาร่วมประชุมกัน แล้วกล่าวกับจิตตคฤหบดีว่า

ดูกร คฤหบดี ท่านจงปรารภนาว่า ขอให้เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิราชในอนาคตเถิด

เมื่อพวกเทวดากล่าวอย่างนี้แล้ว จิตตคฤหบดีจึงได้กล่าวกับเทวดาเหล่านั้นว่า แม้การเป็นเช่นนั้น ก็เป็นของไม่เที่ยง ไม่ยั่งยืน จำจะต้องละไป

นี่เป็นการละ แต่สำหรับของเทวดานั้นเป็นการติด แสดงให้เห็นถึงคุณธรรมที่ต่างกันของผู้ที่เป็นพระอริยเจ้าแม้ว่าเป็นมนุษย์ และผู้ที่เป็นเทพ แต่ว่ายังติดอยู่

เมื่อจิตตคฤหบดีกล่าวอย่างนี้แล้ว พวกมิตรสหาย ญาติสาโลหิตของจิตตคฤหบดี ได้กล่าวกับจิตตคฤหบดีว่า

ข้าแต่ท่านผู้เป็นบุตรนาย ท่านจงตั้งสติไว้ อย่าแพ้ไป

จิตตคฤหบดีกล่าวว่า

ฉันได้พูดอะไรออกไปบ้างรี ที่เป็นเหตุให้พวกท่านทั้งหลายกล่าวกะฉันอย่างนี้ว่า ข้าแต่ท่านผู้เป็นบุตรนาย ท่านจงตั้งสติไว้ อย่าแพ้ไป



พวกมิตรสหายกล่าวว่า

ข้าแต่ท่านผู้เป็นบุตรนาย ท่านได้พูดอย่างนี้ว่า แม้การเป็นเช่นนั้น ก็เป็นของไม่เที่ยง ไม่ยั่งยืน จำจะต้องละไป

จิตตคฤหบดีกล่าวว่า

จริงอย่างนั้น อารามเทวดา วนเทวดา รุกขเทวดา และเทวดาที่สิงสถิตอยู่ที่ต้นไม้ เป็นยา หน้ำ และพระยาไม้ ได้กล่าวกับเราอย่างนี้ว่า ดูกร คฤหบดี ท่านจงตั้งปรารถนาว่า ขอให้เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิราชในอนาคตกาล ฉะนั้นจึงได้กล่าวกับเทวดาเหล่านั้นว่า แม้การเป็นเช่นนั้นก็เป็นของไม่เที่ยง ไม่ยั่งยืน จำจะต้องละไป

มิตรสหายกล่าวว่า

ข้าแต่ท่านผู้เป็นบุตรนาย ก็อารามเทวดา วนเทวดา รุกขเทวดา และเทวดาที่สิงสถิตอยู่ที่ต้นไม้ เป็นยา หน้ำ และพระยาไม้เหล่านั้น เห็นอำนาจประโยชน์อะไร จึงได้กล่าวว่า ดูกร คฤหบดี ท่านจงปรารถนาว่า ขอให้เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิราชในอนาคตเกิด

ทุกคนที่พูดจะต้องมีจุดประสงค์ เพราะฉะนั้น พวกมิตรสหายของจิตตคฤหบดีก็ใคร่ที่จะได้ทราบ ว่า เพราะเหตุใดเทวดาเหล่านั้นจึงได้กล่าวอย่างนั้น

จิตตคฤหบดีกล่าวว่า

อารามเทวดา วนเทวดา รุกขเทวดา และเทวดาที่สิงสถิตอยู่ที่ต้นไม้ เป็นยา หน้ำ และพระยาไม้เหล่านั้น มีความคิดอย่างนี้ว่า จิตตคฤหบดีผู้นี้เป็นผู้มีศีล มีกัลยาณธรรม ถ้าเธอจักปรารถนาว่า ขอให้เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิราชในอนาคตไซ้ การปรารถนาด้วยใจของเธอผู้มีศีลนี้จักสำเร็จได้เพราะศีลบริสุทธิ์ ผู้ประกอบด้วยธรรม ย่อมเพิ่มกำลังให้ผู้ที่ประกอบด้วยธรรม

อารามเทวดา วนเทวดา รุกขเทวดา และเทวดาที่สิงสถิตอยู่ที่ต้นไม้ เป็นยา หน้ำ และพระยาไม้เหล่านั้น เห็นอำนาจประโยชน์ดังกล่าวมานี้ จึงได้กล่าวว่า ดูกร คฤหบดี ท่านจงปรารถนาว่า ขอให้เราได้เป็นพระเจ้าจักรพรรดิราชในอนาคตเกิด

ฉะนั้นจึงได้กล่าวกับเทวดาเหล่านั้นว่า แม้การเป็นเช่นนั้น ก็เป็นของไม่เที่ยง ไม่ยั่งยืน จำจะต้องละไป



เมื่อมิตรสหายของท่านได้ฟังอย่างนี้ ตื่นเต้นเรื่องที่จิตตคฤหบดีได้สนทนากับ เทวดาเหล่านั้นหรือเปล่า ก็ไม่ แต่ต้องการฟังธรรม มิตรสหายเหล่านั้นไม่ได้สนใจที่จะ ตัดในเทพ แต่กลับต้องการที่จะได้ฟังธรรมที่ทำให้ท่านจิตตคฤหบดีไม่มีเยื่อใยในการที่ จะเป็นพระเจ้าจักรพรรดิราช

มิตรสหายกล่าวว่า

ข้าแต่ท่านผู้เป็นบุตรนาย ถ้าเช่นนั้น ขอบท่านจงกล่าวสอนพวกข้าพเจ้าบ้าง

จิตตคฤหบดีกล่าวว่า

ฉะนั้น พวกท่านพึงศึกษาอย่างนี้ว่า พวกเราจะประกอบด้วยศรัทธาอันไม่ หวั่นไหวในพระพุทธเจ้าว่า แม้เพราะเหตุนี้ ๆ พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น เป็น พระอรหันต์ ตรัสรู้เองโดยชอบ ถึงพร้อมด้วยวิชชาและจรณะ เสด็จไปได้แล้ว รู้แจ้ง โลก เป็นสารถิ์ฝึกบุรุษที่ควรฝึก ไม่มีผู้อื่นยิ่งกว่า เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ ทั้งหลาย เป็นผู้เบิกบานแล้ว เป็นผู้จำแนกธรรม

พวกเราจักประกอบด้วยศรัทธาอันไม่หวั่นไหวในพระธรรมว่า พระธรรมอัน พระผู้มีพระภาคตรัสดีแล้ว อันผู้ปฏิบัติจะพึงเห็นเอง ไม่ประกอบด้วยกาล ควรเรียก ให้มาดู ควรน้อมเข้ามา อันวิญญูชนจะพึงรู้เฉพาะตน

พวกเราจักประกอบด้วยศรัทธาอันไม่หวั่นไหวในพระสงฆ์ว่า พระสงฆ์สาวกของ พระผู้มีพระภาคเป็นผู้ปฏิบัติดีแล้ว ปฏิบัติตรง ปฏิบัติเป็นธรรม ปฏิบัติชอบ นี่คือ คู่ แห่งบุรุษ ๔ ได้แก่ บุคคล ๔ นี่คือ พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาค เป็นผู้ควร ของค่านับ เป็นผู้ควรของต้อนรับ เป็นผู้ควรของทำบุญ เป็นผู้ควรกระทำอัญชลี เป็น นานุญของโลก ไม่มีนานุญอื่นยิ่งไปกว่า อนึ่ง ไทยธรรมทุกชนิดในตระกูล จักเป็น ของควรแบ่งกับท่านผู้มีศีล มีกัลยาณธรรม พวกท่านพึงศึกษาอย่างนี้แล

ครั้งนั้นแล จิตตคฤหบดี ครั้นแนะนำมิตรสหาย ญาติสาโลหิตให้เลื่อมใสใน พระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์ และจาคะแล้ว ได้กระทำกาละ คือ สิ้นชีวิตลง

จบสูตรที่ ๑๐

จบ จิตตคฤหบดีปิฎก



อีกตอนหนึ่งจากพระไตรปิฎก ที่จะมีประโยชน์สำหรับท่านผู้ฟัง

ใน **สังยุตตนิกาย สฬายตนวรรค จิตตคหปติปุจฉาสังยุตต์ นิคัณฐสูตร**

ซึ่งครั้งนั้น ท่านจิตตคหปติได้สนทนาธรรมกับเจ้าลัทธิตอื่น คือ นิครนถนาฏบุตร ข้อความในนิคัณฐสูตร มีว่า

ก็สมัยนั้นแล นิครนถนาฏบุตรได้ไปถึงราวป่า ชื่อว่ามัจฉิกาสนธ์ พร้อมด้วยนิครนถบริษัทเป็นอันมาก จิตตคหปติได้สดับข่าวว่า นิครนถนาฏบุตรได้มาถึงราวป่า ชื่อว่ามัจฉิกาสนธ์ พร้อมด้วยนิครนถบริษัทเป็นอันมาก ครั้งนั้น จิตตคหปติพร้อมด้วยอุบาสกหลายคนเข้าไปหานิครนถนาฏบุตรแล้วได้ปราศรัยกับนิครนถนาฏบุตร

ครั้นผ่านการปราศรัยพอให้ระลึกถึงกันไปแล้ว จึงได้นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ครั้นแล้วนิครนถนาฏบุตรได้ถามจิตตคหปติว่า

ดูกร คหปติ ท่านย่อมเชื่อต่อพระสมณโคดมว่า สมาธิที่ไม่มีวิตก วิจารณ์อยู่ ความดับวิตก วิจารณ์อยู่หรือ

หมายความว่า ตั้งแต่ทุติยฌานขึ้นไป

จิตตคหปติกล่าวว่า

ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าไม่ได้เชื่อต่อพระผู้มีพระภาคในข้อนี้ว่า สมาธิอันไม่มีวิตก วิจารณ์อยู่ ความดับแห่งวิตก วิจารณ์อยู่

เพียงคำพูดสั้น ๆ นิครนถนาฏบุตรดีใจ เพราะเข้าใจว่า ท่านจิตตคหปติไม่ได้เชื่อต่อพระผู้มีพระภาค นี่เป็นความเข้าใจผิดในพยัญชนะ ในข้อความที่ได้ยิน เพราะท่านเองไม่มีศรัทธาในพระผู้มีพระภาค เพราะฉะนั้น เพียงได้ยินคำที่คนอื่นพูดอย่างนี้ ก็ดีใจความเข้าใจเองว่า ท่านจิตตคหปติไม่เชื่อในพระผู้มีพระภาค

ซึ่งเมื่อจิตตคหปติกล่าวอย่างนี้แล้ว นิครนถนาฏบุตรแลดูบริษัทของตนแล้ว จึงประกาศว่า

ท่านผู้เจริญทั้งหลาย จงดูเรื่องนี้ จิตตคหปตินี้เป็นคนตรง ไม่โอ้อวด ไม่มีมารยา จริงเพียงใด จิตตคหปติผู้เข้าใจว่า ฟังมีการดับวิตก วิจารณ์นั้น ก็เท่ากับว่า



เข้าใจว่า ฟังกันทางลมได้ด้วยซ้าย หรือจิตตคฤหบดีผู้เข้าใจว่า ฟังมีการดับวิตก วิจารณ์ นั้น ก็เท่ากับว่า เข้าใจว่า ฟังกันกลางกระแสน้ำคงคาได้ด้วยฝ่ามือของตน

จิตตคฤหบดีกล่าวว่า

ท่านผู้เจริญ ท่านยอมเข้าใจเป็นไหน คือ ญาณกับศรัทธา อะไรประณีตกว่า กัน

เพราะว่าไม่ใช่เพียงเชื่อ แต่จะต้องเป็นผู้ที่มีปัญญาที่จะรู้ในสภาพธรรมนั้นด้วย ตนเองต่างหาก จึงจะประณีตกว่า

ซึ่งนิครนถนาฏบุตรกล่าวตอบว่า

ดูกร คฤหบดี ญาณนั้นแหละประณีตกว่าศรัทธา

ขอให้ฟังคำของบุคคล ท่านพูดอย่างนี้ แต่ว่าประเดี๋ยวท่านก็จะกลับคำพูดของท่านได้ เพราะว่าขณะนี้ท่านรับรองว่า ดูกร คฤหบดี ญาณนั้นแหละประณีตกว่า ศรัทธา เห็นด้วยว่า ญาณ การรู้จริง ต้องประณีตกว่าการเพียงเชื่อตามเท่านั้น

จิตตคฤหบดีกล่าวว่า

ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าย่อมจำนงหวังได้ทีเดียวว่า เราสงัดจากกาม สงัดจาก อกุศลธรรม เข้าปฐมฌานอันมีวิตก วิจารณ์ มีปีติ และสุข อันเกิดแต่วิเวกอยู่ ข้าพเจ้าย่อมจำนงหวังได้ทีเดียวว่า เราเข้าทุติยฌาน .. และฌานอื่น ๆ ต่อไปจนถึง จตุตถฌาน เพราะละสุข ละทุกข์ และดับโสมนัส โทมนัสก่อน ๆ ได้ ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้ารู้เห็นอยู่อย่างนี้ จักไม่เชื่อต่อสมณะ หรือพราหมณ์ใด ๆ ว่า สมาริอันไม่มี วิตก วิจารณ์อยู่ ความดับแห่งวิตก วิจารณ์อยู่

หมายความว่า เพราะท่านได้บรรลุฌานด้วยตนเอง ไม่ใช่แต่เพียงเชื่อตาม เท่านั้น แต่เมื่อจิตตคฤหบดีกล่าวอย่างนี้แล้ว

นิครนถนาฏบุตรได้แลดูบริษัทของตน แล้วจึงประกาศว่า

ท่านผู้เจริญทั้งหลาย จงดูเรื่องนี้ จิตตคฤหบดีนี้เป็นคนไม่ตรง โอ้อวด มี มารยาจริงเพียงใด



เปลี่ยนคำพูดแล้วไซ้ใหม่ ใครผิดกันแน่ แต่ว่าผู้ที่มีความเห็นผิด เข้าใจผิด เพราะไม่ฟังบุคคลอื่นโดยละเอียด ก็กลับเข้าใจว่าตนเองถูก แต่ผู้อื่นนั้นพูดไม่ตรงเสียแล้ว หรือว่าโอ้อวด มีมารยา

จิตตคฤหบดีกล่าวว่า

ท่านผู้เจริญ ก็ข้าพเจ้าทราบคำที่ท่านพูดเมื่อสักครู่นี้แหละว่า ท่านผู้เจริญทั้งหลาย จงดูเรื่องนี้ จิตตคฤหบดีนี้ เป็นคนตรง ไม่โอ้อวด ไม่มีมารยาจริงเพียงใด และทราบคำที่ท่านพูดเดี๋ยวนี่ว่า ท่านผู้เจริญทั้งหลาย จงดูเรื่องนี้ จิตตคฤหบดีนี้เป็นคนไม่ตรง โอ้อวด มีมารยาจริงเพียงใด ถ้าคำพูดของท่านครั้งก่อนเป็นจริง คำพูดครั้งหลังก็ผิด ถ้าคำพูดครั้งหลังของท่านเป็นจริง คำพูดครั้งก่อนของท่านก็ผิด ก็ปัญหาที่มีเหตุผล ๑๐ ข้อนี้ ย่อมมาถึงแก่ท่าน เมื่อท่านเข้าใจเนื้อความแห่งปัญหาเหล่านั้น ก็เชิญบอกกับนิครนถบริษัท

ปัญหา ๑๐ ข้อนี้ คือ

ปัญหา ๑ อุตเทศ ๑ ไวยากรณ์ ๑

ปัญหา ๒ อุตเทศ ๒ ไวยากรณ์ ๒

ปัญหา ๓ อุตเทศ ๓ ไวยากรณ์ ๓

ปัญหา ๔ อุตเทศ ๔ ไวยากรณ์ ๔

ปัญหา ๕ อุตเทศ ๕ ไวยากรณ์ ๕

ปัญหา ๖ อุตเทศ ๖ ไวยากรณ์ ๖

ปัญหา ๗ อุตเทศ ๗ ไวยากรณ์ ๗

ปัญหา ๘ อุตเทศ ๘ ไวยากรณ์ ๘

ปัญหา ๙ อุตเทศ ๙ ไวยากรณ์ ๙

ปัญหา ๑๐ อุตเทศ ๑๐ ไวยากรณ์ ๑๐

ครั้นจิตตคฤหบดีได้ถามปัญหามีเหตุผล ๑๐ ข้อนี้ กับนิครนถนาฏบุตรเสร็จแล้ว ก็ลุกจากอาสนะ หลีกไป



เป็นสิ่งที่ท่านผู้ฟังจะพิจารณา สิ่งที่เป็นธรรมที่จะเกื้อกูลแก่ท่านผู้ฟัง โดยการที่พิจารณาให้ละเอียดถี่ถ้วนทั้งคำแรก ทั้งคำหลัง ทั้งเหตุผลที่ประกอบกัน ทั้งพระวินัย ปิฎก พระสูตรตันตปิฎก และพระอภิธรรมปิฎก เพื่อที่จะได้เหตุผลที่สมบูรณ์ซึ่งเป็นของจริง และสามารถที่จะประพฤติปฏิบัติตาม ชัดเกลาละกิเลสได้จริง ๆ





๓๐๗



ถ. ท่านกระทำความบุญแล้วอุทิศส่วนกุศลไปให้ผู้ล่วงลับไปแล้ว จะได้รับอุทิศส่วนกุศลใหม่

สุ. แล้วแต่การอนุโมทนาของบุคคลนั้น แม้แต่ยังมีชีวิตอยู่ในขณะนี้ ท่านผู้ใดเจริญบุญกุศล ให้ทาน รักษาศีล ฟังธรรม ปฏิบัติธรรม บุคคลอื่นรู้ ก็แล้วแต่บุคคลนั้นจะอนุโมทนาหรือไม่อนุโมทนา แต่การที่ท่านอุทิศให้เป็นส่วนกุศลของท่านเอง จิตของท่านเองเป็นกุศลที่จะอุทิศให้ แต่บุคคลอื่นจะอนุโมทนาหรือไม่อนุโมทนา และจะได้รับผลของการอนุโมทนาหรือไม่ เป็นสิ่งที่ท่านไม่ทราบ แต่ควรจะเจริญกุศลกรรม คือ อุทิศส่วนกุศลให้

ไม่ว่าท่านผู้ฟังจะกระทำความบุญกุศลประเภทใดก็ตาม อุทิศได้ แต่ผู้ที่ท่านอุทิศไปให้ จะรู้ หรือจะอนุโมทนาหรือไม่ นั่นก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง อาจจะอนุโมทนาในศีล เพราะเหตุว่ากำลังอดอยากเหลือเกิน สิ่งที่ต้องการที่สุด คือ การที่จะได้อาหารที่จะไม่หิวกระหายอีกต่อไป เพราะฉะนั้น จะอนุโมทนาในศีล ในสมาธิ ในปัญญาของบุคคลอื่นใหม่ ลองคิดดูถึงความเป็นจริง

แม้ในมนุษยภูมิ ผู้ที่กำลังอดอยากต้องการอะไร จะอนุโมทนาในศีล หรือจะอนุโมทนาในทานที่จะเป็นปัจจัยทำให้สบายขึ้น พ้นจากความทุกข์ซึ่งแสนที่จะทรมาน

ด้วยเหตุนี้ในการกระทำความบุญอุทิศส่วนกุศลให้เปรต จึงเป็นเรื่องของท่านทั้งหมด แม้ในพระไตรปิฎกเอง และไม่ใช่ว่าจะต้องเป็นญาติเท่านั้น ถึงเป็นบุคคลอื่นซึ่งไม่ได้เป็นญาติ แต่ว่าอยู่ในสภาพที่หิวโหย อยู่ในสภาพที่อดอยาก เป็นเปรต ปรากรู กายแก่พระภิกษุ เช่น ท่านพระสารีบุตร ท่านก็ถวายทานแก่พระภิกษุอื่น และก็อุทิศส่วนกุศลให้เปรตนั้นอนุโมทนา เปรตก็ได้ผลานิสงส์ของการอนุโมทนานั้น



เพราะฉะนั้น ต้องแล้วแต่ว่าจะอยู่ในสภาพใด มีกุศลจิตที่จะอนุโมทนาในสิ่งใด ถ้ากำลังเป็นเปรต หิวกระหายที่สุด แต่ท่านเป็นผู้ที่รักษาศีล เปรตจะอนุโมทนาไหม ไม่ได้ให้อะไรที่จะเป็นปัจจัยให้ปลาบปลื้มปิติ

ในพระไตรปิฎก โดยมากถ้าเป็นเรื่องของเปรต ผู้ที่อุทิศส่วนกุศลไปให้ แม้พระภิกษุ เช่น ท่านพระสารีบุตรอุทิศให้เปรต ท่านก็ถวายทานแก่ภิกษุรูปอื่น ทั้ง ๆ ที่ท่านก็เป็นพระอรหันต์ สมบูรณ์พร้อมด้วยศีล และท่านก็แสดงธรรมแก่กุลบุคคลอื่น ด้วยธรรม แต่แม้กระนั้นเวลาที่ท่านเห็นเปรต เปรตขอให้ท่านกระทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้ ท่านก็ถวายทานแก่ภิกษุรูปอื่น

สำหรับผลของกุศลจิตของผู้อนุโมทนา ก็ตามควรแก่ภูมินั้น ๆ แล้วแต่ว่าบุคคลที่อนุโมทนานั้นอยู่ในภูมิใด อย่างมนุษย์นี้ อนุโมทนาในกุศลของบุคคลอื่น ผลของการอนุโมทนานั้นจะทำให้เกิดในสวรรค์ได้ สำหรับผู้ที่เป็นเปรต ถ้าอนุโมทนาในทานที่บุคคลอื่นอุทิศให้ ก็จะทำให้พ้นจากสภาพของความเป็นเปรตได้ หรือว่าถ้ากรรมยังไม่หมดสิ้น ก็เป็นปัจจัยทำให้ได้อาหาร พ้นจากความหิวกระหายได้ ตามกำลังของกรรมนั้น ๆ

ถ. เรื่องของอนุโมทนานี้ ฟังดูคล้ายกับว่า จะต้องเป็นผู้ที่อุทิศส่วนกุศลให้ ผู้ นั้นทราบแล้วจึงจะอนุโมทนา สมมติว่า ยังไม่มีใครอุทิศให้ แต่เราได้ทราบว่า มีใคร เขาทำบุญกุศลประการใดก็ตาม เราได้รู้เรื่องของการกระทำเช่นนั้นแล้ว เราก็พลอยอนุโมทนา เช่นนี้จะถือว่าได้อนุโมทนาได้ไหม

สุ. ได้แน่นอน ในขณะที่นั้นเป็นกุศลที่มีใช่เป็นทานของตนเอง และก็ไม่ใช่ปัตติทาน แต่เป็นการอนุโมทนาในบุญกุศลของบุคคลอื่น ขณะนั้นเป็นกุศลจิต

มีผู้ฟังเขียนถามมาว่า จะให้เทวดาในสุคติภูมิ ได้รับความสุขในบุญกุศลของเรา ที่ได้กระทำไปแล้วทางใดบ้าง อย่างไรบ้างครับ

สุ. เทวดาก็อนุโมทนาในบุญกุศลที่มนุษย์กระทำ เพราะฉะนั้น มนุษย์ทำดี ไม่ว่ามนุษย์หรือเทพก็มีความสุขด้วยการอนุโมทนาในกุศลของบุคคลอื่นได้ การอนุโมทนาในขณะที่นั้นเป็นกุศลจิต เป็นจิตที่เป็นสุข นอกจากนั้นยังเป็นเหตุที่จะให้ได้รับ



กุศลวิบากต่อไปด้วย ท่านผู้นี้ท่านห่วงเทวดา เทวดาสุขมากกว่ามนุษย์ เทวดาก็คงอยากจะทำกุศลว่า ทำอย่างไรจะให้มนุษย์เจริญกุศลมาก ๆ ให้พ้นจากความทุกข์ต่าง ๆ ปลีกย่อยในภูมิของมนุษย์เสียเร็ว ๆ ท่านผู้นี้อยู่ในภูมิมนุษย์ และในภูมิมนุษย์ก็มีทุกข์นานาประการที่เทพไม่มี เช่น ความหิว หรือโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ แต่ท่านผู้นี้ก็มีกุศลจิตคิดถึงเทพที่ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บเบียดเบียน และก็เป็นภูมิที่มีความสุขมากกว่ามนุษย์ว่า ทำอย่างไรเทพจึงจะได้ความสุขจากมนุษย์บ้าง ถ้ามนุษย์ทำดี เทพก็มีกุศลจิต ขณะที่ เป็นกุศลจิต ก็เป็นสุข และยังได้อานิสงส์ของการอนุโมทนา ซึ่งเป็นกุศลจิตนั้นด้วย

ใน **อังคุตตรนิกาย สัตตกนิบาต มาตาสุต** ซึ่งแม้แต่เทพเมื่ออนุโมทนาในธรรมแล้ว ก็ยังอนุโมทนาในทานด้วย มีข้อความว่า

สมัยหนึ่ง ท่านพระสารีบุตรและท่านมหาโมคคัลลานะจาริกไปในทักษิณาคีรีชนบท พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่ ก็สมัยนั้นแล นันทมารดาอุบาสิกา ชาวเมืองเวพุกัณฐกะ ลูกขึ้นในเวลาใกล้รุ่ง สวดปารายณสูตร ทำนองสรภัญญะ

สมัยนั้น ท้าวเวสสวัณมหาราชมีกรณียกิจบางอย่าง เสด็จจากทิศอุดรไปยังทิศทักษิณ ได้ทรงสดับนันทมารดาอุบาสิกาสวดปารายณสูตรทำนองสรภัญญะ ประทับรอฟังจนจบ ขณะนั้นนันทมารดาอุบาสิกาสวดปารายณสูตรทำนองสรภัญญะจบแล้ว นิ่งอยู่

ท้าวเวสสวัณมหาราชทรงทราบว่า กथाของนันทมารดาอุบาสิกาจบแล้ว จึงทรงอนุโมทนาว่า

สาธุ น้องหญิง สาธุ น้องหญิง

นันทมารดาอุบาสิกาถามว่า

ดูกร ท่านผู้มีพักตร์อันเจริญ ท่านนี้คือใครเล่า

ท้าวเวสสวัณมหาราชตรัสว่า

ดูกร น้องหญิง เราคือท้าวเวสสวัณมหาราช ภาดาของเธอ

นันทมารดาอุบาสิกากล่าวว่า



ดูกร ท่านผู้มีพักตร์อันเจริญ ดีละ ถ้าเช่นนั้น ขอธรรมบรรยายที่ดีฉันสวดแล้ว
นี้ เป็นเครื่องต้อนรับแด่ท่าน

ท้าวเวสสวัณมหาราชตรัสว่า

ดูกร น้องหญิง ดีแล้ว นั้นจึงเป็นเครื่องต้อนรับแก่ฉัน พຸ່ງนี้ ภิกษุสงฆ์มีท่าน
พระสารีบุตรและท่านพระมหาโมคคัลลานะเป็นประมุข ยังไม่ได้ฉันเช้า จักมาถึง
เวฬุกัณฐกนคร เธอพึงอังกาสภิกษุสงฆ์หมู่ฉันนั้น แล้วพึงอุทิศทักษิณาทานให้ฉันด้วย
กิจการทำอย่างนี้ จักเป็นเครื่องต้อนรับฉัน

ซึ่งนันทมารดาอุบาสิกา ก็ได้ให้จัดแจงหาพินียโภชนียาหารอันประณีตไว้ในบ้าน
แล้วตอนเช้าก็ให้คนไปนิมนต์พระภิกษุสงฆ์ ซึ่งมีท่านพระสารีบุตรและท่านพระมหา
โมคคัลลานะเป็นประธาน ซึ่งได้เดินทางไปถึงเวฬุกัณฐกนคร แล้วก็ยังไม่ฉันเช้า

เมื่อท่านพระสารีบุตรฉันเสร็จ ก็ได้ถามนันทมารดาอุบาสิกาว่า ใครเป็นคนบอก
กาลการมาถึงของพระภิกษุสงฆ์แก่นันทมารดาอุบาสิกา ซึ่งนันทมารดาอุบาสิกาก็ได้
กราบเรียนให้ทราบ แล้วได้กล่าวกับท่านพระสารีบุตรว่า

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ กิจที่นับว่าเป็นบุญเป็นทานครั้งนี้ จงเป็นไปเพื่อความสุขแก่
ท้าวเวสสวัณมหาราชเถิด

คือ อุทิศส่วนกุศลให้ท้าวเวสสวัณมหาราช ซึ่งท่านพระสารีบุตรก็ได้กล่าว
กับนันทมารดาอุบาสิกาว่า

ดูกร นันทมารดา น้าอัศจรรย์ ดูกร นันทมารดา ไม่เคยมีมาแล้ว ที่ท่าน
เจรจาต้อนรับหน้าได้ กับท้าวเวสสวัณมหาราช ซึ่งเป็นเทพบุตรผู้มีฤทธิ์มีศักดิ์มากอย่าง
นี้

นันทมารดาอุบาสิกาก็ได้กราบเรียนท่านพระสารีบุตรว่า ธรรมที่น้าอัศจรรย์ของ
ท่านนั้นมิใช่มีเพียงเท่านี้ แม้ข้ออื่นยังมีอีก

สำหรับนันทมารดาอุบาสิกา นี้ เป็นพระอริยเจ้าที่เป็นพระอนาคามีบุคคล และ
ถึงความชำนาญอย่างยิ่งในฌานสมาบัติด้วย ในพระสูตรนี้จะเห็นได้ว่า เทพอนุโมทนา



ในธรรม และอนุโมทนาในทานด้วย เพราะฉะนั้น กุศลทุกประการ ถ้าเทพรู้ เทพก็อนุโมทนา และอุทิศบุญแก่เทพได้

ถ. บุญที่กระทำไปแต่ละครั้ง เมื่อยังไม่ได้ให้ผลแก่ผู้กระทำ สามารถที่จะอุทิศไปได้กี่ครั้ง

ส. ทำครั้งเดียวอยากจะอุทิศหลาย ๆ ครั้ง ทำไม่ทำอีก และอุทิศใหม่ ทำเสมอ ๆ บ่อย ๆ และอุทิศส่วนกุศลที่ได้กระทำแล้วนั่นเอง บ่อย ๆ เป็นประจำก็ได้ ทำกุศลเป็นประจำวัน และอุทิศส่วนกุศลเป็นประจำวัน ยิ่งดีกว่าทำครั้งเดียวแล้วอุทิศสัก ๓ ครั้ง ซึ่งความจริงผู้ที่ทำนุอุทิศส่วนกุศลไปให้นี้ จะได้รับอุทิศส่วนกุศลแล้วจะอนุโมทนาหรือไม่ ท่านก็ไม่ทราบ แต่ว่ากุศลของท่าน คือ การทำบุญแล้วอุทิศส่วนกุศลที่ได้กระทำนั้น เพราะฉะนั้น เมื่อกระทำแล้วก็อุทิศ ไม่ใช่ว่ากระทำครั้งหนึ่ง และเอาครั้งนั้นแหละอุทิศไปเรื่อย ๆ

ถ. การถวายปัจจัยบำรุงพระศาสนา ผลแห่งบุญนี้เมื่ออุทิศไปแล้ว เปเรตและชีวิตอื่น ๆ จะได้รับหรือไม่ครับ เพราะไม่ได้ถวายกับพระภิกษุสงฆ์ หรือผู้ทรงศีลรูปใดหรือคนใดโดยเฉพาะ

ส. การอนุโมทนาเป็นเรื่องของบุคคลที่รู้ คือ ถ้าใครรู้และอนุโมทนา เป็นกุศลจิตของบุคคลนั้น ก็ย่อมได้รับผล คือ กุศลวิบาก จะตอบเกินกว่านี้คงจะไม่ได้แล้ว แต่ว่าใครรู้ และคนที่รู้ที่นั่นแหละ จะอนุโมทนาหรือไม่อนุโมทนา ถ้าท่านจะกระทำกุศลในขณะนี้ และบุคคลอื่นเห็น ถ้าเกิดกุศลจิตอนุโมทนา ก็ย่อมได้รับกุศลวิบาก ซึ่งเป็นผลของกุศลจิตนั้น แต่ถ้าเห็นแล้วไม่อนุโมทนา ก็ไม่ใช่กุศลจิต ย่อมจะไม่ได้รับกุศลวิบาก

เพราะฉะนั้น ท่านจะทำกุศลโดยวิธีใดแล้วแต่ท่าน และเมื่อท่านอุทิศส่วนกุศลนั้น ก็แล้วแต่ว่าบุคคลใดจะรู้ และเมื่อบุคคลใดรู้ ก็แล้วแต่บุคคลนั้นว่า จะอนุโมทนาหรือไม่อนุโมทนา แต่ท่านก็ได้เจริญกุศล คือ กระทำกิจอุทิศส่วนกุศลให้บุคคลอื่นรู้ แล้วก็อนุโมทนาได้



ต่อไปขอกล่าวถึง การอุทิศส่วนกุศลแก่มนุษย์ด้วยกัน ให้มนุษย์ด้วยกันได้ทราบ และเกิดกุศลจิตอนุโมทนา ซึ่งเป็นสิ่งที่ควรกระทำ เพราะว่าเป็นการเจริญกุศลทั้งฝ่ายผู้ให้และฝ่ายผู้รับ

ข้อความใน ขุททกนิกาย เถรีคาถา จาปาเถรีคาถา มีว่า

ท่านจาปาเถรีได้เล่าว่า ท่านอุปกะ ผู้เป็นสามีของท่านในอดีต ได้กล่าวกะท่านว่า

เมื่อก่อนเราถือไม้เท้า เดียวนี้เราเป็นพรานเนื้อ เราไม่อาจออกจากเปือกตมอัน ร้ายกาจข้ามไปยังฝั่งโน้นด้วยความหวังได้ เมื่อก่อนนางจาปาดูหมิ่นเราว่า เป็นผู้มัวเมา ได้ปลอบบุตรเยาะเย้ยเรา เราจึงตัดเครื่องผูกของจาปาแล้วออกบวช

เหตุที่จะให้บวชแต่ละท่านก็คงจะไม่เหมือนกัน ซึ่งท่านจาปาเถรีก็ได้เล่าว่า

เรากล่าวว่า

ข้าแต่ท่านมหาวิระ ขอท่านจงอย่าโกรธเราเลย ข้าแต่ท่านมหามุนี ขอท่านจงอย่าโกรธเราเลย เพราะว่าผู้ที่ถูกความโกรธครอบงำ ย่อมไม่มีความบริสุทธิ์ ตบะจักมีมาแต่ไหน ก็เรจักหนีลี้ไปสู่นานาใด ใครในที่นี้จักไปยังบ้านนานาบ้าง ชนทั้งหลาย ย่อมผูกสมณะผู้เลี้ยงชีพโดยชอบธรรมไว้ ด้วยมารยาหญิง ดูกร ท่านกาฬะ (ท่านอุปกะผิวดำ) ท่านจงกลับมาเถิด จงมาบริโภคความสุขเหมือนในกาลก่อน เราและพวกญาติของเราทั้งหมด จักยอมอยู่ใต้อำนาจของท่าน

แสดงให้ว่า ถึงแม้ว่าจะมีการชักชวนต่าง ๆ แต่บุคคลที่พร้อมที่จะสละทั้งหมด ก็ย่อมจะไม่หวนกลับมา

ซึ่งท่านอุปกะกล่าวว่า

ดูกร นางจาปา เจ้าพูดคำเช่นใด คำเช่นนั้นจะพึงเป็นถ้อยคำที่ดียิ่งแก่บุรุษผู้รักเจ้า ยิ่งไปกว่าที่เจ้าพูดถึง ๔ เท่าทีเดียว

เรากล่าวว่า



ดูกร ท่านกาฬะ เพราะเหตุไรท่านจึงละทิ้งเราผู้มีรูปงาม ผู้เป็นจุดเริ่มต้นหา
มีดอกบานสะพรั่งตั้งอยู่บนยอดภูเขา เป็นดังต้นการะเกดมีดอกอันบาน และเป็นจุด
ต้นแคล้อยภายในทวีป ผู้มีร่างกายดูปล้ำด้วยจุนจันท์แดง นุ่งห่มผ้าแคว้นกาฬิมีค่า
อันสูง เป็นผู้สมบูรณ์ไปเสียแล้ว

ท่านอุปกะกล่าวว่า

พรานนก บรรณาตามเปียดเบียนนก ฉันทใด เจ้าจักตามเปียดเบียนเราด้วย
รูปร่างอันมีการตกแต่งต่าง ๆ ฉันทนั้น หาได้ไม่

เรากล่าวว่า

ดูกร ท่านกาฬะ ก็ผลคือบุตรของเรานี้ ท่านเป็นผู้ทำให้เกิดขึ้นแล้ว ไฉนท่าน
จึงมาละทิ้งเรา ซึ่งเป็นผู้มีบุตรไปเสียแล้ว

ท่านอุปกะกล่าวว่า

ท่านผู้มีปัญญาทั้งหลาย ผู้เป็นมหาวิรูปบุรุษ ย่อมละบุตร ละญาติ ละทรัพย์
ตัดเครื่องผูกพันเสียแล้ว ออกบวช เหมือนช้างสลัดเครื่องผูกไป ฉะนั้น

เรากล่าวว่า

บัดนี้ เราพึงเอาท่อนไม้หรือมีด ทูบหรือเชือกบุตรของท่านนี้ ให้จมลงใน
แผ่นดิน ท่านจักไม่เศร้าโศกถึงบุตรหรือ

ท่านอุปกะกล่าวว่า

ดูกร นางผู้ชั่วช้า ผู้มีบุตรอันทำแล้ว ถ้าแม่เจ้าจักทิ้งบุตรให้สุนัขจึงจอกินเป็น
อาหาร เจ้าก็จักยังเราให้กลับคืนมาอีกไม่ได้

เรากล่าวว่า

เอาเถอะ ท่านกาฬะผู้เจริญ บัดนี้ ท่านจักไปไหน คือ จักไปสู่นิคม
นคร ราชธานีไหน

ท่านอุปกะกล่าวว่า

เมื่อก่อนเราเคยเป็นเจ้าหนู เจ้าคนะ ไม่ใช่สมณะแต่ถือตัวว่าเป็นสมณะ ได้
เที่ยวไปตามบ้านทุกบ้าน ทุกนคร ทุกราชธานีน้อยใหญ่ บัดนี้ พระผู้มีพระภาคพุทธ



เจ้าพระองค์นี้ ประทับอยู่ ณ ที่ใกล้แม่น้ำเนรัญชรา ทรงแสดงธรรมแก่หมู่สัตว์ เพื่อให้
ละทุกข์ทั้งปวง เราได้ไป ณ สำนักของพระองค์ พระองค์ก็จักเป็นศาสดาของเรา

เรากล่าวว่า

บัดนี้ ขอท่านจงกราบทูลการกราบไหว้ของฉันกับพระพุทธเจ้า ผู้เป็นที่พึ่งของ
สัตว์โลกผู้ยอดเยี่ยม พึงทำประทักษิณ ๓ รอบ แล้วอุทิศส่วนบุญมาให้ฉันบ้าง

ท่านอุปกะกล่าวว่า

ดูกร นางจาปา ตามที่เจ้าพูด เราทำได้ บัดนี้เราจักกราบทูลการกราบไหว้
ของเจ้ากับพระพุทธเจ้า ผู้เป็นที่พึ่งของสัตว์โลกผู้ยอดเยี่ยม แล้วจักทำประทักษิณ
๓ รอบ แล้วอุทิศส่วนบุญมาให้เจ้า

ก็ลำดับนั้น ท่านกาฬะได้หลีกไปถึงแม่น้ำเนรัญชรา ท่านได้พบพระสัมพุทธเจ้า
กำลังทรงแสดงอมตบท คือ ทุกข์ เหตุให้เกิดทุกข์ ความดับทุกข์ และอริยมรรคมี
องค์ ๘ อันเป็นทางดำเนินถึงความสงบทุกข์

ถวายบังคมพระยุคลบาทของพระพุทธเจ้าแล้ว ทำประทักษิณ ๓ รอบ อุทิศ
ส่วนบุญให้นางจาปาแล้ว ออกบวชในพระธรรมวินัย ได้บรรลุวิชา ๓ ทำตามคำ
สอนของพระพุทธเจ้าเสร็จแล้ว

เพราะฉะนั้น ในมนุษย์นี้ ก็อุทิศได้กับผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ เพื่อที่จะให้บุคคลอื่นได้
เกิดปีติ โสมนัส อนุโมทนาในกุศลที่ได้กระทำแล้ว ถ้าท่านผู้ฟังสังเกตชีวิตของแต่ละ
คนว่า ได้สะสมมาทั้งกิเลส ทั้งสติ ปัญญาอย่างไรบ้าง กว่าจะดับกิเลสได้หมดสิ้นเป็น
พระอรหันต์ เช่น ชีวิตของท่านอุปกะ หรือท่านกาฬะ ซึ่งในอดีตเป็นสามีของท่าน
จาปาเถรีภิกษุณี จะเห็นได้ว่า ในชาติสุดท้ายที่จะเป็นพระอรหันต์ ท่านก็ได้ผ่านชีวิตที่
สะสมมา ทั้งกิเลสมากมาย และทั้งสติปัญญาที่จะทำให้ท่านบรรลุคุณธรรมเป็น
พระอรหันต์

สำหรับเรื่องการอนุโมทนาในกุศลของบุคคลอื่น ควรจะเป็นเรื่องไม่ยากเลย
และผลที่เกิดเพราะการอนุโมทนาในกุศลของบุคคลอื่นนั้น ไม่ใช่เล็กน้อย แล้วแต่สภาพ
ของจิตที่อนุโมทนานั้นว่า จะเป็นปัจจัยทำให้รับผลมากเพียงไร



๓๐๘



ใน ขุททกนิกาย วิมานวัตถุ วิหารวิมาน

ท่านพระอนรุทธเถระได้ถามเทพธิดาองค์หนึ่ง ซึ่งเป็นผู้ที่มีวรรณะงามยิ่งนัก มีรัศมีส่องสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ

ทุกอย่างก็เป็นอิฏฐารมณ์ที่ประณีตมาก

ท่านพระอนรุทธเถระได้ถามนางเทพธิดาองค์หนึ่งว่า

ดูกร นางเทพธิดา ท่านมีวรรณะงามยิ่งนัก มีรัศมีส่องสว่างไสวไปทั่วทุกทิศ สถิตอยู่เหมือนดาวประกายพุกกะ เมื่อท่านพักผ่อนอยู่ เสียงอันเป็นทิพย์น่าฟัง รื่นรมย์ใจ ย่อมเปล่งออกจากอวัยวะน้อยใหญ่ทุกส่วน ทั้งกลิ่นทิพย์อันหอมหวานชวนใจ ก็พุ่งออกจากอวัยวะน้อยใหญ่ทุกส่วน เมื่อท่านไหวกายกลับไปมา เสียงเครื่องประดับขัดอัมม ก็ดังเสียงไพเราะดุจเสียงดนตรีเครื่องห้า อนึ่ง เสียงมงกุฎที่ถูกลมรำเพยพัดให้หวั่นไหว ก็กังวานไพเราะดุจเสียงดนตรีเครื่องห้า แม้พวงมาลัยบนเศียรเกล้าของท่าน มีกลิ่นหอมชวนให้เบิกบานใจ หอมพุ่งไปทั่วทุกทิศ ดุจต้นอุโลก ฉะนั้น

ดูกร นางเทพธิดา อาตมาถามท่านแล้ว ขอท่านจงบอก นี่เป็นผลแห่งกรรมอะไร

ในมนุษย์ไม่เคยมีอย่างเทพธิดาองค์นี้เลยใช้ไหม แต่นี่เป็นการปฏิสนธิเป็นเทพธิดาในสวรรค์

นางเทพธิดาตอบว่า

ข้าแต่พระคุณเจ้าผู้เจริญ นางวิสาขามหาอุบาสิกาเป็นสหายของดิฉัน อยู่ในเมืองสาวัตถี ได้สร้างมหาวิหารถวายสงฆ์ ดิฉันเห็นมหาวิหารนั้นแล้วมีจิตเลื่อมใสอนุโมทนา ก็วิมานอันเป็นที่รักนี้ฉันดิฉันได้แล้ว เพราะการอนุโมทนาด้วยจิตบริสุทธิ์อย่างเดียวเท่านั้น



การอนุโมทนาไม่ยากเลย แต่ว่ากำลังของจิตที่อนุโมทนามีความฟ่องใส มีความโสมนัสมากน้อยเท่าไร

ซึ่งท่านพระอนุรุทธะ เมื่อจะให้นางเทพธิดาบอกที่เกิดของนางวิสาขามหาอุบาสิกา จึงกล่าวถามด้วยคาถา ความว่า

วิมานอันอัศจรรย์น่าดูน่าชมนี้ ท่านได้แล้วเพราะการอนุโมทนา ด้วยจิตอันบริสุทธิ์อย่างเดียวนั้น นางนารีอันมีนามว่าวิสาขาได้ถวายทาน และได้สร้างมหาวิหารไปเกิดที่ไหน ขอท่านจงบอกคติของนางวิสaxonนั้น แก่อาตมาด้วยเถิด

ท่านผู้ฟังก็ได้ยินชื่อวิสาขามหาอุบาสิกาอยู่แล้ว ก็ควรจะได้ทราบว่าคุณ บัดนี้ท่านอยู่ ณ ที่ใด เพราะว่าท่านเป็นอริยสาวกซึ่งได้ชื่อว่า เป็นผู้เลิศในการถวายทานแก่ภิกษุสงฆ์

นางเทพธิดานั้นตอบว่า

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ นางวิสาขามหาอุบาสิกาผู้เป็นสหายของดิฉัน ได้สร้างมหาวิหารถวายแด่สงฆ์ และได้ถวายทานแด่สงฆ์ เป็นผู้รู้ธรรมแจ่มแจ้ง เธอได้บังเกิดในหมู่ทวยเทพชั้นนิมมานรดี

วิบากแห่งกรรมของนางวิสาขามหาอุบาสิกา นั้น อันใครไม่ควรคิด ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ดิฉันได้พยากรณ์ที่เกิดของนางวิสาขา ที่พระคุณเจ้าถามว่านางวิสaxonนั้นบังเกิด ณ ที่ไหนโดยถูกต้องแล้ว ถ้าอย่างนั้นขอพระคุณเจ้าได้ชักชวนแม่ชนเหล่าอื่นว่า ท่านทั้งหลายจงปลื้มใจถวายทานแด่สงฆ์เถิด แล้วจะมีใจเลื่อมใสฟังธรรม การได้อัตภาพมาเป็นมนุษย์เป็นการได้ด้วยแสนยาก อันพวกท่านได้แล้ว พระพุทธเจ้ามีพระสุรเสียงดุจเสียงพรหม มีพระฉวีวรรณดุจทองคำ เป็นอธิบดีแห่งมรรคา ได้ทรงแสดงธรรมใดไว้ว่าเป็นทางสวรรค์ ทางนั้นเป็นทางอันประเสริฐ ท่านทั้งหลายจงปลื้มใจ ถวายทานแด่สงฆ์ ที่บุคคลถวายทักษิณแล้วมีผลมาก

ข้อความต่อไปเป็นเรื่องของสังฆทาน ให้ทราบว่า สังฆทานนั้นคืออย่างไร

บุคคลเหล่าใด อันพระพุทธเจ้า เป็นต้น สรรเสริญแล้วว่า คู่แห่งบุรุษ ๔ บุรุษ บุคคล ๘ เหล่านี้ บุคคลเหล่านั้นเป็นพระทักษิณายบุคคล สาวกแห่งพระสุคต ท่านอัน



บุคคลถวายแล้วในพระทักษิณายบุคคลเหล่านั้น มีผลมาก ท่านผู้ปฏิบัติเพื่ออริยมรรค ๔ จำพวก และท่านผู้ตั้งอยู่ในอริยมล ๔ จำพวก พระอริยบุคคล ๘ จำพวกนี้ ชื่อว่า สงฆ์ เป็นผู้ปฏิบัติที่ตรง ดำรงมั่นอยู่ในปัญญาและศีล

เมื่อมนุษย์ทั้งหลายผู้มั่งบุญ ถวายทานในท่านเหล่านี้ หรือทำบุญปรารภการ เวียนเกิดเวียนตาย ทานที่ถวายในสงฆ์ย่อมมีผลมาก พระสงฆ์นี้เป็นผู้มีคุณความดีอัน ยิ่งใหญ่ ยังผลให้เกิดแก่ผู้ถวายทานในท่านอย่างไพบูรณ์ ยากที่จะประมาณได้ว่า เท่านี้ๆ เหมือนทะเลยากที่จะคาดคะเนได้ว่ามีน้ำเท่านี้ๆ ฉะนั้น พระสงฆ์เหล่านี้แล เป็นผู้ประเสริฐ เป็นสาวกของพระพุทธเจ้า ผู้มีความเพียรเป็นเยี่ยมในหมู่มนุษย์ เป็น แหล่งสร้างแสงสว่าง คือ ญาณของชาวโลก ได้แก่ นำเอาแสงสว่าง คือ พระสัทธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงประกาศไว้แล้วมาชี้แจง ปวงชนผู้ใคร่ตอบุญเหล่าใด ถวายทานมุ่งตรงต่อสงฆ์ ทักษิณาของเขาเหล่านั้น ชื่อว่าเป็นทักษิณาที่ถวายดีแล้ว เป็นยัญวิธีที่เช่นสรวงถูกต้อง จัดเป็นบูชากรรมที่บูชาแล้วชอบ เพราะทักษิณาที่ถวาย ดีแล้ว เป็นสังฆทาน มีผลมาก อันพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งหลายผู้รู้แจ้งโลกทรง สรรเสริญ

ชนเหล่าใดยังท่องเที่ยวอยู่ในโลก มาหวนระลึกถึงบุญเช่นนี้ได้ เกิดปีติโสมนัส ก็จักกำจัดมลทิน คือ ความตระหนี่พร้อมทั้งความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ความลังเลใจ และความดีตนเสมอท่านอันเป็นมูลฐานเสียได้ ทั้งจะไม่เป็นผู้อันผู้วิบัติเตียน แต่นั่นก็จะ เข้าถึงสถานที่อันเป็นแดนสวรรค์

นี่ก็เป็นข้อความที่ท่านผู้ฟังได้เคยทราบแล้วว่า สังฆทานนั้นก็คือการถวายทาน มุ่งตรงต่อสงฆ์

ใน **ขุททกนิกาย เปตวัตถุ อังกรเปตวัตถุ** เป็นตัวอย่างอีกเรื่องหนึ่ง ซึ่ง แสดงถึงผลของการอนุโมทนาและผลของการไม่อนุโมทนา

ข้อความใน **อังกรเปตวัตถุ** มีว่า

พราหมณ์พ่อค้าคนหนึ่งเห็นของทิพย์ออกจากมือรุกขเทวดา จึงเกิดความโลภ ขึ้น ได้บอกแก่อังกรพาณิชาว่า



เราทั้งหลายเที่ยวหาทรัพย์ ไปสู่แคว้นกัมโพชเพื่อประโยชน์ใด เทพบุตรนี้เป็น
ผู้ให้สิ่งที่เราอยากได้นั้น พวกเราจักนำเทพบุตรนี้ไป หรือจักจับเทพบุตรนี้ ข่มขี่เอา
ด้วยการวิงวอน หรืออุ้มใส่ยาน รีบนำไปสู่ทวารนครโดยเร็ว

ความโลภนี้ไม่มีที่สิ้นสุด แม้จะได้สิ่งใดก็ได้จากมือของรุกขเทวดา แต่ก็ไม่หยุด
ยังไม่พอใจเท่านั้น ยังต้องการที่จะนำเทพบุตรรุกขเทวดาไปด้วย เพื่อว่าเมื่อปรารถนา
สิ่งใด ก็จะได้จากมือของรุกขเทวดานั้น

อังกูรพาณิข เมื่อจะห้ามพราหมณ์พ่อค้านั้น จึงได้กล่าวคาถาความว่า
บุคคลอาศัยนั่งนอนที่ร่มเงาของต้นไม้ใด ไม่ควรหักรากกิ่งของต้นไม้ นั้น เพราะ
การประทุษร้ายมิตร เป็นความเลวทราม

นี่เป็นความเห็นถูก แต่ผู้ที่มีความเห็นผิดก็ไม่เห็นด้วย

พราหมณ์พ่อค้ากล่าวว่า
บุคคลอาศัยนั่งนอนที่ร่มเงาของต้นไม้ใด พึงตัดแม้ลำต้นของต้นไม้ นั้นได้ ถ้ามี
ความต้องการเช่นนั้น

อังกูรพาณิขกล่าวว่า
บุคคลอาศัยนั่งนอนที่ร่มเงาของต้นไม้ใด ไม่พึงทำลายแม่ใบของต้นไม้ นั้น
เพราะการประทุษร้ายมิตร เป็นความเลวทราม

พราหมณ์พ่อค้ากล่าวว่า
บุคคลอาศัยนั่งนอนที่ร่มเงาของต้นไม้เหล่าใด พึงถอนต้นไม้ นั้น พร้อมทั้งราก
ได้ ถ้าพึงประสงค์เช่นนั้น

ความเห็นต่างกัน ซึ่งท่านผู้ฟังจะเห็นว่า แม้ในสมัยนี้ ถึงท่านจะมีมิตรสหาย
แต่ความเห็นอาจจะไม่ตรงกัน

อังกูรพาณิขกล่าวว่า
ก็บุรุษพึงพักอยู่ในเรือนของบุคคลใดตลอดราตรีหนึ่ง หรือพึงได้ข้าวน้ำในที่ใด
ไม่ควรคิดชั่วต่อบุคคลนั้นแม้ด้วยใจ ความเป็นผู้กตัญญู สัปบุรุษสรรเสริญ



บุคคลพึงพักอาศัยในเรือนของบุคคลใดแม้เพียงคืนหนึ่ง พึ่งได้รับการบำรุงด้วยข้าวและน้ำ ก็ไม่พึงคิดชั่วต่อบุคคลนั้นแม้ด้วยใจ

บุคคลผู้มีมืออันไม่เปียดเบียน ย่อมแผดเผาบุคคลผู้ประทุษร้ายมิตร ผู้ใดทำความดีไว้ในก่อน ภายหลังเปียดเบียนด้วยความชั่ว ผู้นั้นชื่อว่าเป็นคนอกตัญญู ย่อมไม่พบเห็นความเจริญทั้งหลาย

ผู้ใดประทุษร้ายต่อนรชนผู้ไม่ประทุษร้าย ผู้เป็นบุรุษบริสุทธิ์ ไม่กิเลสเครื่องยียวน บาปย่อมกลับมาถึงผู้นั้นซึ่งเป็นคนพาลแน่แท้ เหมือนธูลีอันละเอียดที่บุคคลช้ดไปทวนลม ฉะนั้น

เมื่อรูกขเทวดาได้ฟังดังนั้นแล้ว เกิดความโกรธต่อพราหมณ์นั้น จึงกล่าวว่า

เทวดาก็โกรธ ถ้าใครทำชั่ว คิดชั่ว พุดช้ดก็น่าโกรธ เพราะฉะนั้น เทวดาโกรธ จึงกล่าวว่า

ไม่เคยมีเทวดา หรือมนุษย์ หรืออิสฺรชนคนใดจะมาข่มเหงเราได้โดยง่าย เราเป็นเทพเจ้าผู้มีมหิทธิฤทธิ์อย่างยอดเยี่ยม เป็นผู้ไปได้ไกล สมบูรณ์ด้วยรัศมีและกำลัง อังกรพาณิซจึงถามรูกขเทวดานั้นว่า

ฝ่ามือของท่านมีสีดังทองคำทั่วไป ทรงไว้ซึ่งวัตถุที่บุคคลอื่นปรารถนา ด้วยนิ้วทั้ง ๕ เป็นที่ไหลออกแห่งวัตถุมีรสอร่อย วัตถุมีรสต่าง ๆ ย่อมไหลออกจากฝ่ามือของท่าน ข้าพเจ้าเข้าใจว่า ท่านเป็นท้าวสักกะ

นิ้วมือนี้มีวัตถุที่มีรสอร่อยไหลออกมาได้ ถ้าในภูมิมนุษย์นี้ คงจะมีแต่เหงื่อ แต่ว่าถ้าเป็นผลของกุศลกรรม เป็นกุศลวิบาก เป็นความวิจิตรของจิต เป็นสิ่งที่ไม่ควรจะคิด เพราะเหตุว่าไม่สามารถจะทราบความวิจิตรของวิบากได้ นิ้วมือของบุคคลที่ได้สั่งสมกุศลมาแล้วนั้น ก็เป็นที่ไหลออกของวัตถุมีรสอร่อย ซึ่งอังกรพาณิซเข้าใจว่า รูกขเทวดานั้นเป็นท้าวสักกะ คือ เป็นพระอินทร์

เราไม่ใช่เทพเจ้า ไม่ใช่คนธรรพ์ ไม่ใช่ท้าวสักกบุรินททะ ดูกร อังการะ ท่านจงทราบว่าเราเป็นเปรต จูติจากโรรูนคร มาอยู่ที่ดินไทรนี้



เรื่องของภูมิเปรตนี้ มีความวิจิตรมาก เปรตบางพวกก็จัดเป็นเทพ เพราะว่ามีความวิจิตรเหมือนเทพ มีความสุขอย่างเทพ แต่โดยกำเนิดเป็นเปรต

อังกูรพาณิชถามว่า

เมื่อก่อนท่านอยู่ในโรจวนคร ท่านมีปกติอย่างไร มีความประพฤติอย่างไร ผลบุญสำเร็จที่ฝ่ามือของท่าน เพราะพรหมจรรย์อะไร

น่าที่จะถามใช่ไหม เพราะว่า เป็นความแปลกที่ไม่เคยพบเห็นมาก่อน ไม่ทราบว่าเป็นผลของการกระทำบุญอย่างไร

รุกขเทวดาตอบว่า

เมื่อก่อนเราเป็นช่างหูกอยู่ในโรจวนคร เป็นคนกำพร้าเลี้ยงชีวิตโดยความลำบากนัก เราไม่มีอะไรจะให้ทาน เรือนของเราอยู่ใกล้เรือนของอสังยหเศรษฐี ซึ่งเป็นคนมีศรัทธา เป็นทานาธิบตี มีบุญอันทำแล้ว เป็นผู้ละอายต่อบาป พกยาจกวณิกมีนามและโคตรต่าง ๆ กัน ไปที่บ้านของเรานั้น พวกเขามาถึงเรือนของอสังยหเศรษฐีกับเราว่า ขอความเจริญจงมีแก่ท่านทั้งหลาย พวกเราจะไปทางไหน ท่านเขาให้ที่ไหน

เราถูกพวกยาจกวณิกถามแล้ว ได้ยกมือป้องขวักบอกเรือนของอสังยหเศรษฐีแก่ยาจกวณิกเหล่านั้นว่า ท่านทั้งหลายจงไปทางนี้ ความเจริญจักมีแก่ท่านทั้งหลาย ท่านเขาให้อยู่ที่นั่น เพราะเหตุที่ฝ่ามือของเราจึงให้สิ่งที่น่าปรารถนา เป็นที่ไหลออกแห่งวัฏฏะมีรสอร่อย ผลบุญย่อมสำเร็จที่ฝ่ามือของเรา เพราะพรหมจรรย์นั้น

อังกูรพาณิชถามว่า

ได้ยินว่าท่านไม่ได้ให้ทานแก่ใคร ๆ ด้วยมือทั้งสองของตน เป็นแต่เพียงอนุโมทนาทานของคนอื่น ยกมือป้องขวักทางให้ เพราะเหตุที่ฝ่ามือของท่านจึงให้สิ่งที่น่าใคร่ เป็นที่ไหลออกแห่งวัฏฏะมีรสอร่อย ผลบุญย่อมสำเร็จที่ฝ่ามือของท่านเพราะพรหมจรรย์นั้น

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ อสังยหเศรษฐีผู้เลื่อมใสได้ให้ทานด้วยมือทั้งสองของตน ละร่างกายมนุษย์แล้ว ไปทางทิศไหนหนอ

รุกขเทวดาตอบว่า



เราไม่รู้ทางไปทางมาของอสังขหะเรขฐี ผู้เป็นเจ้าของแห่งทาน ผู้มีวิเศษชานออก
จากตน แต่เราได้ฟังมาในสำนักของท้าวเวสสุวัณว่า อสังขหะเรขฐีถึงความเป็นสหาย
แห่งท้าวสักกะ

อังกุรพาณิชนกล่าวว่

บุคคลควรทำความดีแท้ ควรให้ทานตามสมควร ใครได้เห็นฝ่ามืออันให้สิ่งที่น่า
ใครแล้วจักไม่ทำบุญเล่า เราไปจากที่นี่ถึงทวารนครแล้ว จักรีบให้ทาน อันจักนำ
ความสุขมาให้เราแน่แท้ เราจักให้ข้าว น้ำ ผ้า เสนาสนะ บ่อน้ำ และสะพานในที่
เดินยากเป็นทาน

นี่เป็นผลของการอนุโมทนา ส่วนบุคคลที่ไม่อนุโมทนา ก็อยู่ใกล้ ๆ ในที่เดียวกัน
ซึ่งอังกุรพาณิชนถามว่า

เพราะเหตุไร นิ้วมือของท่านจึงหงิก ปากของท่านจึงเปี้ยว และนัยน์ตา
ทะล้นออก ท่านได้ทำบาปกรรมอะไรไว้

ไม่ใช่แต่ในภพนั้นเท่านั้นไซ้ไหม แม้ในมนุษย์ภูมิ นิ้วหงิก ปากเปี้ยว นัยน์ตา
ทะล้น มีบ้างไหม ถ้าเห็นผลที่จะเกิดขึ้นโดยไม่มีเหตุ เป็นไปไม่ได้ เพียงแต่ว่าตนเอง
จะทราบหรือไม่ว่า การที่ผลเช่นนี้เกิดปรากฏนั้น เป็นเพราะผลของกรรมอะไรที่ได้
กระทำแล้ว แต่ให้ทราบว่ ไม่ว่าสิ่งใดจะปรากฏ ก็ย่อมต้องเกิดจากเหตุทั้งสิ้น

เปรตนั้นตอบว่

เราอันคฤหบดีตั้งไว้ในกาให้ทาน ในโรงทานของคฤหบดีผู้มีอสังขหะ ผู้มีศรัทธา
เป็นฆราวาส ผู้ครอบครองเรือน เห็นยากจากผู้มีความประสงค์ด้วยโภชนะมาที่โรงทาน
นั้น ได้หลีกไป ทำการบิณฑบาตอยู่ ณ ที่ข้างหนึ่ง เพราะกรรมนั้น นิ้วของเราจึงได้หงิ
หงิก ปากของเราจึงเปี้ยว นัยน์ตาทะล้นออกมา เราได้ทำบาปกรรมนั้นไว้

อังกุรพาณิชนถามว่

แน่ะ บรูษเลวทราม การที่ท่านมีปากเปี้ยว ตาทั้งสองทะล้น เป็นการชอบ
แล้ว เพราะท่านทำการบิณฑบาตต่อทานของคนอื่น



ก็เป็นสิ่งที่ท่านผู้ฟังจะได้ทราบถึงเหตุในอดีตที่ได้กระทำไว้ ถ้าท่านผู้ฟังต้องการความละเอียด ก็ขอกล่าวถึงให้ทราบว่า อังกรพาณิขคิโดยังไร จะเหมือนจิตใจของคฤหบดีผู้มีศรัทธาในสมัยนี้บ้างหรือไม่ ข้อความในพระไตรปิฎกมีว่า

ก็อังกรพาณิขคิกลับจากทะเลทราย ไปถึงทวารนครแล้ว ได้เริ่มให้ท่านอันจะนำความสุขมาให้ตน ได้ให้ข้าว น้ำ ผำ เสนาสนะ บ่อน้ำ สระน้ำ ด้วยจิตอันเลื่อมใส ช่างกลบกลบ พ่อครัวชาวมคธ พวกนักปาวร้องในเรือนของอังกรพาณิชนั้น ทั้งในเวลาเย็น ทั้งในเวลาเช้า ทุกเมื่อว่า

ใครหิว จงมากิน ตามใจชอบ

ใครกระหาย จงมาดื่ม ตามใจชอบ

ใครจักนุ่งห่มผ้า จงนุ่งห่ม

ใครต้องการพาหนะสำหรับเทียมรถ จงเทียมพาหนะในคู่ออกนี้

ใครต้องการร่วม จงเอาร่วมไป

ใครต้องการของหอม จงมาเอาของหอมไป

ใครต้องการดอกไม้ จงมาเอาดอกไม้ไป

ใครต้องการรองเท้า จงมาเอารองเท้าไป

มหาชนย่อมรู้เราว่า อังกระนอนเป็นสุข ดูกร สีนธุกมานพ เรานอนเป็นทุกข์ เพราะไม่ได้เห็นพวกยาจก

มหาชนรู้เราว่า อังกระนอนเป็นสุข ดูกร สีนธุกมานพ เรานอนเป็นทุกข์ในเมื่อวณิกมีน้อย

จิตใจอย่างนี้เป็นได้ใหม่ ถ้าท่านอยู่ต่างจังหวัด หรือในถิ่นที่ไกล ๆ ท่านก็ทราบว่า มีผู้ที่หิว ท่านก็มีอาหารพอที่จะต้อนรับเชื้อเชิญ ใครหิวจงมากิน ใครกระหายจงมาดื่มตามชอบใจ หรือใครมาถึง ขาดแคลนเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม ท่านก็อุปการะเกื้อกูล เพราะว่ามีเครื่องนุ่งห่มพอที่จะให้เป็นประโยชน์กับบุคคลนั้น ใครจักนุ่งห่มผ้า จงนุ่งห่ม ใครต้องการยานพาหนะสำหรับเทียมรถ จงเทียมพาหนะในคู่ออกนี้ บางทีท่านก็มีจิตกุศล พาไปส่งในที่ต่าง ๆ หรือว่าให้พาหนะไปใช้ได้ เมื่อต้องการจะใช้ ใครต้องการร่วม



จงเอาร่มไป ใครต้องการของหอม จงมาเอาของหอมไป ใครต้องการดอกไม้ จงมาเอาดอกไม้ไป ใครต้องการรองเท้า จงมาเอารองเท้าไป

ก็แล้วแต่สภาพฐานะและจิตใจของท่านว่า จะกว้างขวางเป็นไปในทานมากน้อยเท่าไร





๓๐๙



ซึ่งสินธกมานพได้ฟังดังนั้นแล้ว จึงกล่าวคาถาความว่า
ถ้าทำวสัฏฐะผู้เป็นใหญ่กว่าชาวดาวดึงส์ และเป็นใหญ่กว่าโลกทั้งปวง พึงให้
พรท่าน ท่านเมื่อจะเลือก พึงเลือกพรเช่นไร

ถ้าขอพรได้ และได้พรจริง ๆ พรของแต่ละท่านอาจจะไม่เหมือนกัน

อังกุรพาณิชนั้นกล่าวว่า

ถ้าทำวสัฏฐะผู้เป็นใหญ่กว่าชาวดาวดึงส์ พึงให้พรแก่เรา เราจะพึงขอพรว่า
เมื่อเราลุกขึ้นแต่เช้าในเวลาพระอาทิตย์ขึ้น ขอภักษาหารอันเป็นทิพย์ และพวกยาจกผู้
มีศีลพึงปรากฏ เมื่อเราให้อยู่ ไทยธรรมไม่พึงสิ้นไป ครั้นเราให้ทานนั้นแล้ว ไม่พึง
เดือดร้อนในภายหลัง เมื่อกำลังให้ พึงยังจิตให้เลื่อมใส ข้าแต่ทำวสัฏฐะ ข้าพเจ้าพึง
เลือกเอาพรอย่างนี้

บุรุษผู้หนึ่ง คือ โสณกบุรุษ ได้กล่าวเตือนอังกุรพาณิชนว่า

บุคคลไม่ควรให้ทรัพย์เครื่องปลื้มใจทั้งหมดแก่บุคคลอื่น ควรให้ทานและควร
รักษาทรัพย์ไว้ เพราะว่าทรัพย์เท่านั้นประเสริฐกว่าทาน สกุลทั้งหลายย่อมตั้งอยู่ไม่ได้
เพราะการให้ทานเกินประมาณไป บัณฑิตย่อมไม่สรรเสริญการไม่ให้ทานและการให้
เกินควร เพราะเหตุนี้แล ทรัพย์เท่านั้นประเสริฐกว่าทาน บุคคลผู้เป็นปราชญ์
สมบูรณ์ด้วยธรรม ควรประพฤติโดยพอเหมาะ

อังกุรพาณิชนกล่าวว่า

คุกร ชาวเราทั้งหลาย ดีนอ เราพึงให้ทานแล ด้วยว่าสัตบุรุษผู้สูงพระบารมีพึง
คบหาเรา เราพึงยังความประสงค์ของวณิกทั้งปวงให้เต็ม เลี้ยงดูให้อิ่มหนำ เปรียบ
เหมือนฝนยังที่ลุ่มทั้งหลายให้เต็ม ฉะนั้น สีหน้าของบุคคลใดย่อมผ่องใส เพราะเห็น
พวกยาจก บุคคลนั้นครั้นให้ทานแล้วมีใจเบิกบาน ข้อนั้นเป็นความสุขของบุคคลผู้อยู่
ครองเรือน สีหน้าของบุคคลใดย่อมผ่องใสเพราะเห็นพวกยาจก บุคคลนั้นครั้นให้ทาน



แล้ว ย่อมปลื้มใจ นี่เป็นความถึงพร้อมแห่งยัญ บุคคลก่อนแต่ให้ก็มีจิตเบิกบาน
เมื่อกำลังให้ก็ยังจิตให้ผ่องใส ครั้นให้แล้วก็มีจิตเบิกบาน นี่เป็นความถึงพร้อมแห่งยัญ
ซึ่งข้อความต่อไปก็ได้กล่าวถึงว่า

อังกูรพานิชนั้น ได้ให้ของเป็นอันมากแก่มหาชน ได้ทำความเคารพและความ
ยำเกรงในกษัตริย์ด้วยมือของตนเอง ให้ทานโดยประการต่าง ๆ สิ้นกาลนาน
อังกูรพานิชยังมหาทานให้เป็นไปแล้ว สิ้นเดือน สิ้นปี สิ้นฤดู และปีเป็นอันมาก
ตลอดกาลนาน อังกูรพานิชได้ให้ทาน และทำการบูชาแล้วอย่างนี้ ละร่างมนุษย์แล้ว
ได้ไปบังเกิดในดาวดึงส์

อินทกมานพได้ถวายภัตตาหารทัพพีหนึ่งแก่พระอนุรุธเถระ ละร่างมนุษย์แล้ว
ได้ไปบังเกิดในดาวดึงส์เหมือนกัน แต่อินทกเทพบุตรรุ่งเรืองยิ่งกว่าอังกูรเทพบุตร โดย
ฐานะ ๑๐ อย่าง คือ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ อันนารัณมยใจ อายุ ยศ
วรรณะ สุข และความเป็นใหญ่

น่าสงสัยไหมที่ว่า อังกูรพานิชก็ให้ทานนานมากทีเดียว แต่แม้กระนั้นอินทก
เทพบุตร ผู้ได้ถวายภัตตาหารทัพพีหนึ่งแก่พระอนุรุธเถระ ก็รุ่งเรืองยิ่งกว่า
อังกูรเทพบุตร ทั้งหมดย่อมแล้วแต่เหตุ

พระผู้มีพระภาคตรัสถามว่า

ดูกร อังคุระ มหาทานท่านได้ให้แล้วสิ้นกาลนาน ท่านมาในสำนักของเรา
ไหนจึงนั่งอยู่ไกลนัก

เมื่อพระพุทธเจ้าผู้เป็นอุดมบุรุษ ประทับอยู่ที่บัณฑุกัมพลศิลาอาสน์ ภายใต้
ต้นปาริฉัตตกพฤกษ์ ณ ดาวดึงส์ ครั้งนั้น เทวดาในหมื่นโลกธาตุดุพาทันมานั่งประชุม
เฝ้าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าซึ่งประทับบนยอดเขา เทวดาใด ๆ ไม่รุ่งโรจน์เกินกว่า
พระสัมพุทธเจ้าด้วยรัศมี พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเท่านั้นย่อมรุ่งโรจน์ลวงหมู่เทวดาทั้ง
ปวง ครั้งนั้น อังกูรเทพบุตรนี้นั่งอยู่ไกล ๑๒ โยชน์จากที่พระพุทธเจ้าประทับ ส่วน
อินทกเทพบุตรนั่งในที่ใกล้พระผู้มีพระภาค รุ่งเรืองยิ่งกว่าอังกูรเทพบุตร



พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทอดพระเนตรเห็นอังกูรเทพบุตรกับอินทกเทพบุตรแล้ว
เมื่อจะทรงประกาศทักษิณายบุคคล จึงได้ตรัสพระพุทธพจน์นี้ ความว่า

ดูกร อังกูรเทพบุตร มหาทานท่านให้แล้วสิ้นกาลนาน ท่านมาสู่สำนักของเรา
ไหนจึงนั่งอยู่ไกลนัก

อังกูรเทพบุตรอันพระผู้มีพระภาคผู้มีพระองค์อันอบรมแล้ว ทรงตกเตือนแล้ว
ได้กราบทูลว่า

จะทรงประสงค์อะไรด้วยทานของข้าพระองค์นั้น อันว่างเปล่าจาก
ทักษิณายบุคคล อินทกเทพบุตรนี้ให้ทานนิดหน่อย รุ่งเรืองยิ่งกว่าข้าพระองค์ ดุจ
พระจันทร์ในหมู่ดาวฉะนั้น

อินทกเทพบุตรทูลว่า

พืชแม่มากที่บุคคลหว่านแล้วในนาตอน ผลย่อมไม่ไผ่พลู ทั้งไม่ยังชาวนาให้
ปลื้มใจ ฉันทใด ทานมากมายอันบุคคลเข้าไปตั้งไว้ในบุคคลผู้ทุศีล ก็ฉันทนั้นเหมือนกัน
ย่อมไม่ผลไผ่พลู ทั้งไม่ยังทายกให้ปลาบปลื้ม พืชเม่น้อยอันบุคคลหว่านแล้วในนา
ดี เมื่อฝนหลังสายน้ำโดยสม่ำเสมอ ผลย่อมยังชาวนาให้ปลาบปลื้มใจ แม้ฉันทใด
ทานเม่น้อยอันบุคคลบริจาคแล้วในท่านผู้มีศีล มีคุณความดี ผู้คงที่ บุญย่อมมีผล
มาก ฉันทนั้นเหมือนกัน

ทานอันบุคคลให้แล้วในเขตใดมีผลมาก ควรเลือกให้ในเขตนั้น ทายกเลือกให้
ทานแล้ว ย่อมไปสู่สวรรค์ ทานที่เลือกให้ พระสุคตทรงสรรเสริญ ทักขิณายบุคคล
เหล่าใดมีอยู่ในโลกนี้ ทานที่ทายกให้แล้วในทักษิณายบุคคลเหล่านั้น ย่อมมีผลมาก
เหมือนพืชที่หว่านแล้วในนาดี ฉะนั้น

จบ อังกูรเปตวัตถุ ๙

ถ. ความจริงผู้ที่ให้ทานก็อยากจะให้กับบุคคลผู้ที่มีความบริสุทธิ์ผุดผ่องเป็น
อย่างยิ่ง แต่ผู้ให้ไม่มีสติปัญญาที่จะสามารถรู้ว่า ผู้ที่รับทานนี้เป็นผู้บริสุทธิ์แค่ไหน
เพียงไร แล้วเราจะเลือกได้อย่างไรว่า บุคคลเช่นไรซึ่งเป็นผู้บริสุทธิ์ จะมาปรากฏอยู่ที่
ไหน เป็นเรื่องที่รู้สึกว่ายากมากทีเดียว ที่ให้กันส่วนมาก ก็ให้กันไปเรื่อย ให้พระเถระ
ผู้ใหญ่บ้าง พระเถระรอง ๆ ลงมาบ้าง ให้กับยากจกฉก ก็ให้กันไปเรื่อย แต่เราก็ไม่



สามารถที่จะรู้ได้ว่า ผู้รับหรือปฏิเสธความทุกข์เหล่านั้น ใครเป็นผู้ที่มีความบริสุทธิ์ผุดผ่องแค่ไหน เป็นเรื่องลำบากสำหรับผู้เลือกเหมือนกัน

ส. พระพุทธศาสนาเป็นเรื่องของปัญญาจริง ๆ ถ้าไม่ศึกษาพระธรรมวินัย ให้ละเอียดโดยรอบคอบถูกต้องแล้ว ท่านไม่สามารถจะเลือกได้เลย แต่ว่าถ้าท่านมีความเข้าใจถูกในสภาพธรรม ท่านก็สามารถที่จะเลือกถูกแก่ภิกษุผู้เป็นทักขิไณยบุคคลได้ โดยที่บุคคลอื่นอาจจะไม่เลือกถูก เพราะไม่รู้ ไปตื่นเต้นในเรื่องอิทธิปาฏิหาริย์ต่าง ๆ เข้าใจว่า นั่นเป็นพระอริยสงฆ์ หรือว่าเป็นพระอรหันต์ หรือว่าเป็นพระทักขิไณยบุคคล แต่เป็นความเห็นผิด เพราะฉะนั้น ผลไม่มาก ผลที่จะมากได้ ขึ้นอยู่กับปัญญาที่จะทำ ให้จิตผ่องใส เลื่อมใส และรู้ว่าคุณใดควรแก่การที่ท่านจะเลือกให้เป็นผู้ที่กำลังที่จะกระทำประโยชน์แก่ชาวโลกยิ่งขึ้น เพราะฉะนั้น ต้องขึ้นอยู่กับปัญญาของท่านด้วย

ถ. ที่ท่านอาจารย์กล่าวก็ถูก แต่ปัญหานี้ต้องศึกษาธรรมของพระพุทธองค์ โดยละเอียดจริง ๆ ปัญญาจึงจะเกิดขึ้นได้ อย่างผู้มีสติ ก็เจริญสติกันอยู่เรื่อย ๆ แต่ว่าปัญญาของท่านยังไม่ถึงขั้นเป็นพระอริยะขั้นใดขั้นหนึ่ง ปัญญาที่แค่สามัญหรือโลกียปัญญาเท่านั้น ไม่สามารถจะรู้ได้ว่า ท่านพระเถระท่านที่เราเห็นว่าเป็นผู้มีศีล แต่ศีลของท่านจะบริสุทธิ์ผุดผ่องแค่ไหน เราก็ไม่ทราบ

ทีนี้บุคคลเป็นอันมากก็เลือกพระเถระผู้ใหญ่ ๆ ซึ่งเราจะเห็นว่า ท่านเป็นผู้ที่มี โภคะมากอย่างยิ่ง เพราะใคร ๆ ก็ไปถวายทานแก่ท่าน แต่ก็มีอีกมากที่ยากจน เหลือเกิน จะเป็นวิบากของเขาหรืออย่างไรก็แล้วแต่ ไม่มีใครจะไปให้ทานแก่บุคคลเหล่านั้นซึ่งเดือดร้อนมาก แต่ผู้ที่มีความสุขสมบุญมาก ๆ อยู่แล้ว กลับมีคนเอาอะไร ไปให้มากมาย ก็เป็นเรื่องลำบาก

ส. ขณะนี้ก็มีพระภิกษุมากมายหลายท่าน ซึ่งเป็นผู้ที่ทรงศีล ศึกษาธรรม เข้าใจธรรม ประพฤติธรรม เป็นผู้ที่ปกติเจริญสติปัฏฐาน ซึ่งท่านจะบรรลุคุณธรรมเป็นพระอริยะเมื่อไรก็ไม่มีบุคคลใดทราบได้ แต่ถ้าท่านผู้ฟังเป็นผู้ที่มีปัญญา พิจารณา ท่านก็ย่อมทราบว่า บุคคลผู้ปฏิบัติเพื่อการบรรลุอริยสัจธรรมโดยถูกต้องนั้น ก็เป็นทักขิไณยบุคคล เพราะว่าเป็นผู้ที่ปฏิบัติเพื่อความรู้อย่างอริยสัจธรรม ซึ่งก็เป็นหน้าที่จะ



มีผลมาก เพราะว่าเป็นประโยชน์กับผู้ที่เกี่ยวข้องกับปฏิบัติกันเองด้วย และกับบุคคลอื่นด้วย มีท่านผู้ฟังท่านหนึ่งฟังแล้วบอกว่า การบรรยายวันนี้ไม่เข้าประเด็นที่ถาม คือ การเจริญสติปัฏฐาน

ถ. ฟังมานานแล้ว สงสัยที่ว่า เจริญมาก ๆ เจริญบ่อย ๆ คือ เจริญอย่างไร ช่วยอธิบายให้แจ่มด้วย หรือยกตัวอย่างให้ฟังสักข้อ จะเป็นพระคุณยิ่ง

ส. การเจริญสติปัฏฐาน แม้ขณะที่กำลังเกิดกุศลจิตอนุโมทนา ก็เป็นสติปัฏฐานได้ ไม่มีนามธรรมและรูปธรรมใดเลยซึ่งไม่ใช่สติปัฏฐาน ไม่ว่าจะเป็นกุศลจิต หรืออกุศลจิต หรือวิบากจิต ทั้งนามธรรมและรูปธรรม

เรื่องของการเจริญสติปัฏฐานเป็นเรื่องที่กว้างขวางอย่างยิ่ง แม้กำลังฟังเรื่องของการอนุโมทนา ซึ่งท่านก็เคยอุทิศส่วนกุศลให้บุคคลอื่น และก็เคยอนุโมทนาในส่วนกุศลของบุคคลอื่น แต่ก่อนการฟังเรื่องการเจริญสติปัฏฐาน เป็นตัวเป็นตน เป็นเราที่อุทิศส่วนกุศลให้บุคคลอื่น หรือเป็นเรากำลังอนุโมทนาในกุศลของบุคคลอื่น แต่เมื่อรู้ลักษณะของสติแล้ว ในขณะที่อุทิศส่วนกุศล สติรู้ว่า ขณะนั้นเป็นแต่เพียงนามธรรมชนิดหนึ่งเท่านั้น

เพราะฉะนั้น การเจริญสติปัฏฐานเป็นเรื่องปกติ เป็นเรื่องที่จะรู้รู้ลักษณะของนามธรรมและรูปธรรมได้ทุกขณะ แต่การที่จะอธิบายให้ชัดเจนเพียงวันเดียว หรือสั้น ๆ เข้าใจว่าเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ แต่ต้องอาศัยการฟัง การพิจารณา การสังเกต และการสำเนียง ระวังรู้ลักษณะของนามธรรมและรูปธรรมเนื่อง ๆ บ่อย ๆ ความรู้ก็จะเพิ่มขึ้น ซึ่งการที่จะดับกิเลสได้หมดสิ้นนั้น จะต้องอาศัยการอบรม การขัดเกลา การเจริญกุศลทุกชั้น แม้ในเรื่องของท่าน

ถ้าท่านศึกษาประวัติของท่านพระสาวก จะเห็นว่า ชีวิตในอดีตของท่านก่อนที่ จะได้รู้แจ้งอริยสัจธรรมนั้น ท่านก็ได้เจริญอบรมสะสมกุศล ทั้งทาน ทั้งศีล ทั้งความสงบของจิต และสำหรับท่านที่กำลังสนใจในการเจริญสติปัฏฐาน ท่านก็ไม่สามารถจะทราบได้ว่า ในอดีตท่านได้สะสมการเจริญอบรมสมถภาวนามามากน้อยเท่าไร แต่แม้ กระนั้น ถึงท่านจะมีจิตที่สงบ ระวังโลกะ โทสะ โมหะ ด้วยการเจริญอบรมสมถ



ภาวนามหาหลายภพ หลายชาติอย่างไร ก็ไม่ทำให้รู้ในลักษณะของปรมาตมธรรมที่เป็นนามธรรมและรูปธรรมที่กำลังปรากฏทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย ทางใจได้

เพราะฉะนั้น ในอดีตไม่ว่าจะอบรมเจริญกุศลที่เป็นทาน เป็นศีล เป็นความสงบของจิตที่เป็นขั้นสมถภาวนามาแล้วอย่างไร ถ้าผู้นั้นไม่เจริญอบรมสติปัญญาเป็นปกติในชีวิตประจำวันด้วย ก็ไม่สามารถที่จะดับกิเลสได้หมดสิ้น

ซึ่งการที่จะดับกิเลส จะต้องอาศัยการขัดเกลา การเป็นผู้ที่มีปกติเจริญกุศลทุกขั้น ถ้าศึกษาอดีตประวัติของพระสาวกทั้งหลาย จะเห็นได้ว่า การให้ทานของท่านเหล่านั้น ความศรัทธา มั่นคงในพระศาสนา ทำให้ท่านเป็นผู้ให้ทาน รักษาศีล เจริญอบรมกุศลเป็นปกติ จนกระทั่งในภพสุดท้าย จึงจะสามารถรู้แจ้งอริยสัจธรรมได้

ขอกล่าวถึงประวัติของพระสาวกบางท่าน ใน **ขุททกนิกาย อปทาน ภาค ๒ ปิลินทวรรค ที่ ๔๐ เสลเถราปทานที่ ๒** เป็นคาถาของท่านพระเสละ ซึ่งท่านได้บรรลुความเป็นพระอรหันต์ พร้อมด้วยบริษั ๓๐๐ รูป หลังจากที่ท่านได้อุปสมบทแล้ว ๗ ชาติ ความละเอียดท่านผู้ฟังจะค้นคว้าศึกษาได้ใน **มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปัณณาสก์ พรหมวรรค เสลสูตร**

ในเสลเถราปทานที่ ๒ มีข้อความที่ท่านกราบทูลพระผู้มีพระภาคถึงอดีตชาติของท่าน ว่า

ข้าพระองค์เป็นเจ้าของถนนอยู่ในนครหังสวดี ได้ประชุมบรรดาญาติของข้าพระองค์แล้ว ได้กล่าวดังนี้ว่า พระพุทธเจ้าเสด็จอุบัติขึ้นแล้วในโลก เป็นบุญเขตอันสูงสุด พระองค์เป็นผู้สมควรรับเครื่องบูชาของโลกทั้งปวง

กษัตริย์ก็ดี ชาวนิคมนก็ดี พรหมณ์มหาศาลก็ดี ล้วนมีจิตเลื่อมใส โสมนัส ได้พากันประพฤติธรรมเป็นอันมาก

พลช้าง พลม้า พลรถ พลเดินเท้า ล้วนมีจิตเลื่อมใส โสมนัส ได้พากันประพฤติธรรมเป็นอันมาก



คนที่ลูกเป็นกษัตริย์ แม่เป็นศูทรก็ดี ราชนบุตรก็ดี พ่อค้าก็ดี พรานหมณก็ดี
ล้วนมีจิตเลื่อมใส โสมนัส ได้พากันประพฤติธรรมเป็นอันมาก

พ่อครัวก็ดี คนรับจ้างก็ดี คนรับใช้หาบนั้นก็ดี ช่างกรอดอกไม้ก็ดี ล้วนมีจิต
เลื่อมใส โสมนัส ได้พากันประพฤติธรรมเป็นอันมาก

ช่างย้อมก็ดี ช่างหูกก็ดี ช่างเย็บผ้าก็ดี ช่างกลบก็ดี ล้วนมีจิตเลื่อมใส
โสมนัส ได้พากันประพฤติธรรมเป็นอันมาก

ช่างศรก็ดี ช่างกลึงก็ดี ช่างหนังก็ดี ช่างถากก็ดี ล้วนมีจิตเลื่อมใส โสมนัส
ได้พากันประพฤติธรรมเป็นอันมาก

ช่างเหล็กก็ดี ช่างทองก็ดี ช่างตีบุกและช่างทองแดงก็ดี ล้วนมีจิตเลื่อมใส
โสมนัส ได้พากันประพฤติธรรมเป็นอันมาก

ลูกจ้างก็ดี ช่างชักรีดก็ดี ทาสและกรรมกรก็ดี เป็นอันมาก ได้พากันประพฤติ
ธรรมตามกำลังของตน ๆ

คนตักน้ำขายก็ดี คนขนไม้ก็ดี ชาวนาก็ดี คนเกี่ยวหญ้าก็ดี ได้พากันประพฤติ
ธรรมตามกำลังของตน ๆ

คนขายดอกไม้ คนขายพวงมาลัย คนขายใบไม้ และคนขายผลไม้ ได้พากัน
ประพฤติธรรมตามกำลังของตน ๆ

หญิงแพศยา นางกุ่มภทาสี คนขายขนม และคนขายปลา ได้พากันประพฤติ
ธรรมตามกำลังของตน ๆ

เราทั้งหมดนี้ มาประชุมร่วมเป็นพวกเดียวกัน จักทำบุญกุศลในพระพุทธเจ้า
ผู้เป็นเขตบุญอย่างยอดเยี่ยม

ญาติเหล่านั้น ฟังคำของข้าพระองค์แล้ว ร่วมกันเป็นคณะในขณะนั้น กล่าว
ว่า พวกเราควรให้สร้างโรงฉันอันทำอย่างสวยงาม ถวายแด่ภิกษุสงฆ์

ข้าพระองค์ให้สร้างโรงฉันนั้นสำเร็จแล้ว มีใจเบิกบานยินดี แวดล้อมด้วยญาติ
ทั้งหมดนั้น เข้าไปเฝ้าพระสัมพุทธเจ้า ครั้นเฝ้าพระสัมพุทธเจ้าผู้เป็นนาถะของโลก ซึ่ง
ประเสริฐกว่านระ ถวายบังคมแทบพระบาทของพระศาสดาแล้ว ได้กราบทูลดังนี้ว่า



ข้าแต่พระวิรมุณี บုรุษประมาณ ๓๐๐ คนนี้ ร่วมกันเป็นคณะ ขอมอบถวายโอง
ฉัน อันสร้างอย่างสวยงามแก่พระองค์ ขอพระองค์ผู้มีจักขุ ผู้เป็นประธานของภิกษุ
สงฆ์ โปรดทรงรับเถิด

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสพระคาถาเหล่านี้ ต่อหน้าบุรุษ ๓๐๐ คนว่า

บุรุษทั้ง ๓๐๐ คนและผู้เป็นหัวหน้า ร่วมกันประพฤติ ท่านทั้งปวงพากันทำแล้ว
จักได้เสวยสมบัติ เมื่อถึงภพหลังสุด ท่านทั้งหลายจักเห็นนิพพานอันเป็นภาวะเย็น
ยอดเยี่ยม ไม่แก่ ไม่ตาย เป็นแดนเกษม

พระพุทธเจ้าผู้ยอดเยี่ยมกว่าผู้รู้ธรรมทั้งปวง ทรงพยากรณ์อย่างนี้

ข้าพระองค์ได้ฟังพระพุทธพจน์แล้ว ได้เสวยโสมนัส ข้าพระองค์รื่นรมย์อยู่ใน
เทวโลก

ชีวิตของพระสาวกก่อนที่ท่านจะได้บรรลุคุณธรรม พร้อมด้วยญาติมิตรสหาย
ของท่าน ๓๐๐ คน ต่างก็ได้เจริญอบรมประพฤติธรรม ซึ่งผลของบุญนั้น ทำให้ได้
รื่นรมย์อยู่ในเทวโลกเป็นเวลานานมาก





๓๑๐



ในภพสุดท้ายท่านเป็นพราหมณ์ และได้ไปสู่วิหารของดาบส ซึ่งเป็นพวกที่เคย
บวงสรวงบูชา และในวันนั้น ดาบสนั้นก็ได้เตรียมอาหารอย่างมาก ทำให้ท่าน
สงสัยว่า เกนิยดาบสนั้นจะบวงสรวงแก่ใคร ซึ่งเกนิยดาบสตอบว่า

เราใคร่จะบวงสรวงเครื่องบูชาในพราหมณ์ที่สมมติกันว่าประเสริฐ เราไม่ได้เชื่อ
เชิญพระราชา ไม่มีการบวงสรวง อาวามงคลของเราไม่มี และวิวามงคลของเราไม่
มี พระพุทธเจ้าผู้ให้เกิดความยินดีแก่ศากยะทั้งหลาย ประเสริฐที่สุดในโลก พร้อมทั้ง
เทวโลก ทรงทำประโยชน์เกื้อกูลแก่โลกทั้งปวง นำสุขมาให้แก่สรรพสัตว์

วันนี้เรานิมนต์พระองค์ เราจัดแจงเครื่องบูชานี้เพื่อพระองค์ พระพุทธเจ้ามีพระ
รัศมีดุจสีมะพลับ มีพระคุณหาประมาณมิได้ ไม่มีผู้เปรียบ ไม่มีใครเสมอด้วยพระรูป
เรานิมนต์เพื่อเสวย ณ วันพຸ່ງนี้

ซึ่งข้อความต่อไป เกนิยดาบสก็ได้สรรเสริญพระผู้มีพระภาคเป็นอันมาก ซึ่ง
เสลพราหมณ์เมื่อได้ฟังเกนิยดาบสกล่าวประกาศว่า พุทโธ ท่านก็กราบทูลพระผู้มีพระ
ภาค เล่าให้ฟังถึงก่อนที่ท่านจะได้บรรลุความเป็นพระอรหันต์ด้วยการได้ฟังธรรมและได้
อุปสมบท ท่านกล่าวว่า

เมื่อเกนิยพราหมณ์ประกาศว่า พุทโธ เสียงประกาศนั้น ข้าพระองค์ได้แสน
ยาก เพราะได้ฟังเสียงประกาศว่า พุทโธ ปิติยอมเกิดแก่ข้าพระองค์ ปิติของ
ข้าพระองค์ไม่จัดอยู่เฉพาะภายใน แม้ชานอกภายนอก ข้าพระองค์นั้นเป็นผู้มีใจปิติ
ได้กล่าวดังนี้ว่า

พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น ผู้เป็นเชษฐบุรุษของโลก ประเสริฐกว่านระ
ประทับอยู่ที่ไหน เราจักไปนมัสการพระองค์ผู้ประทานสามัญผล ณ ที่นั้น ขอท่านผู้
เกิดโสมนัส พนมกรอัญชลี โปรดยกหัตถ์เบื้องขวาขึ้นชี้บอก พระธรรมราชาผู้บรรเทา
ลูกศร คือ ความโศกเศร้าแก่ข้าพเจ้าเถิด



ซึ่งเกณียพราหมณ์ก็ได้กล่าวว่า

ท่านย่อมเห็นป่าใหญ่อันเขียวขจี ดังมหาเมฆที่ขึ้นลอยอยู่เสมอด้วยดอกอัญชัน
ปรากฏดุจสาคร พระพุทธเจ้าผู้ฝึกบุรุษที่ยังมิได้ฝึก เป็นมุนี ทรงแนะนำเวไนยสัตว์ให้
ตรัสรู้ในโพธิปักขิยธรรม พระองค์นั้นประทับอยู่ที่นั่น

ซึ่งเสลพราหมณ์ก็ได้กล่าวกราบทูลว่า

ข้าพระองค์ค้นหาพระชินเจ้า เปรียบเหมือนคนกระหายน้ำหาน้ำ เช่นดังคนหิว
ข้าวหาข้าว

ถ้าท่านเป็นผู้ที่ใคร่ต่อการขัดเกลากิเลส ที่จะเป็นผู้ที่มีปกติเจริญสติปัฏฐาน
ท่านมีความรู้สึกคล้าย ๆ อย่างนี้ไหม เวลาที่ท่านได้มีโอกาสฟัง และเข้าใจเรื่องของการ
เจริญสติปัฏฐาน จะมีความรู้สึกคล้าย ๆ ที่ท่านเสลพราหมณ์กราบทูลว่า

ข้าพระองค์ค้นหาพระชินเจ้า เปรียบเหมือนคนกระหายน้ำหาน้ำ เช่นดังคนหิว
ข้าวหาข้าว ปานดังแม่โครักลูกค้นหาลูก ฉะนั้น

ข้าพระองค์ผู้รู้อาจารย์และอุปจาระ สำรวมตามสมควรแก่ธรรม ให้พวกศิษย์
ของตนผู้จะไปยังสำนักพระชินเจ้าศึกษาว่า พระผู้มีพระภาคทั้งหลาย ใคร ๆ คร่าไปได้
ยาก เสด็จเที่ยวอยู่พระองค์เดียว เปรียบเหมือนราชสีห์ ท่านมาณพทั้งหลายควรเดิน
เรียงลำดับกันมา

พระพุทธเจ้าทั้งหลาย ยากที่ใคร ๆ จะคร่าไป เปรียบเหมือนนอสรพิษร้าย ดุจ
ไกรสรเมถุนราช ดังช้างกฤษณที่ฝึกแล้วตกมัน ฉะนั้น ท่านมาณพทั้งหลาย จงอย่า
จามและอย่าไอ เดินเรียงลำดับกันเข้าสู่สำนักของพระพุทธเจ้าเถิด

นี้ด้วยความศรัทธา มันคงเลื่อมใสอย่างยิ่ง แม้ได้ฟังเพียงคำว่า พุทโธ ก็ทำให้เกิด
เกิดปิติที่จะได้เฝ้าด้วยความศรัทธาอย่างยิ่ง และท่านได้กล่าวต่อไปว่า

พระพุทธเจ้าทั้งหลาย ทรงเป็นผู้หนักในการอยู่ในที่เร้น ชอบเงิบเสียง ยากที่
จะคร่าไปได้ ยากที่จะเข้าเฝ้า เป็นครูในมนุษย์โลกพร้อมทั้งเทวโลก เราทูลถามปัญหา
ใด หรือได้ปราศรัยได้ตอบอยู่ ขณะนั้นท่านทั้งหลายจงเงิบเสียง หยุดนิ่งอยู่



พระองค์ทรงแสดงพระสัทธรรมอันเป็นแดนเกษม เพื่อบรรลุนิพพาน ท่านทั้งหลายจงใคร่ครวญเพื่อความแห่งธรรมนั้น เพราะการฟังสัทธรรมเป็นความงาม

นี่คือ ผู้ที่ได้เพียรสะสมขัดเกลากิเลสมาในอดีต จนกระทั่งถึงชาติสุดท้ายที่จะได้เฝ้า ได้ฟังสัทธรรม

ข้อความต่อไป ท่านได้กราบทูลว่า

ข้าพระองค์พร้อมด้วยศิษย์ ๓๐๐ คน ออกบวชเป็นบรรพชิต

ซึ่งศิษย์ ๓๐๐ คนนี้ ท่านก็จำได้ว่า ในอดีตเป็นพวกไหนบ้าง ทำกิจการงานใดบ้าง ได้อบรมมาอย่างไรบ้าง

ข้าพระองค์พร้อมด้วยศิษย์ ๓๐๐ คน ออกบวชเป็นบรรพชิต เมื่อข้าพระองค์ทั้งหลายบวชแล้ว ยังไม่ถึงกึ่งเดือน ได้บรรลุถึงความดับทุกข์ทั้งหมด ข้าพระองค์ทั้งหลายร่วมกันทำกรรมในบุญเขตอันยอดเยี่ยม ท่องเที่ยวไปร่วมกัน คลายกิเลสได้ร่วมกัน

ต่อไปเป็นอานิสงส์ของบุญที่ท่านได้กระทำไว้

เพราะได้ถวายไม้กลอนทั้งหลาย ข้าพระองค์จึงอยู่ในธรรมเป็นอันมาก เพราะกุศลกรรมที่ได้ทำแล้วนั้น ข้าพระองค์ย่อมได้เหตุ ๘ ประการ คือ ข้าพระองค์เป็นผู้อันเขาบูชาในทิศทั้งหลาย ๑ โภคสมบัติของข้าพระองค์นับไม่ถ้วน ๑ ข้าพระองค์เป็นที่พึงของคนทั้งปวง ๑ ความสะดุ้งหวาดเสียวไม่มีแก่ข้าพระองค์ ๑ ความป่วยไข้ไม่มีแก่ข้าพระองค์ ๑ ข้าพระองค์ย่อมรักษาอายุยืนนาน ๑ ข้าพระองค์เป็นผู้มีผิวพรรณละเอียดอ่อน ในเมื่อฝนตกในที่อยู่ ๑ เพราะได้ถวายกลอน ๘ อัน ข้าพระองค์จึงได้อยู่ในหมวดธรรมอีกข้อหนึ่ง คือ ปฏิสัมภिताและอรหัต นี่เป็นข้อที่ ๘ ของข้าพระองค์

ชีวิตประจำวันที่ผ่านมาไปแต่ละวัน ที่ท่านผู้ฟังมีโอกาสได้ถวายทานสิ่งหนึ่งสิ่งใดเป็นประโยชน์แก่สงฆ์ ท่านไม่ทราบเลยถึงความวิจิตรของกรรมนั้นว่า พร้อมกับที่ท่านเป็นผู้อบรมขัดเกลากิเลสด้วยการเจริญสติปัฏฐานเป็นปกติในชีวิตประจำวัน กุศลเหล่านั้นที่ได้กระทำแล้ว ที่สะสมมา ทั้งทาน ทั้งศีล ทั้งการเจริญอบรมสติปัฏฐานนั้น



จะทำให้เกิดผลเป็นความวิจิตรต่าง ๆ ได้ ประกอบพร้อมกัน ที่จะทำให้ได้รับผลเมื่อท่านได้บรรลุอุทยสังขาร

ข้อความต่อไปท่านกล่าวว่า

ข้าแต่พระมหารัชมุนี ข้าพระองค์มีกรรมเครื่องอยู่อันอยู่จบหมดแล้ว ทำกิจเสร็จแล้ว ไม่มีอาสวะ เป็นบุตรของพระองค์ ชื่อว่าอัญญโคปานสี เพราะได้ถวายเสา ๕ ต้น ข้าพระองค์จึงได้อยู่ในธรรมเป็นอันมาก ด้วยกุศลกรรมที่ทำแล้วนั้น ข้าพระองค์ย่อมได้เหตุ ๕ ประการ คือ ข้าพระองค์เป็นผู้ไม่หวั่นไหวด้วยเมตตา ๑ มีโภคสมบัติไม่รู้จักพรอง ๑ มีถ้อยคำควรเชื่อถือได้ ดังข้าพระองค์ไม่จำกัด ๑ จิตของข้าพระองค์ไม่หวาดกลัว ๑ ข้าพระองค์ไม่เป็นเลี่ยนหนามต่อใคร ๆ ๑ ด้วยกุศลกรรมที่ทำแล้วนั้น ข้าพระองค์เป็นผู้ปราศจากมลทินในศาสนา

ข้าแต่พระมุนี มหาวิระเจ้า ภิกษุสาวกของพระองค์มีความเคารพ มีความยำเกรง ได้ทำกิจเสร็จแล้ว ไม่มีอาสวะ ถวายบังคมพระองค์

นอกจากนั้น ท่านก็ได้สร้างสิ่งที่เป็นประโยชน์ถวายแก่สงฆ์อย่างอื่น ซึ่งอันนึ่งคือ ข้อความต่อไป ท่านกล่าวว่า

ข้าพระองค์ได้ทำบัลลังก์อันทำอย่างสวยงามแล้ว จัดตั้งไว้ในศาลา ด้วยกุศลกรรมที่ได้ทำแล้วนั้น ข้าพระองค์ย่อมได้เหตุ ๕ ประการ คือ ย่อมเกิดในสกุลสูง ๑ เป็นผู้มั่งมีโภคสมบัติมาก ๑ เป็นผู้มั่งมีสมบัติทั้งปวง ๑ ไม่มีความตระหนี่ ๑ เมื่อข้าพระองค์ปรารถนาจะไป บัลลังก์ย่อมตั้งรออยู่ ๑ ย่อมไปสู่ที่ปรารถนาพร้อมด้วยบัลลังก์อันประเสริฐ ๑ เพราะการถวายบัลลังก์นั้น ข้าพระองค์กำจัดความมืดได้ทั้งหมด

ข้าแต่พระมหารัชมุนี พระเถระผู้บรรลุลูกบุญญาและพละทั้งปวงถวายบังคมพระองค์ ข้าพระองค์ทำกิจทั้งปวงอันเป็นกิจของผู้อื่นและของตนสำเร็จแล้ว ด้วยกุศลกรรมที่ได้กระทำแล้วนั้น ข้าพระองค์ได้เข้าไปสู่บุรีอันไม่มีภัย

นี่เป็นชีวิตประจำวันของผู้มีสติ ที่เจริญสติปัฏฐาน ชีวิตธรรมดา ๆ อย่างนี้ ระลึกรู้ลักษณะของนามธรรมและรูปธรรม พร้อมกับการถวายทาน รักษาศีล อบรมกุศลทุกประการ จนกว่าจะถึงภพสุดท้าย และเมื่อถึงภพสุดท้าย ท่านก็จะได้ทราบว่า



บุญทั้งหลายที่ท่านได้กระทำไว้ มีส่วนสะสมมาที่จะให้ผลเป็นประการต่าง ๆ แต่ไม่ได้หมายความว่า มีความประสงค์จะให้ท่านผู้ฟังติด หวั่นไหว หรือว่าผูกพันในผลที่จะได้รับในการเจริญกุศล

ข้อความต่อไปมีว่า

ข้าพระองค์ได้ถวายเครื่องบริโภคในศาลาที่สร้างสำเร็จแล้ว ด้วยกุศลกรรมที่ได้กระทำแล้วนั้น ข้าพระองค์ได้เข้าถึงความเป็นผู้ประเสริฐ

ผู้ฝึกเหล่าใดเหล่าหนึ่งในโลก ผู้ฝึกเหล่านั้นย่อมฝึกช้างและม้า ย่อมให้ทำเหตุต่าง ๆ นานา แล้วฝึกด้วยความทารุณ ข้าแต่พระมหาวีระเจ้า พระองค์หาได้ฝึกชายและหญิงเหมือนอย่างนั้นไม่ พระองค์ทรงฝึกในวิธีฝึกอันสูงสุด ด้วยไม่ต้องใช้อาชาญา ไม่ใช้ศาสตรา พระมุนีทรงสรรเสริญคุณแห่งท่าน ทรงฉลาดในเทศนา และพระมุนีตรัสปัญหาข้อเดียว ยังคน ๓๐๐ คนให้ตรัสรู้ได้

ข้าพระองค์ทั้งหลาย อันพระองค์ผู้เป็นสารถิ์ฝึกแล้ว พันวิเศษแล้ว ไม่มีอาสวะ บรรลุอุกฤษฏาและพละทั้งปวง ดับแล้วในธรรม เป็นที่สิ้นอุปธิ

ในกัปที่แสนแต่กับนี้ ข้าพระองค์ได้ถวายทานใดในกาลนั้น ด้วยทานนั้น ภัยทั้งปวงล่วงพ้นไปแล้ว นี่เป็นผลแห่งการถวายศาลา การที่ข้าพระองค์ได้มาในสำนักพระพุทธเจ้านี้ เป็นการมาดีแล้วหนอ

วิชา ๓ ข้าพระองค์บรรลุแล้วโดยลำดับ พระพุทธศาสนาข้าพระองค์ได้ทำเสร็จแล้ว ข้าพระองค์เผากิเลสทั้งหลาย ถอนภพขึ้นได้ทั้งหมดแล้ว ตัดกิเลสเครื่องผูกมัด ช้างตัดเชือกแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่ คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอุกฤษฏา ๖ ข้าพระองค์ทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนาข้าพระองค์ได้ทำเสร็จแล้ว ดังนี้

เมื่อไรท่านผู้ฟังจะได้กล่าวอย่างนี้ ต้องเจริญอุบาสกกุศลทุกประการ และจะเห็นได้ว่า เวลาที่เหตุสมควรแก่ผลแล้ว ท่านพระเสลจะพร้อมด้วยบริษัท ๓๐๐ หลังจากที่ได้อุปสมบท ไม่นานก็ได้เป็นพระอรหันต์ บรรลุคุณธรรมเป็นพระอรหันต์ ซึ่งแสนที่จะยาก เพราะว่าดับกิเลสหมด ไม่มีเหลือเลย



ยากไหมที่จะเป็นพระอรหันต์ ต้องสะสมอบรมไป เป็นความจริง ๆ เป็นปัญญาจริง ๆ ละจริง ๆ คลายจริง ๆ ดับกิเลสจริง ๆ ตรงตามความเป็นจริง เพราะฉะนั้น เวลานี้กิเลสยังมาก ไม่สามารถที่จะเป็นพระอรหันต์ได้ แต่อาศัยการเจริญอบรมไป เมื่อเหตุสมควรแก่ผล บรรลุคุณธรรมเป็นพระอริยเจ้า โดยที่บุคคลอื่นไม่สามารถจะยับยั้งได้ และไม่สามารถที่จะเลือกสถานที่ เลือกกาล เลือกวัยที่จะให้รู้แจ้งอริยสัจธรรม

ทำไมท่านพระเถระแต่ละรูป จึงเลือกกล่าวแต่เฉพาะบางชาติของท่าน ซึ่งก็เป็นตัวอย่างให้ท่านผู้ฟังได้เห็น ว่า ควรเจริญกุศล แม้ว่าในชาตินั้น ท่านอาจจะเกิดเป็นบุคคลใดก็ตาม

ขุททกนิกาย อปาทาน ตีณีสรรณาคมนิยเถราปทานที่ ๓ ท่านพระตีณีสรรณาคมนิยเถระ ได้กล่าวคาถาเหล่านี้ ถึงความประพจน์ในอดีต ในชาติก่อน ๆ ที่ท่านได้ประพจน์บำเพ็ญมา

เราเป็นคนบำรุงมารดาบิดา อยู่ในนครจันทวดี เวลานั้น เราเลี้ยงดูมารดาบิดาของเราผู้ตาบอด เรานั่งอยู่ในที่ลับ คิดอย่างนี้ในเวลานั้นว่า เราเลี้ยงดูมารดาบิดาอยู่ จึงไม่ได้บวช โลกทั้งหลายอันความมืดมนนอนธการปิดแล้ว ย่อมถูกไฟ ๓ กองเผา เมื่อเราเกิดแล้วในภพเช่นนี้ ไม่มีใครจะเป็นผู้แนะนำ

พระพุทธเจ้าเสด็จอุบัติแล้วในโลก บัดนี้ พระพุทธศาสนากำลังรุ่งเรือง สัตว์ผู้ใคร่บุญอาจรื้อถอนตนขึ้นได้ เราจะรับสรณะ ๓ แล้วจะรักษาให้บริบูรณ์ ด้วยกุศลกรรมที่ได้กระทำแล้วนั้น เราจะพ้นทุกข์ได้

เราได้เข้าไปทูลพระสมณะ ชื่อนิสกะ อัครสาวกของพระพุทธเจ้า แล้วรับสรณคมน์ ในครั้งนั้น เรามีอายุได้แสนปี ได้รักษาสรณคมน์ให้บริบูรณ์ตลอดเวลาเท่านั้น เมื่อกาลที่สุดล่วงไป เราได้ระลึกถึงสรณคมน์ ด้วยกุศลกรรมที่ได้กระทำแล้วนั้น เราได้ไปสู่ภพดาวดึงส์ เมื่อเรายังอยู่ในเทวโลกประกอบแต่บุญกรรม เราอุบัติ ณ ประเทศใด ๆ เราย่อมได้เหตุ ๔ ประการ คือ ในประเทศนั้น ๆ เราเป็นผู้อันเขาบูชาทุกทิศ ๑ เราเป็นผู้มีปัญญาคมกล้า ๑ เทวดาทิ้งปวงย่อมประพจน์ตามเรา ๑ เราย่อมได้



แนวทางเจริญวิปัสสนา เล่ม ๓๑ ตอนที่ ๓๐๑ – ๓๑๐

หน้า ๘๐

ในกัปอันประมาณมิได้แต่กับนี้ เราได้ถึงสระ ธรรมที่เราทำดีแล้วเพียงนั้น ได้ให้ผลแก่เรา ณ ที่นี้ สระที่เรารักษาดีแล้ว ความปรารถนาแห่งใจเราตั้งไว้ดีแล้ว เราได้เสวยยศทุกอย่างแล้ว ได้บรรลुบทอันไม่หวั่นไหว ท่านเหล่าใดมีความต้องการฟัง ท่านเหล่านั้นจงฟังเรากล่าว เราจักบอกความแห่งบพที่เราเห็นเองแก่ท่านทั้งหลาย



พระพุทธเจ้าเสด็จอุบัติแล้วในโลก ศาสนาของพระชินเจ้าเป็นไปอยู่ พระองค์ทรงตีกลองอมฤตอันเป็นเครื่องบรรเทาทุกข์ คือความโศกได้ ท่านทั้งหลายพึงทำสักการะอันยิ่งในบุญเขตอันยอดเยี่ยมตามกำลังของตน ท่านทั้งหลายจักพบนิพพาน

ท่านทั้งหลายจงรับไตรสรณคมน์ จงรักษาศีล ๕ ยังจิตให้เลื่อมใสในพระพุทธเจ้าแล้ว จักทำที่สุดทุกข์ได้ ท่านทั้งหลายจงยกเราเป็นตัวอย่าง รักษาศีลแล้ว แม้ทุกท่านก็จักได้บรรลุนิพพานโดยไม่นานเลย เราเป็นผู้มีวิชา ๓ บรรลุนิพพานในเจโตปริยญาณ

ข้าแต่พระมหาวิระเจ้า ข้าพระองค์เป็นสาวกของพระองค์ ขอถวายบังคม จรณะของพระศาสดา ในกัปอันประมาณมิได้แต่กับนี้ เราได้นับถือพระพุทธเจ้าเป็นสรณะ เราไม่รู้จักทุกข์เลย นี่เป็นผลในการถึงสรณคมน์ คุณพิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘ และแม้อภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว พระพุทธศาสนา เราได้ทำเสร็จแล้ว ฉะนั้นแล

สำหรับพระอริยบุคคลอีกท่านหนึ่ง ที่จะยกเป็นตัวอย่าง ใน **ขุททกนิกาย เบญจศีลสมาทานนียเถราปทานที่ ๔** มีข้อความว่า

เวลานั้น เราเป็นคนทำการรับจ้างอยู่ในนครจันทวดี เรามัวประกอบในการนำมาซึ่งการงานของผู้อื่น จึงไม่ได้บวช โลกทั้งหลายถูกความมืดใหญ่หลวงปิดบังแล้วย่อมถูกไฟ ๓ กองเผา เราควรจะประกอบด้วยอุบายอะไรหนอ ไทยธรรมของเราไม่มี และเราเป็นคนยากไร้ ทำการรับจ้างอยู่ ฉะนั้น เราพึงรักษาเบญจศีลให้บริบูรณ์เถิด

สำหรับข้อความตอนท้ายมีว่า

ในภพสุดท้าย มาเกิดในสกุลพราหมณ์มหาศาลอันมั่งคั่ง ในนครไพสาลี เมื่อศาสนาของพระชินเจ้ายังรุ่งเรืองอยู่ มารดาและบิดาของเราได้รับสิกขาบท ๕ ในเวลาใกล้พรรษา เราพึงศีลอยู่พร้อมกับมารดาบิดา จึงระลึกถึงศีลของเราได้ เรานั่งอยู่บนอาสนะอันเดียว ได้บรรลุนิพพานแล้ว

